

PLATFORMA PRO MONITORING ÚZEMNÍ ATRAKTIVITY

PŘÍRUČKA PRO ORGÁNY STRATEGICKÉHO PLÁNOVÁNÍ

plná elektronická verze

Autor anglického originálu: URBASOFIA

Spoluautoři anglického originálu: Geodetic Institute of Slovenia, aiforia GmbH,
Első Magyar Felelősségteljes Innováció
Egyesület

Editor české verze: CENIA, česká informační agentura životního prostředí



Úvodní slovo

V časech, kdy Kolumbus podnikal své objevné mořeplavecké cesty, žilo na zeměkouli kolem půl miliardy lidí. Ta doba je – v historii lidstva – vlastně relativně nedávná. Evropa byla rozparcelovaná, o území se vedly války, a tak nová teritoria skýtala nové možnosti – rozvoji nebo rozpínavosti, dle úhlu pohledu a toho, kdo se dívá. Země byla bohatá a zdánlivě nekonečná, oplývala půdou, vegetací a zdroji všeho druhu, byla zkrátka pro své obyvatele atraktivní. Na začátku 19. století měla planeta 1 miliardu obyvatel. Rozvoj se rozbíhal na plné obrátky – a to i ten demografický. Na první miliardu potřebovalo lidstvo čas dvě stě, možná tři sta tisíc let (a to mluvíme pouze o homo sapiens). Na tu druhou už jenom 126 let (1927). Poslední dvě miliardy přibýly každá po 12 letech. Nyní je nás něco přes sedm a půl miliardy. A všichni se potřebují nasytit. Planeta už neoplývá zdroji, klimatická změna dostává stále častěji hrozivou konkrétní podobu i v nejatraktivnějších místech. Prognózy nejsou optimistické.

Proč a jak tohle všechno v souvislosti s atraktivitou území?

V současném rozhodování o atraktivitě a rozvoji území musí jít především o udržitelnost. V praxi to znamená odpovědnost společnosti i jednotlivců – komplexní přístup k rozvoji území, poučené zvažování všech variant, otevřenou spolupráci s přizváním expertů, zástupců zájmových skupin i široké veřejnosti. Úctu k odkazu předků, ohled na potřeby současníků a odpovědnost za budoucnost potomků.

Nechceme-li, aby naše počínání bylo tancem na palubě potápějícího se Titaniku, je třeba konat. Udržitelný rozvoj není jednou z možností nebo snad jakousi „povinnou“ součástí rozvoje (neudržitelného). Nezachraňujeme planetu, ale svůj život na ní. Atraktivita a udržitelnost spolu nemohou soupeřit. V tom je naděje, že nepříznivé prognózy můžeme ještě zvrátit.

Ing. arch. Marie Petrová

předsedkyně Pracovní skupiny
pro místní Agendu 21
Rady vlády pro udržitelný rozvoj
Ministerstvo životního prostředí



Platforma pro monitoring územní atraktivity – příručka pro orgány strategického plánování

Květen 2019

Originál sestavili

URBASOFIA, Rumunsko: Pietro Elisei, Sabina Leopa, Denis Miruna Drăghia

Spoluautoři • Ediční rada

Slovinský geodetický institut: Blaž Barborič, Maja Baloh

EMFIE, Maďarsko: Bence Zuti, Krisztina Podani, Beata Udvari, Miklos Lukovics

aiforia, Německo: Andrea Burzacchini, Andrea Philipp, Myriam Winter

S přispěním

Bulharské ekonomické fórum (Bulharsko), Institut pro územní plánování okresu Koprivnica-Križevci (Chorvatsko), CENIA, česká informační agentura životního prostředí (Česká republika), Lechner Non-profit (Maďarsko), EMFIE (Maďarsko), Technická univerzita Košice (Slovensko), aiforia GmbH (Německo), Federální ministerstvo pro územní plánování (Bosna a Hercegovina), Institut pro strategická studia a prognózy (Černá Hora), Institut architektury a územního plánování v Srbsku (Srbsko)

Českou verzi připravili

CENIA, česká informační agentura životního prostředí, Česká republika: Jana Bašistová, Jitka Faugnerová, Zbyněk Stein, Lenka Rejentová, Alžběta Kodetová, Miluše Větroňová, Shane Hume

Obálka: mapa střední a východní Evropy – Anton Balazh, Shutterstock**Grafická úprava:** Oana Emilia Budău**Grafická úprava a zlom české verze:** Miluše Rollerová**ISBN plné elektronické verze:** 978-80-87770-72-6

Tato publikace vznikla díky spolupráci projektových partnerů v rámci konsorcia ATTRACTIVE DANUBE, projektu realizovaném z programu Interreg Danube Transnational Programme.

**Obsah**

Úvodní slovo.....	3
Úvod.....	12
Stručný obsah této PŘÍRUČKY	14
O čem Příručka pojednává?.....	14
Komu je Příručka určena?	14
Co v Příručce najdeme?	15
Co přečtením Příručky získám?.....	15
Kapitola 1: ÚZEMNÍ ATRAKTIVITA.....	17
1.1 Obecný koncept územní atraktivity.....	18
1.1.1 Chytrý přístup k udržitelnému a integrovanému rozvoji a investicím.....	18
1.1.2 Územní atraktivita, územní konkurenceschopnost: rámec současného dění.....	23
1.2 Pojetí územního kapitálu.....	34
1.2.1 Struktura územního kapitálu.....	34
1.3 Maximalizace konkurenčních výhod území: záleží na místní aktivitě	40
1.4 Fungování konceptu územní atraktivity	41
1.4.1 Multiskalárový charakter atraktivity.....	41
1.4.2 Atraktivita navázaná na specifické atraktivní jevy.....	42
1.4.3 Atraktivita navázaná na charakteristické sociální rysy.....	43
Kapitola 2: PLÁNOVÁNÍ ZALOŽENÉ NA DŮKAZECH	45
2.1 Vláda v Podunají: společné výzvy.....	46
2.1.1 O makroregionu Podunají.....	46
2.1.2 Současný stav.....	48
2.1.3 Společné problémy podunajského regionu	49
2.2 Plánování politiky v podunajském regionu.....	52
2.2.1 Strategie EU pro Podunají.....	52
2.2.2 Nadnárodní program Dunaj (2014–2020).....	53
2.3 Plánování založené na důkazech při rozhodování, územním plánování a veřejných investicích	55
2.3.1 Plánování založené na důkazech a tvorba politik.....	55
2.3.2 Hodnocení současné situace na úrovni podunajského regionu. Výzvy a potřeby.....	56
Kapitola 3: Řízení a hodnocení územní atraktivity.....	59
3.1 Rámce monitoringu územní atraktivity v projektu ATTRACTIVE DANUBE	60

3.1.1 Bosna a Hercegovina	60
3.1.2 Bulharsko	61
3.1.3 Chorvatsko	61
3.1.4 Česká republika	61
3.1.5 Německo	61
3.1.6 Maďarsko	62
3.1.7 Černá Hora	62
3.1.8 Rumunsko	62
3.1.9 Srbsko	62
3.1.10 Slovensko	62
3.1.11 Slovinsko	63
3.2 Význam participačního přístupu	63
3.3 Jak měříme, monitorujeme a porovnáváme územní atraktivitu?	66
3.4 Jak byl vytvořen soubor klíčových indikátorů výkonu v projektu ATTRACTIVE DANUBE?.....	68
3.4.1 Využití zkušeností: indikátory projektů ATTRACT-SEE a COTAMP	68
3.4.2 Metodika vytváření národních indikátorů atraktivity	69
3.5 Přehled klíčových indikátorů výkonu v národní a společné platformě	77
3.5.1 Indikátory společné nadnárodní platformy pro monitoring územní atraktivity	78
3.5.2 Indikátory národní platformy pro monitoring územní atraktivity	79
Kapitola 4: Platforma PRO MONITORING ÚZEMNÍ ATRAKTIVITY (TAMP)	85
4.1 Co je Platforma pro monitoring územní atraktivity a jak funguje?	86
4.1.1 Národní platforma pro monitoring územní atraktivity (TAMP)	87
4.1.2 Společná platforma pro monitoring územní atraktivity (CO-TAMP)	87
4.2 Kdo platformy řídí?	89
4.2.1 Budoucí řízení	89
4.3 Jaké informace na nich mohu najít?	90
4.3.1 Platforma CO-TAMP	90
4.3.2 Platforma TAMP	90
4.4 Co mohou platformy TAMP a CO-TAMP pro mě udělat?	91
4.4.1 Pro koho jsou platformy TAMP a CO-TAMP určeny?	91
4.4.2 Užitečnost platforem TAMP a CO-TAMP	92
4.5 ŠKOLENÍ A TECHNICKÝ POPIS PLATFORM TAMP a CO-TAMP	93
4.5.1 Domovská stránka	93
4.5.2 Sekce „O aplikaci“ a „Nápověda“	94

4.5.3 Proměnné/Menu	94
4.5.4 O indikátorech	95
4.5.5 Nastavení legendy - vizualizace dat	97
4.5.6 Stahování, export a další využití dat	98
4.5.7 Sdílení obsahu	100
4.5.8 Časová animace	101
4.5.9 Prostorový dotaz - analytické nástroje	102

Kapitola 5: Posilování kapacit v plánování politiky

5.1 Státní správa a kapacity v plánování

5.1.1 Budování kapacit pro lepší tvorbu politik	106
5.1.2 Řešení potřeb a nedostatků	107
5.1.3 Cíle a metodika zlepšování kapacity v oblasti plánování v zemích projektu ATTRACTIVE DANUBE	108

5.2 Platforma TAMP v praxi: PŘÍKLADY POUŽITÍ

5.2.1 Definování výzev a cílů	109
5.2.2 Sběr dat	109
5.2.3 Komunikace	110
5.2.4 Monitoring	111

5.3 Dosavadní poznatky

5.4 Doporučení pro tvorbu politiky

Kapitola 6: outlook & sustainability

Kapitola 7: references

Seznam schémat

Schéma 1: Složky obchodní a průmyslové konkurenceschopnosti.....	25
Schéma 2: Složky obchodní a průmyslové konkurenceschopnosti.....	27
Schéma 3: Rámec digitální konkurenceschopnosti.....	29
Schéma 4: Možná klasifikace indikátorů územní atraktivity.....	31
Schéma 5: Faktory atraktivity.....	32
Schéma 6: Regionální identita	42
Schéma 7: Čtyři lícové pilíře EUSDR.....	53
Schéma 8: Cíle a účely tří národních pracovních seminářů v každé zemi.....	70
Schéma 9: Využití Platforem TAMP a CO-TAMP v územním plánování.....	87
Schéma 10: Struktura platforem CO-TAMP/ TAMP	88
Schéma 11: Cíloví uživatelé platforem TAMP a CO-TAMP.....	91
Schéma 12: Proč potřebuji platformy TAMP a CO-TAMP?	92
Schéma 13: Hlavní stupně plánovacího procesu, ve kterém mohou pomoci platformy projektu ATTRACTIVE DANUBE.....	107
Schéma 14: Tři pilíře budování kapacit v projektu ATTRACTIVE DANUBE.....	108
Schéma 15: Zájem národních stakeholderů o semináře (dotazník Partner Questionnaire)..	112
Schéma 16: Zapojení výzkumných center a univerzit (dotazník Partner Questionnaire)	112
Schéma 17: Cyklus integrovaného plánování.	114

Seznam obrázků

Obrázek 1: Principy projektu ATTRACTIVE DANUBE.....	13
Obrázek 2: XXXXXXXXXXXXXXXX	47
Obrázek 3: Populační dynamika v podunajském regionu	49
Obrázek 4: The coverage of Danube Transnational cooperation Region.....	54
Obrázek 5: Výzvy pro plánování a monitoring udržitelné územní atraktivity.....	57
Obrázek 6: The Proceedings of the National Workshops in ATTRACTIVE DANUBE.....	70
Obrázek 7: First NWS held by CENIA in Prague, Czech Republic	72
Obrázek 8: First NWS held by IAUS in Serbia.....	72
Obrázek 9: Second NWS held by URBASOFIA in Braşov, Romania.....	74
Obrázek 10: Second NWS held by FB&H Ministry of Physical Planning in Zenica, BiH.....	74
Obrázek 11: Final NWS held by Lechner in Budapest, Hungary.....	75
Obrázek 12: Final NWS held by aiforia in Freiburg, Germany.....	76
Obrázek 13: Sada indikátorů ATTRACTIVE DANUBE	77
Obrázek 14: xxxxxxxxxxxxxxxx	93
Obrázek 15: Sekce O aplikaci a Návodů platforem TAMP a CO-TAMP.....	94
Obrázek 16: Proměnné/Menu	94
Obrázek 17: Displaying indicators on the CO-TAMP and TAMP.....	95
Obrázek 18: Visibility of administrative borders – spatial units in CO-TAMP.....	95
Obrázek 19: Visibility of NUTS level borders in TAMP.....	96
Obrázek 20: Legend settings in TAMP and CO-TAMP	97
Obrázek 21: Stahování a export dat	98
Obrázek 22: Stahování obrázku z platformy.....	99
Obrázek 23: Funkce sdílení.....	100
Obrázek 24: Časová animace	101
Obrázek 25: Pokročilé analytické nástroje.....	102
Obrázek 26: Pokročilé analytické nástroje.....	103
Obrázek 27: TAMP pro definování cílů a výzev (příklad: Rumunsko).....	109
Obrázek 28: TAMP pro sběr dat (příklad: Německo).....	110
Obrázek 29: TAMP pro komunikaci (příklad: Bulharsko).....	110
Obrázek 30: TAMP pro monitoring (příklad: Srbsko).....	111

Seznam tabulek

Tabulka 1: Minulost a současnost globalizace.....	19
Tabulka 2: Akční pole strategií chytrého města.....	21
Tabulka 3: Subsystémy chytrého města.....	22
Tabulka 4: Interpretace matice atraktivity.....	31
Tabulka 5: Potenciální aspekty atraktivity města.....	32
Tabulka 6: Porovnání územní konkurenceschopnosti a územní atraktivity.....	33
Tabulka 7: Měření územního kapitálu.....	36
Tabulka 8: Dunajský region v číslech.....	46
Tabulka 9: Seznam společných indikátorů územní atraktivity sestavený partnerskými zeměmi projektu Attract-SEE a použitý v projektu ATTRACTIVE DANUBE...	78

Úvod

V souvislosti s výrazným demografickým poklesem, ke kterému dochází v rámci jihovýchodní Evropy, čelí stávající sociální a hospodářské politiky, které jsou zaměřeny na konsolidaci měst a regionů po krizi, při své realizaci značným potížím. Pro řešení příčin těchto problémů a nikoli důsledků těchto klesajících trendů, ale také pro využití mnoha současných příležitostí je třeba koordinovaný přístup: **Proč je to “lepší” jinde – nebo proč to není dost atraktivní tady? Jak definujeme, kvantifikujeme a posilujeme územní atraktivitu na národní úrovni?**

Každé území má vlastní hodnotu – soubor výhod a územní kapitál, který jej činí konkurenceschopným ve srovnání s jinými destinacemi, buď pro bydlení, nebo pro investování či turistiku... nebo pro všechny výše uvedené oblasti.

Díky dobré správě věcí veřejných mohou nejrůznější politiky vytvářet podmínky pro maximalizaci vnitřního rozvojového potenciálu a zvýšit tak atraktivitu území pro své obyvatele, návštěvníky i firmy. Nadnárodní projekt **“ATTRACTIVE DANUBE – Improving Capacities for Enhancing Territorial Attractiveness of the Danube Region”** (Atraktivní Dunaj – Zlepšování kapacit pro zvyšování územní atraktivity Podunají) se zabývá kapitalizací specifických prvků a potenciálu, jež tento evropský region utvářejí.

ATTRACTIVE DANUBE je projekt spolufinancovaný z fondů Evropské unie (ERDF, IPA) prostřednictvím Nadnárodního programu pro Dunaj (Danube Transnational Programme). Trvá dva a půl roku, od 1. ledna 2017 do 30. června 2019, a má 19 projektových partnerů: 12 financujících partnerů (ze Slovinska, Rumunska, Bulharska, Chorvatska, České republiky, Maďarska, Slovenska, Německa, Bosny a Hercegoviny, Černé Hory a Srbska) a 7 přidružených strategických partnerů.

Stručně řečeno, **ATTRACTIVE DANUBE** se zaměřuje na posílení víceúrovňového nadnárodního řízení a institucionálních kapacit institucí, které plánují politiku územního rozvoje Podunají. To povede k vyrovnanějšímu systému správy této oblasti.

K dosažení tohoto cíle byly uskutečněny první kroky: partneři projektu zřídili trvalou nadnárodní Společnou platformu pro monitoring územní atraktivity (**CO-TAMP**), 11 národních platforem (**TAMP**) a vydali Atlas územní atraktivity.

Ve druhé fázi projektu, počínaje Příručkou, kterou čtete, uskutečňujeme **program intenzivního budování kapacit**, který umožní posílení víceúrovňových orgánů státní správy a občanské společnosti v 11 zemích v souvislosti s územním plánováním. Výsledkem bude rozšíření dovedností a znalostí.

A konečně **proces integrace politik**, jehož součástí jsou nadnárodní semináře, vypracování politických doporučení a podepsané nadnárodní memorandum o porozumění, bude kapitalizovat výsledky a zajistí dlouhodobý dopad a pákový efekt ve společnosti.

Při poskytování pomoci tvůrcům politik a veřejným orgánům při zajišťování kvality života v celém Podunají využíváme následující klíčové pilíře:

1. Rozvoj

Posílení vlivu na územní rozvoj, regionální rozvoj, podnikání a cestovní ruch prostřednictvím činností zaměřených na budování kapacit a participativních procesů příslušných zúčastněných stran (stakeholderů).

2. Státní správa

Posílení víceúrovňové a nadnárodní státní správy osvojením si přístupu založeného na důkazech, pomocí informační platformy, která byla vytvořena pro lepší rozhodování.

3. Atraktivita

Zjištění potenciálu v oblasti územního rozvoje a také indikátorů, které se zabývají otázkami životního prostředí, ekonomiky, státní správy a sociální problematiky.

4. Plánování za účasti všech (participativní plánování)

Zlepšení a posílení víceúrovňového, meziodvětvového participačního plánování územního rozvoje, do kterého se zapojí orgány tvořící politiku, občanská společnost, firmy a vysoké školy, a to prostřednictvím dvou sad o třech seminářích v 11 partnerských zemích.

5. Partnerství

Samotný projekt těží z nadnárodního partnerství 19 partnerů, nicméně prostřednictvím Memorand o porozumění na národní i programové úrovni zajistí prodloužení partnerství a tím i jeho udržitelnost.

Obrázek 1: Principy projektu ATTRACTIVE DANUBE.



Stručný obsah této PŘÍRUČKY

O čem Příručka pojednává?

Smyslem vydání tohoto dokumentu je pomoci orgánům, které vytvářejí politiku, ale i dalším cílovým skupinám využívat a interpretovat údaje a indikátory, které souvisejí s územní atraktivitou (ÚA). To pomůže pro **lepší plánování budoucího rozvoje a řešení společenských výzev ve jednotlivých zemích a regionech**.

Příručka obsahuje **návody a rady určené pro Platformu pro monitoring územní atraktivity**: jak tuto Platformu chápat a pracovat s ní pro různé účely. Bude to užitečné pro zajištění pevného základu pro budování kapacit, které proběhne v každé z 11 partnerských zemí.

Naším cílem je vydat publikaci, která je víc než jen návodem – přináší příspěvky všech partnerů k osvojení si termínu **“územní atraktivita”** a výstupy projektu ATTRACTIVE DANUBE pro praktickou práci stakeholderů.

První kapitoly proto čtenářům přinášejí komplexní informace o konceptu územního kapitálu, atraktivitě, evropské rozvojové politice a potenciálu pro budoucí lokální, regionální a národní rozvoj v rámci dalšího programového období.

Komu je Příručka určena?

Hlavním výsledkem projektu **ATTRACTIVE DANUBE** bude dosažení lepších kapacit **veřejných institucí a dalších zúčastněných stran (stakeholderů)** a jejich větší zapojení do procesů participativního plánování pro vyvážený územní rozvoj Podunají.

Tato příručka by měla pomoci mnoha stakeholderům a čtenářům lépe se připravit na **plánování a naplňování informovaných rozhodovacích procesů v rámci budoucího územního rozvoje** a řešit tak ekologické, ekonomické a sociální problémy.

V důsledku toho existuje dlouhý seznam těch, komu je Příručka určena. Pokud jste jedním z následujících subjektů, může být obsah této Příručky pro vaši každodenní práci velmi užitečný:

- orgány rozhodující ve státní a veřejné správě (národní, regionální, místní),
- mikroregiony, asociace, metropolitní oblasti a místní akční skupiny,
- organizace zabývající se správou dat,
- orgány provádějící územní plánování,
- sektory ekonomiky, životního prostředí, sociálních věcí,
- občanská společnost a nevládní organizace,
- akademická obec, vědci, odborníci,
- studenti,
- firmy se zaměřením na investory a cestovní ruch.

Co v Příručce najdeme?

Tato Příručka pojednává o využití Platformy pro monitoring územní atraktivity (TAMP) a má 6 hlavních kapitol. Cílem první kapitoly, nazvané **Územní atraktivita (ÚA)**, je poskytnout čtenářům informace o obecném konceptu atraktivity z hlediska územního rozvoje. Dalším cílem je debata o územním kapitálu a práce s těmito dvěma koncepty.

V druhé kapitole nazvané **Plánování založené na důkazech** se zabýváme plánováním politiky a programovým kontextem v dunajském regionu s výhledem na současné a budoucí výzvy v oblasti státní správy a rozvoje a také přinášíme návrh, jak stanovit plán postupu při samotném plánování politik v praxi.

Kapitola **Řízení a hodnocení územní atraktivity** poskytne čtenářům informace o monitoringu ÚA, které jsou zakotveny v plánovacích dokumentech partnerských zemí, se zvláštním zřetelem na vytvoření sady klíčových indikátorů výkonu projektu ATTRACTIVE DANUBE pro nadnárodní a národní platformy prostřednictvím participačního procesu.

Čtvrtá kapitola je věnována **Platformě pro monitoring územní atraktivity** a nabízí detailní pohled na práci s národními Platformami i určité instrukce pro tuto práci.

Kapitola **Perspektivy a udržitelnost** pojednává o budoucnosti výstupů a výsledků projektu ATTRACTIVE DANUBE a konečně kapitola **Doporučení a závěry pro politiky** pak shrnuje obsah příručky.

Co přečtením Příručky získám?

Po přečtení této publikace budete rozumět:

- různým aspektům územního kapitálu v odborné literatuře i v praxi, a to jak pro vaši zemi tak i na úrovni Podunají;
- pojmu územní atraktivita, jeho použití, aplikaci i práci s ním;
- potenciálnímu strategickému postavení vaší země, regionu nebo obce na úrovni makroregionální/podunajské, národní i regionální;
- procesu plánování založenému na důkazech a jeho výhodám;
- případům, ve kterých budete moci použít klíčový indikátor výkonu pro územní atraktivitu;
- fungování Platformy a výhodám, které vám může přinést.

Nakonec zjistíte, jak se dále zapojit, ať již jako přímý příjemce benefitů z Platformy a databáze klíčových indikátorů, anebo přispěvatel, případně obojí!

KAPITOLA 1: ÚZEMNÍ ATRAKTIVITA



Nejvyšší podíl chráněných území na celkové rozloze státu je v Německém Bavorsku – **více než 32 %**. To je dvojnásobek průměru (16 %) v zemích podunajského regionu.*



6,5 je průměrný počet památek UNESCO v zemích podunajského regionu. Nejvyšší počet UNESCO památek má Česká republika – **12**.*



24 % pracujících je v Rumunsku zaměstnáno v zemědělství, což je v tomto odvětví v regionu nejvyšší procento. Průměr je **7,3 %**.*



V zemích podunajského regionu pochází **téměř 32 %** energie z obnovitelných zdrojů. Nejvyšší podíl zelené energie z celkově vyrobené dosahuje Rakousko – **70 %**.*



V zemích podunajského regionu pracuje v cestovním ruchu průměrně **5,2 %** všech zaměstnaných. Nejvíce lidí zaměstnává oblast cestovního ruchu v Chorvatsku – **9,1 %**.*



17,8 je nejvyšší počet nocí, které turisté obvykle stráví v průběhu jednoho roku v jedné zemi. Toto číslo náleží Černé Hoře. Průměr za všechny země podunajského regionu je **6,3** nocí.*

1.1 Obecný koncept územní atraktivity

1.1.1 Chytrý přístup k udržitelnému a integrovanému rozvoji a investicím

Chytrý, udržitelný a začlenění podporující růst je mantrou současného programového období. Jako každá mantra se snadno pamatuje a používá při zasazování politických a ekonomických ambicí do kontextu, ale co tento pojem znamená v praxi?

Všechno v současné době je nebo by mělo být chytré, od hmotných zařízení až po jejich nehmotné potenciální možnosti, které mají konkrétní důsledky v každodenním životě. Je třeba rozumět tomu, jak by všechny tyto možnosti zakořeněné v dominantní rétorice o chytrosti a inovacích mohly změnit nebo podpořit skutečný regionální rozvoj a definovat přijatelnou formu růstu, která nebude ohrožovat již křehké environmentální, sociální a kulturní bohatství mnoha regionů, zejména těch, které se stále nacházejí v přechodu k stabilnější ekonomice, což je právě případ regionů nacházejících se v makroregionu tohoto programu, tj. Podunají. Je třeba zaměřit pozornost na funkční význam územní soudržnosti, tj. nejprve pochopit, jak na daném území záleží. Jinými slovy, propojit vývoj a místa a překonat pouhé sociální a ekonomické rozměry soudržnosti. Nejde o to homogenizovat územní rozmanitost, ale navrhnout politiky, které ji zhodnotí. Harmonizační účinky dobrých politik územní soudržnosti by měly omezit regionální rozdíly v rámci EU a podporovat a usnadňovat regionální a přeshraniční spolupráci. Koncept "místa" nám dovoluje snadno nacházet územní spolupráci, dimenze i uspořádání, která přesahují administrativu i politiku, zkrátka reagují na "místní" schopnosti a vůli k rozvoji komunit, které se považují za aktivní protagonisty daného místa.

1.1.1.1 Digitalizace

Jako vysoce transformační proces je digitalizace jednoznačně nejvýznamnějším fenoménem současnosti. Digitalizace je hnací silou technologických změn. Tento technologický přerod ovlivňuje naše každodenní životy také v ekonomických a sociálních aspektech. Díky špičkovým informačním a komunikačním technologiím zažíváme rychlé změny, které transformují řadu odvětví, chování spotřebitelů i způsob, jakým řídíme a shromažďujeme data (Kovács 2017a, Kovács 2017b OECD 2017, Manyika a kol., 2016).

Naše ekonomika i společnost se stávají stále složitějšími a propojenějšími na globální úrovni (EC 2017). Digitální řešení jsou stále rozšířenější, přijímají je firmy i spotřebitelé, protože takto lze efektivním způsobem zvyšovat výkonnost (Manyika et al., 2016). Význam nehmotných přínosů, datových toků a účasti v 21. století roste, protože tyto faktory se staly hlavním hnacím motorem růstu a rozvoje (EC 2017).

V dnešním prostředí jsme více než kdy jindy připojeni k chytrým zařízením prostřednictvím internetu a informačních a komunikačních technologií. Můžeme konstatovat, že máme paralelní existenci v hmotném i virtuálním světě (Schwab 2017, Yoon 2017). Jsme také velmi závislí na těchto podpůrných digitálních řešeních, která jsou prezentována jako příležitosti digitálního věku (Piccinini et al., 2016, WEF 2016a).

To znamená, že v posledním století došlo v mnoha aspektech k obrovské změně – v rozvinutých zemích zažíváme posun v ekonomickém a sociálním uvažování (Tabulka 1).

Tabulka 1: Minulost a současnost globalizace

	Období globalizace	
	↓	↓
Aspekt ↓	20. století	21. století
Kategorie hlavní hodnoty	Hmotné toky fyzického zboží	Nehmotné toky dat a informací
Sítě	Toky především mezi rozvinutými ekonomikami	Větší účast rozvíjejících se ekonomik
Toky	Toky náročné na kapitál a práci	Toky náročnější na znalosti
Infrastruktura	Pro toky je rozhodující dopravní infrastruktura	Digiální infrastruktura se stává stejně důležitou
Klíčoví aktéři inovací	Hnací motorem toků jsou nadnárodní korporace	Rostoucí role malých firem a jednotlivců
Transakce	Toky převážně peněžních transakcí	Větší výměna bezplatných obsahů a služeb
Šíření znalostí	Myšlenky pronikají přes hranice jen pomalu	Okamžitý celosvětový přístup k informacím
Transfer technologií	Inovace tečou od rozvinutých ekonomik k rozvíjejícím se ekonomikám	Inovace tečou oběma směry

Zdroj: sestaveno autory na základě Manyika et al. (2016, str. 5) a ES (2017, str. 10)

S rozšířením digitalizace se rozproudila i čtvrtá průmyslová revoluce. Tato průmyslová revoluce je dána převahou technologií ve všech průmyslových odvětvích, obrovskými datovými toky a chytrými komunikačními sítěmi (Kovács 2017a).

Navíc je poháněna fenoménem digitalizace a přímo ovlivňuje základní rámce společnosti a ekonomiky (Schmidt et al., 2015, Dujin et al., 2014). Očekává se, že čtvrtá průmyslová revoluce bude mít obrovský dopad ve skupině technologických odvětví: velké analýzy dat, autonomní stroje, roboty, simulace, integrace horizontálních a vertikálních systémů, internet věcí, kybernetická bezpečnost, cloudy, rozšířená realita (Kovács 2017a, s. 825).

Existuje několik experimentálních definic, které se v souvislosti s čtvrtou průmyslovou revolucí objevily.

Pfohl et al. (2015, s. 37) uvádějí: *“Průmysl 4.0 je souborem všech průlomových inovací odvozených a implementovaných v hodnotovém řetězci, které se zabývají trendy digitalizace, autonomizace, transparentnosti, mobility, modularizace, spolupráce v síti a socializace produktů a procesů”*.

Schuh et al. (2017, s. 10) definují čtvrtou průmyslovou revoluci takto: *“vysoký objem dat v reálném čase, mnohostranná komunikace a propojenost mezi kyberneticko-fyzickými systémy a lidmi”*.

Smit et al. (2016, s. 20) ji vidí následovně: *“Průmysl 4.0 popisuje organizaci výrobních procesů založených na technologiích a zařízeních, které spolu autonomně komunikují v rámci hodnotového řetězce: model “chytré” továrny budoucnosti, kde počítačem řízené systémy monitorují fyzické procesy, vytvářejí virtuální kopii fyzického světa a dělají decentralizovaná rozhodnutí založená na mechanismech sebeorganizace”*.

Konstantní komunikace mezi lidmi, chytrými zařízeními a stroji se stává stále více běžnou.

V následující části se zaměříme na chytrá města, tj. územních jednotky, v nichž jsou technologická řešení zakotvena v samotném jádru provozu.

1.1.1.2 Chytrá města

Termín “chytré město” je v kontextu digitalizace také důležitý pojem. Pokud jde o budoucnost rozvoje měst, může být tento koncept nezbytný a zároveň nevyhnutelný (RB 2017).

Na chytrá města se soustředí pozornost, protože se všeobecně má za to, že města jsou hlavními motory hospodářského růstu a také fungují jako centra inovací (Sen – Eggers – Kelkar 2018). Je řešena ekonomická úloha měst a zúčastněné strany plánují, že tento trend udrží.

Prudký rozvoj chytrých měst ještě umocňuje rychlá a globální urbanizace, přechod k plánování udržitelné energetiky, ekonomická globalizace a šíření digitálních technologií. Řešení těchto problémů vyžaduje silnou koordinaci a vyšší míru účasti (Dobos et al., 2015).

Vzhledem k poslednímu rozsahu urbanizace se v současné době odhaduje, že ve městech žije více než 50% světové populace. Tento poměr může do konce století stoupnout na 75 % (Sen – Eggers – Kelkar 2018, Dobos et al., 2015).

V jádru chytrého města jsou lidé. Tito lidé jsou obyvatelé, návštěvníci nebo vlastníci či zaměstnanci firem. Protože chytrá města jsou pro lidi, jsou zaměřena na tři cíle (Sen – Eggers – Kelkar 2018, s. 5):

- vyšší kvalitu života pro obyvatele a návštěvníky,
- ekonomickou konkurenceschopnost pro přilákání průmyslu a mozků,
- environmentální povědomí a zaměření na udržitelnost.

V současné době neexistuje globální shoda na definici chytrého města, existují však určité experimentální definice.

Chytré město definované Senem, Eggersem a Kelkarem (2018, s. 1) *“je jednoduše takové, které využívá technologie ke zlepšování výsledků v každém aspektu fungování města a zkvalitňuje služby, které nabízí svým obyvatelům. Při řízení svého rozhodování shromažďuje a používá data*

a vytváří síť partnerů mezi vládami, firmami, neziskovými organizacemi, komunitními skupinami, univerzitami a nemocnicemi s cílem rozšířit a zlepšit svou schopnost sloužit svým obyvatelům.”

Van Dijk (2015, s. 14) uvádí, že *“město je chytré, když investice do (i) lidského a sociálního kapitálu, (ii) tradiční infrastruktury a (iii) průlomových technologií pohánějí udržitelný ekonomický růst a vysokou kvalitu života spolu s moudrým využíváním přírodních zdrojů, a to vše prostřednictvím participační správy.”*

Vidíme, že obvyklá témata chytrých měst se týkají udržitelnosti, technologií, aktivní účasti občanů a zvyšování provozní účinnosti díky využívání dat. Podle stejné zprávy Rolanda Bergera (2017, s. 5.) se strategie ideálního chytrého města skládá ze šesti klíčových prvků, které jsou popsány v následující tabulce (Tabulka 2).

Tabulka 2: Akční pole strategií chytrého města

Akční pole	Příklad
Chytrá vláda	Digitální státní správa Participativní vláda E-slужby
Chytré zdravotnictví	Telemedicína Integrované zdravotnické informační systémy Asistované žití v domácím prostředí
Chytré školství	Městské platformy pro vzdělávání Formáty digitálního učení Digitální dovednosti
Chytré budovy	Prpojená správa budov Chytrý domov Chytrá stavba
Chytrá mobilita	Inteligentní systémy řízení dopravy Chytré služby pro veřejnou dopravu Chytrá městská logistika
Chytrá energetika a životní prostředí	Chytrá energetika Chytré vodní hospodářství Chytré odpadové hospodářství

Zdroj: sestaveno autory na základě RB (2017, str. 5.)

Tento seznam jasně ukazuje, co je třeba vzít při přehodnocování role města a jeho strategie v úvahu. Tyto oblasti jsou pro fungování chytrého města rozhodující dokonce i samostatně, nicméně díky jejich synergii může být město kvalitnější jako celek a nikoliv pouze jako souhrn zmíněných oblastí (RB 2017). Podobný přístup mají i Dobos a spoluautoři (2015) a CRS (2007). Odkazují na prvky chytrého města, tj. na následující subsystémy (Tabulka 3):

Tabulka 3: Subsystémy chytrého města

Akční pole	Příklad
Chytrá mobilita	Logistika Dostupnost více dopravními prostředky (multimodální dostupnost)
Chytré životní prostředí	Chytré budovy Plánování dlouhodobých zdrojů Město přátelské ke klimatu
Chytrí lidé	Integrace Vzdělávání Kreativita
Chytré bydlení	Životní pohoda Bezpečnost Zdraví
Chytrá vláda	Online procesy Vzdělávací a kulturní instituce Zdravotní péče Veřejné služby, odpadové hospodářství
Chytrá ekonomika	E-ekonomika, inovace Produktivita, účinnost Lokální a globální spojení

Zdroj: sestaveno autory na základě Dobos et al. (2017, str. 11.), CRS (2007, str. 12.)

Van Dijk (2015, s. 28) popisuje obrovské množství zainteresovaných stran (stakeholderů), které jsou všechny zavedené, propojené a fungují jako životně důležitá součást chytrého města: start-upy a inkubátory, výzkumné instituce, univerzity a školy, sdružení pro obecní bydlení, radnice, státní nebo národní vláda, poskytovatelé zdravotní péče, veřejné dopravy a energií, investoři, banky a pojišťovny, hotely, muzea, restaurace, divadla a stadiony, poskytovatelé telekomunikačních služeb, dodavatelé technologií, poskytovatelé logistických služeb, výrobci a stavební firmy, prodejci, digitální firmy.

1.1.1.3 Rostoucí role důvěry v tomto procesu

Lidské blaho a hospodářský rozvoj mají prvek, který určuje jejich charakter: je jím důvěra. Proč je důvěra tak důležitá a proč je třeba uvést její definici a koncept v samostatné kapitole?

Některé úspěchy digitálního života vyžadují vysokou míru důvěry. Důvěra je životně důležitá například pro sdílenou ekonomiku, protože všechny její společnosti žádají lidi, aby sami sebe nebo svůj majetek svěřili do rukou cizích lidí.

Empirické a teoretické analýzy ukazují, že život je příjemnější a úspěšnější, pokud existuje vysoká míra důvěry také mezi lidmi. Helliwell (2001) zdůraznil, že *“důvěryhodné chování k ostatním snižuje náklady na řešení rizik a nejistotu.”* Míra důvěry se liší mezi lidmi i mezi společnostmi. Měřítkem důvěry jsou v průběhu času také různé ukazatele. Pokud chceme důvěru analyzovat, musíme pochopit, které okolnosti ji podporují a které ji potlačují. Na jedné straně může důvěra zlepšit interakce mezi společnostmi a politikou, na druhé straně je na určité úrovni nutná nedůvěra, abychom se chránili před jakýmkoli zneužíváním, které vyplývá z politické a tržní síly.

Několik studií zdůrazňuje vztah mezi subjektivním pocitem tělesné a duševní pohody a důvěrou mezi lidmi. Podle Helliwella a Huanga (2005 a 2008) má důvěra na pracovišti silný vliv na zlepšení subjektivní pohody. Vysoká míra důvěry přispívá ke zlepšení mezilidských vztahů. Helliwell a Putnam (2004) srovnáním různých průzkumů zjistili, že lidé, kteří cítí důvěru k ostatním (včetně lidí, s nimiž žijí a pracují, a úřadů) mají také vyšší míru subjektivní pohody. Podle několika výzkumů (Di Tella a kol., 2003) se za determinant subjektivní pohody považují právě faktory jako optimismus, přátelskost a důvěra. O interpersonální důvěře se uvažuje jako o jednom z důležitých prediktorů vyšší subjektivní pohody a zároveň špatná psychologická pohoda je spojena s negativními postoji, jako je cynismus nebo nedůvěra (Helliwell a Huang (2008b)).

1.1.2 Územní atraktivita, územní konkurenceschopnost: rámec současného dění

S tím, jak globální konkurence a digitální revoluce v současnosti nabývají na intenzitě, objevují se častěji pojmy jako konkurenceschopnost a atraktivita. Pro správné porovnání územní konkurenceschopnosti a územní atraktivity musíme prozkoumat základní definice, teorie a procesy v pozadí, které v souvislosti s tímto předmětem tvoří náš každodenní život.

1.1.2.1 Rámec územní konkurenceschopnosti: teorie, literatura, definice

Konkurenceschopnost je klíčovým pojmem ekonomiky, podnikání a hospodářského rozvoje. Výraz sám má dlouhou historii, na téma konkurenceschopnosti vzniklo na akademické půdě velké množství výzkumných prací a její analýzou se zabývala řada filozofů a vědců. Konkurenceschopnost lze definovat v různých dimenzích – v ekonomice i ve společnosti existuje mnoho příkladů. V této kapitole zkoumáme hlavní definice a logiku konkurenceschopnosti a probíráme i analýzu rozhodujícího indexu konkurenceschopnosti.

Pokud přemýšlíme o fungování světa, vidíme vzorce, které se blíží naší současnosti, a všimneme si neustálého soupeření v našem světě. Nejběžnější typy rivality jsou následující (Lengyel 2010, Batey – Friedrich 2000):

- Rivalita mezi organismy kvůli nárokům na životní prostor a potravu.
- Sociální skupiny, jako jsou třídy, komunity, národy nebo strany, mezi sebou soutěží o politickou nadvládu a snaží se prosazovat politické postoje.
- Ekonomické jednotky si navzájem konkurují a usilují o ekonomické výhody.

První dva typy se zaměřují na aspekty, které nejsou orientované ekonomicky, takže v těchto

případech není termín konkurence praktický. Třetí typ je čistě ekonomický, takže pojem konkurence zde můžeme definovat (Lengyel 2010). Tento typ soutěže použijeme jako základ, když budeme dále hovořit o konkurenci.

Konkurenci mezi ekonomickými subjekty lze dále rozdělit do tří dalších kategorií (Lengyel 2010, Siebert 2000):

- Zaměstnanci, jednotlivci soutěží na trhu o lepší pracovní místa.
- Firmy soutěží o zdroje, podíl na trhu a zisk.
- Konkurence územních jednotek – různé jednotky (města, regiony, země) soutěží o to, kde je potenciál k růstu prosperity a životní úrovni.

V konkurenci mezi územními jednotkami je klíčovým faktorem dlouhodobý růst příjmů (Lengyel 2010). V této studii se na konkurenci mezi územními jednotkami soustředíme.

V nejčastějším pojetí je konkurenceschopnost spojena s úspěchem v rámci konkurence na trhu. V případě firem to znamená tendenci zvyšovat podíl na trhu a ziskovost a také schopnost firmy využívat konkurenční výhody.

Ve vládním ohledu to znamená například růst podílů na vývozních trzích. V ekonomice znamená konkurenceschopnost převážně vysokou produktivitu a vysokou míru růstu (Lengyel 2000).

Tyto definice nám pomáhají rozlišovat mezi koncepcí entit a vědeckými oblastmi jen velmi volně, ale generalizace je výhodná i nevýhodná zároveň. Slabě stanovená struktura poskytuje široké možnosti interpretace. Z tohoto důvodu jsou debaty o konkurenceschopnosti bouřlivé, interpretace do značné míry závisí na ekonomických paradigmatech. Dřívější debaty se zůstřovaly kvůli interpretaci konkurenceschopnosti. Můžeme rozlišit dva hlavní přístupy.

Jedna skupina odborníků – akademici – tvrdí, že konkurenceschopnost nelze interpretovat na územním principu, ale pouze ve firmách (Polenske 2004, Dicken 2003, Krugman 1998, Krugman 1994). Tento přístup nás může dovést k několika úvahám. První je, že chování zemí je odlišné od chování firem. Pokud se firma v konkurenci chová špatně, skončí. V případě zemí to takto nelze říci. Navíc u firem může být obchod či podnikání nulové, ale u zemí nikoli. Zatímco společnosti ovlivňují svůj tržní podíl na své konkurenci přímo pomocí vlastních strategií, země mohou být paralelními vítězi v globální konkurenci. V tomto pojetí hraje velkou roli teorie komparativních výhod, která říká, že blahobyt národa závisí na existujícím faktoru. Pro ty, kdo podporují tento koncept, se konkurenceschopnost interpretuje pouze na mikroekonomické úrovni. (Lengyel 2010, Martin 2003).

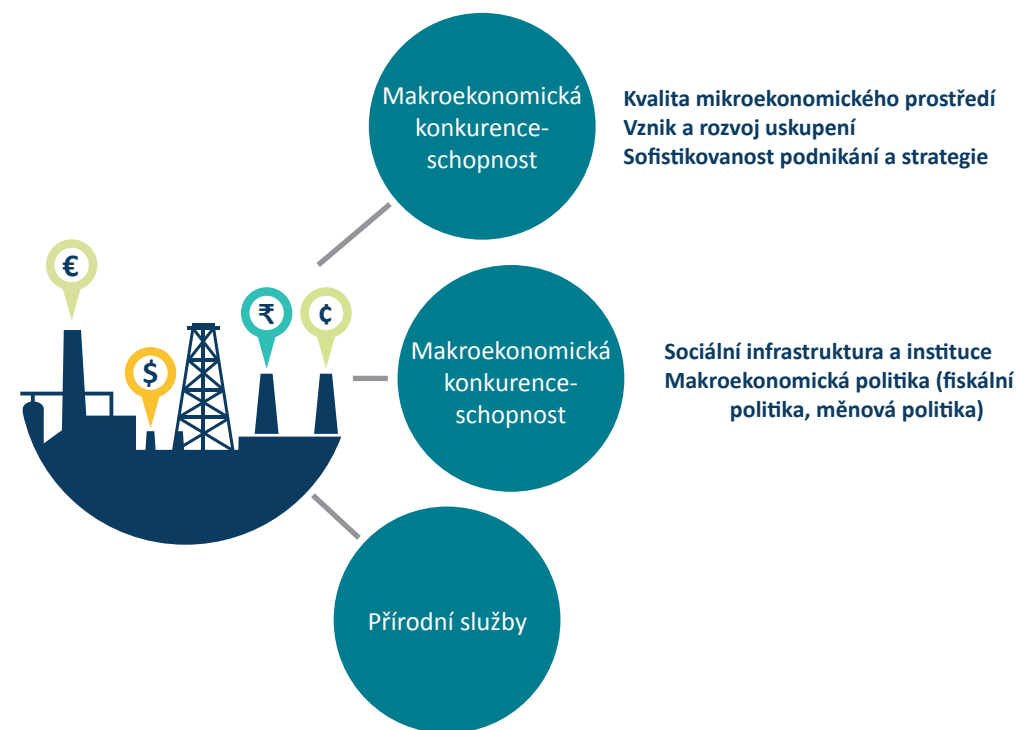
Druhá skupina může o konkurenceschopnosti mluvit i v případě územních jednotek a společností, a to zejména v souvislosti s globalizačními procesy, v nichž firmy, země nebo města soutěží o zdroje, mluví o surovinách, kapitálu nebo talentovaných profesionálech či dodavatelích (Porter 2008, Dahlman 2007, Chesire 2003, Camagni 2002, Malecki 2002, Lengyel-Rechnitzer 2004, Marcuse 1996, Porter 1996). V tomto ohledu je rozhodující teorie konkurenčních výhod, která říká, že blahobyt daného subjektu závisí na jeho hospodářské politice nebo konkurenční strategii (Lengyel 2010). Porter (1996) zdůrazňuje, že v případě regionů ke konkurenci dochází tam, kde daná územní jednotka v optimálním případě usiluje o vybudování právně-podnikatelského zázemí

a společnosti pracují s určenou strategií konkurenceschopnosti, která způsobí zlepšování produkce v klíčových odvětvích. Pro ty, kteří podporují toto pojetí, je konkurenceschopnost vykládána souběžně v mikro- i makroekonomice (Lengyel 2010, Martin 2003).

Při studiu konkurenceschopnosti můžeme v její interpretaci objevit určitou dualitu. Konkurenceschopnost sama o sobě neodkazuje na skutečný stav, ale spíše je projevem minulosti nebo výhledem do budoucnosti. Můžeme odvodit naši zkušenost v globální konkurenci a můžeme odvodit i množství činností, které zajistí trvalé fungování v globální konkurenci do budoucna (Lukovics 2008, Huggins 2003, Camagni 2002, Malecki 2002). Konkurenceschopnost regionů není jen jejich produktivitou, jejich měření nemůže být omezeno na jednu dimenzi (Lengyel – Rechnitzer 2013). Podle Camagniho (2002) může být konkurenceschopnost realizována mnoha způsoby. Zaprvé, pokud jsou veřejné služby, právní infrastruktura a hospodářská politika příznivé, pak bude každá místní podnikatelská činnost pozitivně existovat. Zadruhé, pokud se rozvíjí prostorová specializace, může se vytvořit silné prostředí klastru a dodavatelská struktura. Zatřetí, pokud dojde k součinnosti mezi místními faktory, pak může rozvoji pomoci komplexní spolupráce mezi sektory.

Podle Portera (2008) lze obchodní a průmyslovou konkurenceschopnost interpretovat jak mikroekonomicky, tak makroekonomicky (schéma 1).

Schéma 1: Složky obchodní a průmyslové konkurenceschopnosti



Zdroj: Lengyel – Fenyővári – Nagy (2012, str. 21)

Environmentální aspekty by se neměly opomíjet, třebaže mohou konkurenceschopnost ovlivňovat jen krátkodobě (Lengyel – Fenyővári – Nagy 2012, Porter 2008). Mikroekonomickou konkurenceschopnost lze rozdělit na tři dílčí faktory. Záleží na aspektech mimokorporátního lokálního podnikatelského prostředí, na vývoji klastrů a na kvalitě firemní strategie a kultury. Konkurenceschopnost lze vnímat i podle toho, jak mohou společnosti na omezeném trhu udržovat svůj produkt nebo služby (trh s cennými papíry obchodovanými mimo běžný provoz). Společnost bude zaostávat a ztratí svou konkurenceschopnost, pokud nebude schopna splnit očekávání trhu. Společnosti, které jsou schopny překonat očekávání trhu, budou moci přebírat svým konkurentům jejich podíl na trhu (Lengyel – Fenyővári – Nagy 2012, Martin 2003). Makroekonomickou konkurenceschopnost lze rozdělit na dva dílčí faktory. Závisejí na stavu sociální infrastruktury, veřejných institucí a také na rozpočtové a měnové politice (Lengyel – Fenyővári – Nagy 2012, Martin 2003). Poslední přístup, který tvrdí, že výklad konkurenceschopnosti na úrovni podnikání, průmyslu, regionů a zemí je možný, zvyšuje jeho popularitu na celém světě (Lengyel 2000). V této studii pojednáváme o vnímání územní konkurenceschopnosti. Po výše uvedeném vysvětlení se můžeme zaměřit na definici konkurenceschopnosti. Touto problematikou se zabýval velký počet odborníků.

Z pohledu Storpera (1997, s. 20): schopnost města přilákat a udržet společnosti, které jsou stabilní. Definice Annoniho a Dijkstry (2013, s. 4): *“Regionální konkurenceschopnost je schopnost regionu nabídnout atraktivní a udržitelné prostředí pro firmy a obyvatele pro jejich práci a život”*.

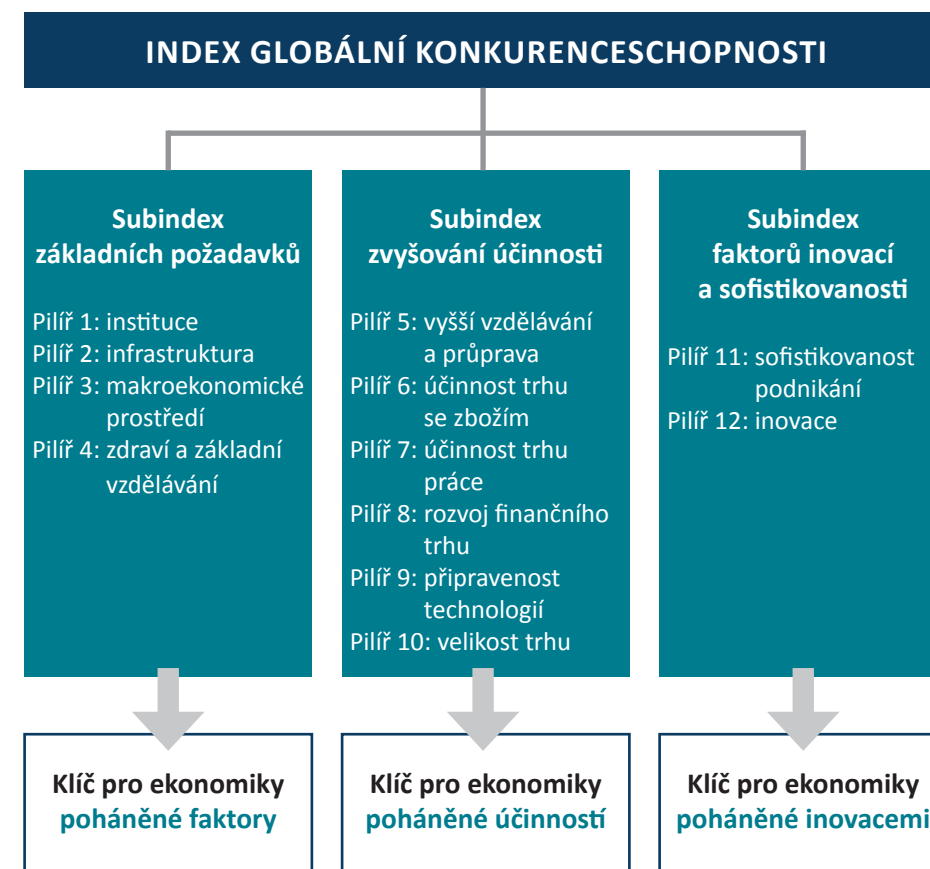
Atkinson (2013) definoval konkurenceschopnost stručně: *“Skutečnou definicí konkurenceschopnosti je schopnost regionu vyvážet více přidané hodnoty než jí dovážet”*. Podle Hugginse (2016 str. 28): *“regionální konkurenceschopnost považujeme za duální koncept, který vysvětluje relativní rozdíly v míře hospodářského rozvoje mezi jednotlivými regiony, stejně jako pochopení budoucích trajektorií hospodářského růstu regionů v podobné fázi hospodářského rozvoje”* WEF 2016b, s. 4: *“Konkurenceschopnost definujeme jako soubor institucí, politik a faktorů, které určují míru produktivity ekonomiky, která zároveň nastavuje úroveň prosperity, kterou může země dosáhnout.”*

Standardní definice konkurenceschopnosti je následující (EC 1999, s. 75): *“schopnost podniků, průmyslových odvětví, regionů, národů a nadnárodních regionů fungovat a současně být vystaveni mezinárodní konkurenci. Poměrně vysoká míra příjmů a zaměstnanosti.”* Tato definice zdůrazňuje dvě kvantitativně měřitelné ekonomické kategorie, příjem a zaměstnanost.

Definici digitální konkurenceschopnosti se pokusil formulovat také IMD (2017, s. 19): *“Digitální konkurenceschopnost je definována jako schopnost ekonomiky přijmout a prozkoumat digitální technologie vedoucí k transformaci vládních postupů, obchodních modelů a společnosti obecně. Tímto způsobem firmy zvyšují příležitosti k posílení tvorby budoucích hodnot”*.

V rámci konkurenceschopnosti vnímáme dlouhodobý proces, jehož cílem je dosažení budoucího stavu, naplnění vizí. V příštích dvou podkapitolách se zaměříme na Index globální konkurenceschopnosti a na hodnocení světové digitální konkurenceschopnosti (IMD World Digital Competitiveness).

Schéma 2: Složky obchodní a průmyslové konkurenceschopnosti



Zdroj: Lengyel – Fenyővári – Nagy (2012, str. 21)

Subindex základních požadavků vychází z faktorů, subindex zvyšování účinnosti vychází z efektivnosti a subindex inovací a sofistikovanosti je klíčovým prvkem v zemích podporujících inovace (WEB 2016b, Lengyel 2010). Dvanáct indexů je chápáno následovně (WEF 2016b):

- Institucionální prostředí územní jednotky závisí na kvalitě veřejných i soukromých stakeholderů. Právní a správní prostředí určuje vývoj, konkurenceschopnost a růst dané územní jednotky.
- Pilíř infrastruktury má zásadní význam pro zajištění fungování hospodářství. Je důležité, aby byla v dané územní jednotce vybudována rozvinutá infrastruktura dopravy, služeb, komunikací a digitalizace.
- Stabilita makroekonomického prostředí je důležitá pro podnikání, a proto je klíčová i pro celkovou konkurenceschopnost země.
- Pracovníci se špatným zdravotním stavem se nemohou účinně podílet na rozvoji ekonomiky a způsobují značné náklady na podnikání. Kromě zdraví zohledňuje tento pilíř i kvalitu základního vzdělávání.

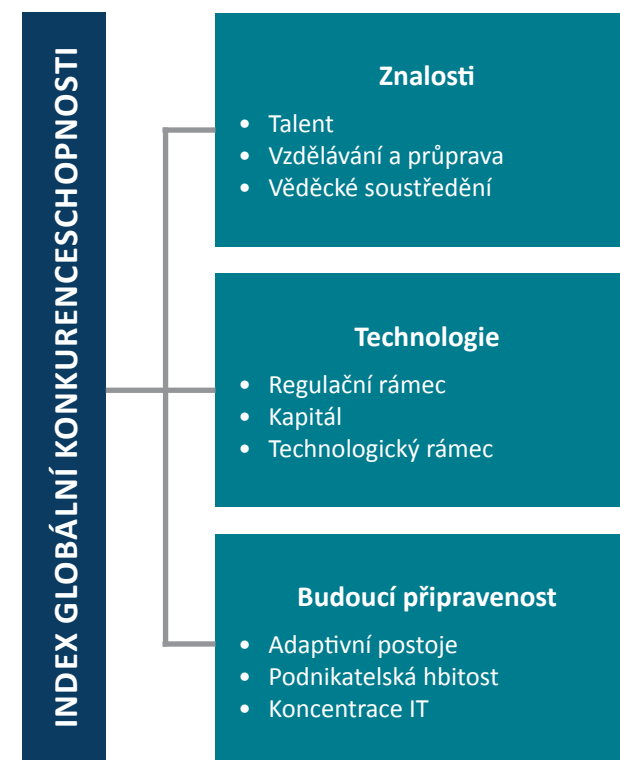
- Pro ekonomiky, které chtějí posunout hodnotový řetězec nad rámec jednoduchých výrobních postupů a výrobků, jsou zásadní kvalitní vyšší vzdělávání a odborná příprava.
- Země s účinnými trhy zboží jsou v dobrém postavení a s ohledem na jejich konkrétní podmínky nabídky a poptávky tak mohou produkovat správný mix výrobků a služeb. Mohou také zajistit, že toto zboží bude v ekonomice obchodováno nejúčinněji.
- Efektivita a flexibilita pracovního trhu jsou rozhodující pro umístění pracovníků tam, kde je jejich využití v ekonomice nejúčinnější, pro jejich stálou motivaci a přizpůsobení se novému prostředí.
- Vývoj finančního trhu ukazuje, jak finanční sektor do regionu alokuje zdroje, úspory a kapitálové investice.
- Pilíř technologické připravenosti měří agilnost, s níž ekonomika využívá stávajících a nových technologií ke zvýšení produktivity.
- Velikost trhu ovlivňuje produktivitu a konkurenceschopnost, neboť velké trhy umožňují firmám využívat úspor nákladů při masové výrobě.
- Sofistikovanost podnikání je měřítkem kvality celkových podnikatelských sítí územní jednotky a kvality fungování místních firem a dlouhodobých strategií.
- Existence pilíře inovací je nezpochybnitelná, protože v ekonomice vytváří nejvyšší hodnotu.

V další podkapitole analyzujeme Index světové digitální konkurenceschopnosti (IMD World Digital Competitiveness Index).

Hodnocení světové konkurenceschopnosti (IMD World Competitiveness Ranking – IMD WDCR) se používá od roku 1989. Při zkoumání konkurenceschopnosti a výpočtu Indexu využívá téměř 300 proměnných. Vzhledem k dynamickým změnám, jichž jsme v našem světě svědky, musíme přehodnotit a aktualizovat měření konkurenceschopnosti, abychom udrželi krok s celosvětovými událostmi. Ve snaze udržet krok s těmito překotnými změnami autoři rozšířili konkurenceschopnost o digitální konkurenceschopnost a zavedli nové ukazatele a rámce. Tato nová struktura dokáže měřit schopnost zemí přizpůsobit digitální technologie efektivitě. To je důležité ze dvou důvodů. Za prvé, naším cílem je zvýšit produktivitu, za druhé, jedná se o kvalitu služeb a produktů pro obyvatele a firmy. Toto vše lze povýšit na novou úroveň právě pomocí digitálních technologií (IMD 2017, Loucks et al., 2016).

Rámec IMD WDCR tvoří tři hlavní faktory – znalosti, technologie a připravenost na budoucnost. Každý z nich obsahuje tři dílčí faktory, které pracují s více než 50 proměnnými (obr. 3).

Schéma 3: Rámec digitální konkurenceschopnosti



Zdroj: Sestaveno dle IMD (2017, str. 20).

Tyto tři faktory jsou definovány následovně (IMD 2017):

Faktor znalostí: pro konkurenceschopnost a zvládnutí technologické transformace má zásadní význam tvorba znalostí a jejich využití. Rozvoj základny talentů a strategie digitalizace vytvářejí prostředí inovací, ve kterém se rodí inovativní trendy a na které navazuje práce v akademických a vědeckých institucích (Zahra – George 2002, Hage 1999, Cohen – Levinthal 1990).

Faktor znalostí v tomto kontextu souvisí s nezbytnou infrastrukturou, která podporuje proces digitální transformace tím, že umožňuje vznik nových technologií, jejich porozumění a učení. Tento faktor zahrnuje tři dílčí faktory: talenty, investice do vzdělávání a koncentraci vědeckých kapacit. V případě faktoru technologií je pro kontrolní prostředí důležité vytvořit společensko-ekonomicko-právní „ekosystém“, který přispívá k šíření inovativních myšlenek (Hage 1999).

Transformace také potřebuje instituce a organizace, které podporují inovace a jsou otevřené novým technologiím (Cepeda-Carrion – Cegarra-Navarro – Jimenez-Jimenez 2012). **Faktor technologií** bere v úvahu stávající regulační rámce, kapitál, který ukazuje možnosti investic pro přizpůsobení technologických řešení, a také existující technologické rámce.

Faktor připravenosti na budoucnost zahrnuje různé nejisté postoje, modely chování v prostředí,

kteří ovlivňuje ekonomiku, společnost i aktuální proměny technologií. Případně nejisté a riskantní situace by země díky této připravenosti měly překonat (Mathiassen – Pries-Heje 2006).

Připravenost je propojená s flexibilitou, aktivitou a připraveností subjektu (Haeckel 2013). Tento faktor zahrnuje tři dílčí faktory: pružné postoje, aktivitu v podnikání a integraci IT. Po stručných informacích o konkurenceschopnosti se v následující kapitole zaměříme na pojetí atraktivity a její možné interpretace.

1.1.2.2 Územní atraktivita: teorie, literatura, definice

Při výzkumu atraktivity lze pozorovat zajímavý fenomén. Existuje spousta literatury, v jejímž titulu je slovo atraktivita, nicméně publikace ji popisují překvapivě stručně nebo příliš úzce, nebo ji používají jako synonymum pro konkurenceschopnost, případně ji nedefinují vůbec nebo pro ně atraktivita splývá s turistickou hodnotou (Popovici 2017, Gavriloa a 2016, Ezmale 2012, Connell 2010, Spano 2005).

Rozhodně můžeme prohlásit, že odborný konsensus ohledně atraktivity neexistuje, což je obrovský problém, protože atraktivitu tak můžeme definovat různými způsoby. Serrano (2003, str. 70) také uvažuje o významu slova atraktivita a vysvětluje, že „je velmi úzce spojena se schopností lokálních úřadů realizovat přímé investice. Atraktivita představuje snahu o opětovné projektování zdrojů a institucí měst tak, aby město dosáhlo lepší ekonomické úrovně pro své občany.“ Atraktivita je sociální, politický, ekonomický a environmentální způsob myšlení.

Podle van den Berga a Brauna (1999) je atraktivita snaha měst o zachování atraktivních míst pro své občany, návštěvníky i podnikatelskou sféru.

Podle Götzovy (2015, s. 2) stručné definice „je atraktivita zpravidla definována jako soubor výhod a nevýhod v místě investice“.

Podle Barborice, Zivkovic a Esposito (2013) „je atraktivita interakcí složitého souboru charakteristik založených na existenci či naopak absenci určitých forem územního kapitálu, včetně přitažlivosti pro různé skupiny“. Atraktivitu nepovažují za absolutní a věčný koncept, protože se může proměňovat podle toho, jak je definována územní jednotka. Atraktivita je relativní.

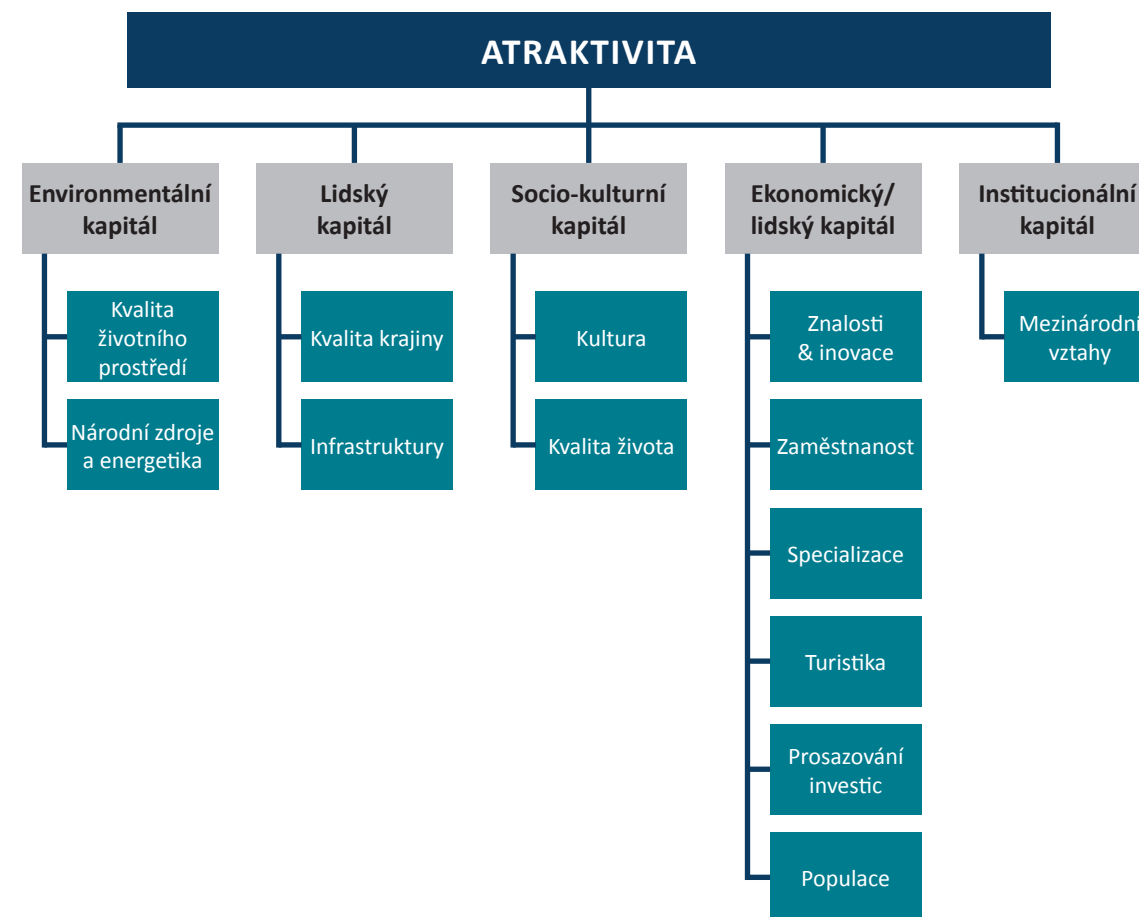
Podle Hamriho, Zeroualiho Ouartiho a Sadiquiho (2014) je atraktivita schopnost územní jednotky přitahovat a udržovat v místě národní i zahraniční společnosti.

Zivkovic a kol. (2015) definovali územní atraktivitu jako „schopnost některých územních kapitálů a výhod přilákat a udržet cílové skupiny (turisty, obyvatele, migranty a firmy či investice) prostřednictvím již existujících nebo nově vytvořených výhod.“

Místo může být atraktivní pro bydlení, obchod a návštěvy (RSAES 2016). Zivkovic a Barboric (2017) provedli experiment, jehož cílem bylo kategorizovat indikátory atraktivity (obr. 4).

Z výše uvedených konceptů je zřejmé, že atraktivita je vždy soustředěna kolem dvou hlavních faktorů. Na jedné straně je lidský faktor, na druhé faktor podnikatelský. Také vidíme, že jednotlivé koncepty definují atraktivitu pomocí slov „přilákat“ a „udržet“. Musíme proto uvažovat o dvou časových horizontech – krátkodobém a dlouhodobém (tab. 4).

Schéma 4: Možná klasifikace indikátorů územní atraktivity



Zdroj: sestaveno autory na základě Zivkovic – Barboric (2017 str. 60)

Tabulka 4: Interpretace matice atraktivity

	Krátkodobě	Dlouhodobě
Lidská sféra	Turistika	Osídlení
Podnikatelská sféra	Podnikatelská spolupráce a výměna poznatků a znalostí	Kapitálové investice

Zdroje: sestaveno autory na základě RSAES (2016)

Oblast lidského a podnikatelského faktoru se může dokonale prolínat s faktory časovými. Atraktivita samozřejmě nemá jen jedinou standardizaci. Podle Hamriho, Zeroualiho Ouartiho a Sadiquiho (2014) má regionální či územní atraktivita pět faktorů (obr. 5).

Schéma 5: Faktory atraktivity



Zdroj: sestaveno autory na základě Hamri - Zerouali Ouarti - Sadiqui (2014)

U lidského faktoru je důležitá rozmanitost, kvalita vzdělání, míra zaměstnanosti, produktivita a kvalita pracovní síly, důvěra a respekt. U faktoru organizací a dalších aktérů je to důvěra, schopnost spolupracovat, organizovat, konzultovat a komunikovat, také rychlost realizace projektů, iniciativa a schopnost organizovat obyvatele a inovace v sociální oblasti. V oblasti kvality života je důležité přírodní a městské prostředí, přístup ke skupinovým a individuálním službám, zaměstnanost a dostupné služby, vyrovnanost v rámci území a celková bezpečnost. Image daného území je také výrazným faktorem, protože se podílí na výsledné atraktivitě. Další přístup zkoumá potenciální faktory atraktivity města (IC 2010).

Tabulka 5: Potenciální aspekty atraktivity města

Prvky atraktivity města			
Úroveň kulturních aktivit	Ekonomika založená na znalostech	Životní a celkové prostředí	Ekonomický rozvoj
- Města nabitá akcemi a událostmi - Infrastruktura a kulturní služby - Výstavní architektura - Rozmanitost a multikulturalismus	- Kvalita vzdělávání - Znalost jazyků - Kvalifikace lidského kapitálu - Výzkum a inovace	- Kvalita zdravotní péče - Noční život - Životní prostředí - Kvalita života - Kvalita telekomunikací - Interní doprava	- Konkurenceschopnost platů - Ekonomická rozmanitost - Náklady a flexibilita přístupu k nemovitostem - Přístup na trh - Externí propojenost

Zdroj: převzato od IC (2010, str. 4)

Vidíme, že tato standardizace je založena na použití měkkých faktorů namísto tvrdých a upozorňuje na aspekty, které nejsou navázané na ekonomiku. Podrobnější zkoumání ukazuje, že atraktivita může být stanovena širěji než konkurenceschopnost a konkurenceschopnost lze interpretovat především v ekonomickém kontextu, zatímco atraktivita je definovaná spíše mimo ekonomický kontext.

V následující kapitole ukážeme rozdíly mezi konkurenceschopností a atraktivitou podle daných faktorů.

1.1.2.3 Porovnání územní atraktivity a územní konkurenceschopnosti

Porovnání konkurenceschopnosti a atraktivity je kvůli pochopení a interpretaci obou konceptů náročným úkolem. Kromě toho chybí společenský konsensus ohledně atraktivity. Přesto můžeme po správném pochopení těchto konceptů stanovit hranice mezi konkurenceschopností a atraktivitou (tab. 6).

Tabulka 6: Porovnání územní konkurenceschopnosti a územní atraktivity

	Územní konkurenceschopnost	Územní atraktivita
Vztah	Nástroj	Cíl
Aspekt	Objektivní, kvantitativní	Objektivní nebo subjektivní, kvantitativní i kvalitativní
Praktický projev	Metoda spojená s využíváním zdrojů	Výsledek využívání zdrojů
Kontinuita	Výsledek řady rozhodnutí	Týkající se jednoho rozhodnutí
Orientace	Orientace na budoucnost	Orientace na přítomnost
Původ/pozadí	Většinou se týká kolektivního rozhodování	Může se týkat individuálního rozhodnutí
Interpretovatelnost	Pouze ekonomický aspekt	Ekonomické, politické, environmentální, antropologické aspekty
Status	Způsobilost/schopnost	Stav

Zdroj: sestaveno autory

Nejdůležitější je především zjištění vztahu mezi konkurenceschopností a atraktivitou. Konkurenceschopnost je nástroj k řešení makroekonomických problémů a také nástroj, který bude i do budoucna sloužit k realizaci a udržení poměrně vysoké produktivity a zaměstnanosti. Atraktivita je obecným cílem, neboť samotné slovo naznačuje, že v určité atraktivní oblasti již existují cenné prvky a vlastnosti.

1.2 Pojetí územního kapitálu

1.2.1 Struktura územního kapitálu

V posledních 15 letech se koncept územního kapitálu využívá stále častěji, zejména v Evropě, ale jeho definice a správný způsob použití zůstávají nejednoznačné. Podle studie OECD (2001) existuje několik faktorů, a to geografická poloha, velikost, produkce, podnebí, tradice, přírodní zdroje, kvalita života nebo ekonomika měst, které definují konkrétní kapitál dané územní jednotky. Tyto faktory lze spojit pod názvem „územní kapitál“.

Tyto faktory mohou zahrnovat charakteristiky místa, ale mohou obsahovat i jeho podnikatelské inkubátory a průmyslové zóny nebo jiné podnikatelské sítě, které snižují transakční náklady. Dalšími faktory mohou být „neobchodované vzájemné závislosti“, jako jsou způsoby vnímání, zvyky a neformální pravidla, která ekonomickým činitelům umožňují spolupracovat v podmínkách nejistoty, anebo solidarita, vzájemná pomoc a sdílení nápadů, které často vznikají v klastrech malých a středních podniků pracujících v jednom sektoru (sociální kapitál). Vztah mezi územím a jeho atraktivitou či konkurenceschopností není přímý ani zjevný. Například Porter (1990) spojuje schopnost konkurovat se schopností vyrábět, ale tento předpoklad je nejspíš jen přenesením typicky podnikatelských metodik na územní analýzu. Koncept konkurenceschopnosti oblasti vznikl sloučením chování jednotlivých firem. Jak nicméně zdůraznil Marshall, od konce devatenáctého století je možné získávat z hlediska efektivity výroby výhody nejen prostřednictvím masové produkce (tj. výstavbou několika velkých podniků), ale také prostorovou koncentrací podniků. Je to důkaz o tom, že v konkurenčním prostředí „na místě záleží“. Význam lokalizace a schopnosti vytvářet sítě malých průmyslových odvětví jako prostředku pro konkurenceschopnost určitého území je zdůrazněná i v literatuře (tzv. Terza Italia, Bagnasco, 1978). Sám Porter později věnuje velkou pozornost geograficky lokalizovaným činnostem a klastrům a vrací se k názorům, že „na území záleží“, a to v těchto oblastech:

- vysoká konkurence mezi firmami,
- relevance místní poptávky,
- přítomnost robustní struktury firem nacházejících se před výrobním procesem a za ním
- možnost účinně a efektivně využívat hlavní faktory produkce.

Výše uvedené prvky jsou pro úspěch *klastrového* modelu klíčové. Tento model klade velký důraz na nehmotné faktory (sociální kapitál, sítě vztahů, institucionální prostředí) a považuje je za velmi důležité pro vnímání a určování konkurenční úrovně dané oblasti. Všechny tyto faktory Storper shrnuje do označení „neobchodované vzájemné závislosti“.

V roce 2005, tj. v době rozšíření EU, stavěla Evropská unie na tomto konceptu územního kapitálu. V dokumentu „Teritoriální stav a perspektivy Evropské unie“ (červen 2006) se tento koncept rovněž používá k posouzení „růstového potenciálu“ nových členských států: „*Každý region má specifický územní kapitál, který je odlišný od územního kapitálu ostatních oblastí a pro konkrétní druhy investic vytváří vyšší návratnost než pro jiné, protože tyto investice jsou vhodnější pro danou oblast a účinněji využívají její přínosy a potenciál. Politiky územního rozvoje (politiky s teritoriálním přístupem k rozvoji) by daným oblastem měly v první řadě pomáhat rozvíjet jejich územní kapitál.*“

Od dob tohoto dokumentu se výraz „územní kapitál“ stále častěji objevuje v mnoha dokumentech a diskusích týkajících se politiky EU, stává se novým pojítkem myšlenek, akcí a programů, jejichž cílem je vytvářet rámce a podporu pro rozvoj regionů a měst. Vzhledem k tomu, že pojetí území je široké, je nutné určit mnoho různých složek nebo dílčích kapitálů, které jsou pro vytvoření konceptu územního kapitálu třeba. Před popisem těchto prvků uvádíme, jakými různými způsoby se tento pojem používal – přinejmenším jako:

1. **Koncept při posuzování** (pochopení současného stavu a potenciálu konkrétního regionu);
2. **Koncept při porovnávání** (srovnání různých stavů a různých schopností reagovat na konkrétní politiky v různých regionech);
3. **Katalyzátor pro organizaci operačních rozvojových nástrojů** (vytváření strategických nástrojů pro aktivaci, opětovnou aktivaci, procesy udržitelného rozvoje a zvýšení konkurenceschopnosti území v rámci EU);
4. **Opatření k vyrovnávání rozdílů mezi odlišnými úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů EU** (s cílem přijmout opatření ke snížení rozdílů mezi evropskými územími v sociokulturních, environmentálních a ekonomických parametrech).

Při správném používání poznatků z geografie a různých humanitních věd se koncept území musí rozlišovat od kontextu životního prostředí, prostoru a regionu, neboť představuje přesné plošné vymezení, které vychází z přesně určeného vztahu k určitému subjektu. Obvyklým a rozpoznatelným způsobem se tak stanoví část geografického prostoru, která se nazývá územím (Treccani, 81). Je zajímavé (a z tohoto důvodu jsou důležité indikátory) monitorovat transformaci určitého území. Takový monitoring může pokrývat i velmi rozsáhlé a odlišné aspekty daného území, například aspekty kulturní, environmentální, sociální, fyzické atd. Vytváření přesných teoretických kategorií je obtížné, což vedlo ke vzniku mnoha různých a někdy i alternativních konceptualizací.

Při rozvíjení vícenásobných funkcí územního kapitálu je třeba ho doplnit souborem indikátorů, které umožňují porovnávat a popisovat různé regionální situace nebo navrhnout vhodné nástroje pro řízení městských a regionálních transformací. Toto je základní úkol projektu ATTRACTIVE DANUBE. Indikátory by měly při plánování rozvoje pomáhat, ale nikdy se nesmějí stát rozhodujícím krokem, který vnese do procesu plánování rozvoje určitou setrvačnost. Je třeba si uvědomit, že rozvojový proces je především kolektivní povědomí o některých územních problémech, které chceme vyřešit, a také schopnost sblížit odlišné zájmy lokálních aktérů a vést je směrem ke společným řešením a zohledňovat přitom všechny příležitosti. Velmi často (jak jsme ostatně zažili na workshopech projektu ATTRACTIVE DANUBE) dochází k nadměrnému generování indikátorů provozovaných zúčastněnými stranami (stakeholdery), ale jen velmi málo z nich opravdu pomáhá cestu rozvoje lépe strukturovat. Aby byly indikátory opravdu užitečné, musejí být:

- jednoduché a levné
- výrazné a relevantní vzhledem k rozsahu (musejí reagovat na konkrétní cíle)
- objektivně měřitelné (např. množství, počet, procento, poměr atd.)
- snadno přístupné těm, kteří je potřebují pro své analýzy
- snadno interpretovatelné
- snadno reprodukovatelné a zobrazitelné pomocí tabulek, histogramů, diagramů atd.
- kontrolovatelné

- srovnatelné
- sdílené, tj. transparentní
- včas zaznamenané
- důvěryhodné

Je zřejmé, že koncept územního kapitálu je velmi široký. Tato šíře komplikuje jeho praktické použití. Prvním krokem je proto jeho kategorizace na sociální a kulturní aspekty daného území a na aspekty, které se naopak vztahují k samotnému fyzickému území. Jinými slovy - mohli bychom ho začít dělit na hmotné a nehmotné složky, abychom tomuto konceptu lépe porozuměli a realizovali jej. V tomto smyslu můžeme uvažovat o tzv. behaviorálním kapitálu a fyzickém kapitálu.

Tabulka 7: Měření územního kapitálu¹

Behaviorální kapitál	Fyzický kapitál
Sociální kapitál	Infrastrukturní kapitál
Lidský kapitál	Environmentální kapitál
Kognitivní kapitál	Produktivní kapitál
Vztahový kapitál	Kapitál osídlení

Zdroj: sestaveno autory

Musíme vzít v úvahu základní aspekt měření územního kapitálu, tj. výběr veličin, který je silně podmíněn dostupností dat na regionální i místní úrovni a rovněž jejich aktualizací pro všechny dimenze územního kapitálu. A konečně v kontextu plánování podunajských oblastí, které charakterizuje silně centralizované územní řízení, je třeba mít na paměti, že mnoho údajů se shromažďuje na celostátní úrovni a chybí dobře strukturované a vyrovnané řízení údajů mezi jednotlivými úrovněmi státní správy. V tomto kontextu nabývá na významu (zejména na místní úrovni) schopnost měst a obcí shromažďovat a klasifikovat data. S ohledem na potenciál nových technologií je však k tomu třeba přidat příspěvek zúčastněných stran (stakeholderů) prostřednictvím tzv. crowdsourcingu. Při klasifikaci dat pro indikátory nesmíme nikdy ztrácet ze zřetele klíčový cíl, kterým je vytvoření mechanismu integrovaného, udržitelného a spravedlivého rozvoje, protože s tímto druhem rozvojových mechanismů je úzce spojena územní soudržnost. Velká část udržitelnosti se vytváří na místní úrovni díky aktivní účasti komunit místních obyvatel.

1.2.1.1 Měření behaviorálního kapitálu

Vytvoření kvalitního lidského kapitálu je podmínkou pro to, aby ekonomika mohla v kontextu mezinárodní konkurence vydat cestou udržitelného rozvoje. Vzdělávaná a vyškolená pracovní síla posiluje konsolidaci a inovaci stávajících ekonomických aktivit na daném území a rovněž přitahuje

nové aktivity zvenčí (Camagni, 2009). Proměnné, které slouží k měření lidského kapitálu, mohou být například:

- míra předčasného ukončování školní docházky;
- míra účasti ve středoškolském vzdělávání;
- podíl firem vycházejících výhradně z tvůrčí práce (např. firmy z oblasti designu, inovací...).

Kognitivní kapitál se měří na základě tendence k výzkumu a inovacím lokálních systémů, výsledku integrace nabídky odborné přípravy (měřené pomocí lidského kapitálu) a struktury výroby (měřené pomocí výrobního kapitálu), a také na základě živosti a kulturní nabídky místních systémů.

Měření kognitivního kapitálu je velmi důležité pro porozumění dopadu makro- strategií, kterými se řídí evropské rozvojové politiky, např. výkony spojené s *chytrým růstem* (strategie EU 2020) nebo *znalostní ekonomikou* (jakožto klíčovým přínosem Lisabonské strategie, který je nadále základem mnoha politik EU po roce 2010). Proměnné, které slouží jako měřítko kognitivního kapitálu, mohou být například tyto:

- počet lidí pracujících ve výzkumu a vývoji;
- schopnost vytvářet inovace;
- intenzita podávání patentů;
- podíl lidí, kteří navštěvují muzea a výstavy.

Ze všech kapitálů popsaných v této kapitole je jistě nejtěžší definovat **sociální kapitál**, kterému se věnuje řada literárních pramenů. Společným rysem většiny definic sociálního kapitálu je to, že se zaměřují na sociální vztahy, které mají přínosy ve výrobě. Rozmanitost definic nalezených v literatuře pramení ze specifické povahy sociálního kapitálu, jeho vázanosti na kontext a složitosti jeho konceptualizace a uplatnění v praxi (Claridge, 2004). Jednou z nejúspěšnějších definic je definice Putnamova (1995): *rysy společenské organizace, jako jsou např. sítě, normy a společenská důvěra, které usnadňují koordinaci a spolupráci pro vzájemný prospěch*.

Proměnné, které lze měřit a poměrně snadno nalézt ve správních a výzkumných institucích a které poskytují měřítko sociálního kapitálu, mohou být:

- osoby zapojené do dobrovolnické činnosti;
- podíl veřejných akcí souvisejících s kulturou a podnikáním;
- lidé dojíždějící za prací v regionálním měřítku.

Vztahový kapitál lze definovat jako soubor vztahů vytvořených místními aktéry uvnitř daného území i mimo něj. Jedná se o jednu z nejméně tradičních složek územního kapitálu, která se podílí na procesech růstu, otevřenosti a spolupráce. I když je vztahový kapitál často spojen s firmami na daném území, musí být důležitý i pro instituce, které řídí veřejnou správu a organizují služby pro občany. Při definování vztahového kapitálu není výsledek vztahového marketingu zaměřeného na zákazníky jediným aspektem, který je třeba brát v úvahu. Je jím také míra spokojenosti obyvatel nebo uživatelů určitého města či území. Ve skutečnosti se musíme zabývat nejen vztahy mezi společnostmi, zákazníky a externími stakeholdery, ale také mírou spokojenosti obyvatel a uživatelů daného území. Proměnné pro měření vztahového kapitálu mohou být:

- míra spokojenosti občanů se službami řízenými a poskytovanými veřejnými institucemi nebo

¹ Sestavení této tabulky bylo inspirováno zprávou "Gli indicatori per la misura del capitale territoriale", editace: Brasili C, Boloña, 2012

soukromými společnostmi či veřejno-soukromými konsorcií;

- schopnost exportovat místní firmy nebo produkty;
- počet start-upů;
- počet odštěpených firem, které jsou na trhu po dobu delší než 5 let.

Termín **politický kapitál** se nejčastěji používá v souvislosti s popularitou politiků. Tento druh kapitálu se shromažďuje díky zkušenostem, služebnímu věku a službě ve vůdčím postavení (Lopez, E. 2002). Politický kapitál – reputační a reprezentativní – je výsledkem vztahů mezi názory (veřejný dojem), politikou (legislativní úspěchy nebo sankce) a politickým úsudkem (obezřetné rozhodování) (French, R. 2011). V teritoriálním měřítku může být tento kapitál rozšířen o schopnost daného území mít politický vliv na nadregionální nebo mezinárodní úrovni (tj. politický vliv na všechna opatření, která zlepšují kvalitu života a podporují udržitelný rozvoj). Politický kapitál se proto týká důvěry, dobré vůle a vlivu místních politických výzev na politické uspořádání. Proměnné, které slouží k určení míry politického kapitálu, mohou být:

- dopad místní politické třídy na regionální a národní úrovni nebo na makroregionální úrovni i na úrovni EU;
- počet v místě vytvořených politik, které byly dále převzaty na národní nebo nadnárodní úrovni.

1.2.1.2 Měření fyzického kapitálu

Infrastrukturní kapitál znamená veškeré fyzické prostředky výroby, dodávky nebo ochrany zboží, informací, lidí a služeb, nad rámec těch, které lze shromáždit nebo nalézt přímo v přírodě. Každé fyzické zlepšení přírody, které poskytuje soubor služeb nezbytných pro fungování hospodářského systému, lze považovat za infrastrukturní kapitál. Podle *Encyklopedie společenských věd Treccani* lze za infrastrukturu považovat:

- Základní infrastruktura (infrastruktura, která se používá k plnění úkolů státu, např. ministerské a vládní budovy, vojenská letiště, věznice apod.);
- Ekonomická infrastruktura (je na ní závislý výrobní kapitál, např. silniční síť, přístavy, železnice, potrubní vedení, přehrady, technologie atd.);
- Sociální infrastruktura (školy, nemocnice, akvadukty a veškerá infrastruktura, která určuje životní podmínky dané komunity). Působením na blaho lidí pak sociální infrastruktura nepřímo zvyšuje celkovou produktivitu systému.

Proměnné, které jsou měřítkem infrastrukturního kapitálu, mohou být indikátory, jako např.:

- délka dálnic a elektronických dálnic;
- délka provozovaného potrubního vedení;
- železniční doprava, délka a počet tratí;
- počet nemocnic (na tisíc obyvatel);
- pevné širokopásmové připojení (na sto osob).

Environmentální kapitál představuje soubor přírodních prvků, které tvoří obnovitelné a neobnovitelné přírodní zdroje, které jsou k dispozici. Mohou být jak biotické, jako například všechny ekosystémy existující v přírodě, tak i abiotické, například skály, půda, voda atd. Proměnné,

které slouží k měření environmentálního kapitálu, mohou být např.:

- hodnota emisí skleníkových plynů v ovzduší;
- množství komunálního odpadu;
- počet chráněných přírodních lokalit.

Jednu z prvních definic termínu **výrobní kapitál** formuloval K. Marx ve svém díle “Kapitál”. Když hovořil o peněžním kapitálu a komoditním kapitálu, jež se oba účastní oběhu zboží, představil třetí složku, která je vlastně výrobním kapitálem jak z hlediska výrobních prostředků, tak i pracovní síly. Tento marxistický koncept byl však formulován za předpokladu kapitalistické společnosti a je třeba ho přizpůsobit aktuálnímu kontextu. V současné době převládají malé a střední podniky a výrobní kapitál musí tyto změny odrážet a zaměřovat se na nová průmyslová odvětví, průmyslové zóny, podnikatelské klustry (definované jako geografická koncentrace propojených podniků, dodavatelů, a přidružených institucí v určitém oboru) apod. Proměnné, které mohou být měřítkem výrobního kapitálu, jsou např.:

- vzdálenost průmyslových zón od obydlených oblastí;
- čas potřebný k získání hotového výrobku v souvislosti s použitou technologií;
- počet zaměstnanců na jeden podnik.

Kapitál vlivu na život lze označit jako hmatatelný výsledek tlaku, který má masivní výstavba obytných budov a infrastruktury s nimi spojené na dané území. Vliv na život je měřitelný z hlediska ztráty úrodné zemědělské půdy, absence hranice mezi městskými a venkovskými oblastmi, negativních tlaků na okolní krajinu s rizikem ztráty důležitých přírodních ekosystémů, zvýšení nákladů v důsledku nutnosti rozšířit infrastrukturní práce na okrajové oblasti a významného příspěvku ke globálnímu oteplování. Proměnné, které mohou měřit kapitál vlivu na život, mohou být např.:

- rychlost ztráty půdy;
- množství zemědělských potravinových zdrojů, které musí být dovezeny ze zahraničí;
- počet nevyužitých, opuštěných nebo zchátralých budov;
- počet obytných budov navázaný na počet bydlících rodin;
- index spotřeby půdy (v procentech).

Krajinný kapitál je nový koncept, který nelze snadno definovat, protože stále existuje mnoho pochybností o tom, co by mělo být považováno za krajinu a co nikoli. Vycházíme z definice uvedené v Evropské úmluvě o krajině: “*Krajina, jak je vnímána lidmi, je oblast, jejíž charakter je výsledkem působení a interakce přírodních a lidských faktorů*”. Chápeme, že tento koncept se nevztahuje jen na přírodní oblasti, ale může zahrnovat i městské zelené plochy s hodnotami, které si zaslouží zachovat. *Krajina má důležitou roli veřejného zájmu v kulturní, ekologické, environmentální a sociální oblasti a také představuje zdroj příznivý pro ekonomickou aktivitu. Jeho ochrana, řízení a plánování mohou přispět k vytváření pracovních míst.*

Služby poskytované krajinou tak mohou být např.:

- kulturní: představuje součást kulturního dědictví;
- ekologické: může poskytnout útočiště mnoha různým druhům;
- environmentální: může přispět ke zmírnění znečištění ovzduší;

- sociální: přispívá k lidskému blahobytu;
- ekonomické: může být součástí turistické cesty;
- estetické: do města či země přináší estetické hodnoty.

Proměnné, které mohou být měřítkem krajinného kapitálu, mohou být např.:

- počet lidí zapojených do ochrany, řízení a plánování krajiny
- počet turistů za rok
- podíl krajiny na ploše zařazené do plánů nebo strategií ochrany.

Základním bodem navrhované metodiky posuzování územního kapitálu určitého regionu, metropolitní oblasti nebo města je flexibilita při stanovení proměnných, které zvažované kapitály charakterizují. Flexibilita se vymezuje ve vztahu k dostupnosti použitelných dat na místní úrovni. Proměnné tak mohou být přizpůsobeny kontextu. Je důležité neredukovat definice příslušných kapitálů, včetně proměnných. Měření územního kapitálu, tj. získání představy o územním kapitálu daného místa (regionu, metropolitní oblasti, města), nám může říci mnohé o jeho potenciální atraktivitě.

1.3 Maximalizace konkurenčních výhod území: záleží na místní aktivitě

Regionální identita dokáže zdůraznit místní kulturní a regionální charakteristiky, přispět k celkové dobré pověsti regionu a přitáhnout tak investory, kapitál a kvalifikované pracovní síly (Raagmaa 2002, Lukovics 2004). Lidé zkrátka rádi žijí v regionech se silnou identitou, ať už kvůli rodinným tradicím, společné kultuře nebo historickému dědictví. Tyto regiony mohou také sloužit jako území pro potenciální inovační aktivity, jelikož jsou zde základní faktory nezbytné pro podporu inovací. Kromě rozvinutých infrastrukturních sítí je v dané oblasti také rozhodující množství vysoce kvalifikované pracovní síly. Pro naplňování inovačních aktivit jsou vedle základních faktorů velmi důležité i další specifické faktory (Lengyel 2000, Lukovics 2004).

Na územích, která v dlouhodobém horizontu poskytují rozmanité konkurenční výhody, můžeme vidět určitý proces samoregulace. Neustálé a efektivní přeměny v rámci regionu dokážou zajistit stabilní a konkurenceschopnou ekonomickou strukturu a realizovanou úroveň růstu, které lze dosáhnout, zůstává udržitelná. Tyto okolnosti znamenají pro region společenský a kulturní pokrok, který dále přispívá k image, dobré pověsti a atraktivitě regionu. Cyklus pozitivních důsledků pokračuje příchodem talentovaných pracovníků do regionu, rostoucí konkurenceschopností podniků i samotného regionu. Pokud je k dispozici základní infrastruktura, začínají klesat rizikové faktory pro kapitálové investice. Investoři upřednostňují prostředí s pozitivním přesahem (spillover), formálními i neformálními sítěmi a klastry a také jednoduchými modely z hlediska nákladů a přínosů (Lukovics 2004).

Regiony mohou mít silnou identitu i v případě, že má jejich ekonomická struktura namísto inovativních rysů naopak prvky tradiční. Tyto regiony mají v nejlepším případě jen několik konkurenčních výhod a ovládají je zpravidla odvětví, která vytvářejí nízkou přidanou hodnotu. Některými konkurenčními výhodami jsou levná pracovní síla a suroviny. Je nutné plně vybudovat

základní infrastrukturu, nejsou zde kreativní odvětví vytvářející vysokou přidanou hodnotu a aktivity v oblasti výzkumu, vývoje a inovací jsou vzácné. Znamená to, že sektory, které by mohly být hnacím motorem změn a znamenat zásadní změnu, zde chybí, protože chybí kvalifikovaná pracovní síla i specifické faktory nezbytné pro zahájení inovačních aktivit (Lukovics 2004). Počet lidí, kteří ve svém regionu zůstanou i v případě stálých ekonomických problémů, je v regionech s křehkou regionální identitou nízký. V těchto oblastech spočívá konkurenční výhoda především v dostupnosti přírodních zdrojů (např. půdy) a levné pracovní síly. Z tohoto důvodu mohou využívat pouze výhody, které vyplývají z nákladové efektivnosti, jiná diferenciací produktů není k dispozici. Integrace zavedených průmyslových odvětví do hospodářských činností regionu je celkově nedostatečná. Nedostatečné zakořenění v daném místě je příčinou chybějících komunit, lidé nemají pocit regionální identity (Lukovics 2004).

Když se uvažuje o ekonomickém rozvoji, měla by se brát v úvahu i regionální identita, tj. směr spirituálních, psychických, kulturních a postojových faktorů. Při plánování regionálních strategií hospodářského rozvoje je rozhodujícím a vlivným faktorem síla a charakteristiké rysy regionální identity (Lukovics 2004).

1.4 Fungování konceptu územní atraktivity

Pokud jde o analýzu územní atraktivity, může být klíčovou definicí a vysvětlujícím faktorem regionální identita. V následujících podkapitolách proto budeme tento koncept zkoumat.

Regionální identita silně určuje základní charakteristiky daného území, jejím základem je soulad a součinnost mezi konkrétním regionem a jeho obyvateli. Silná regionální identita je klíčovým faktorem, který ovlivňuje společenskou a politickou vyspělost regionu. Přesné určení prvků regionální identity a jejich konkrétní vliv je však obtížné stanovit (Lukovics 2004, Keating 2001). Jedná se rovněž o vyrovnávání masivní globalizace. Tato myšlenka také podporuje globálně-lokální paradox podle Portera (Lukovics 2004). Globálnost zdůrazňuje úlohu místních regionů, nicméně v měnícím se konkurenčním prostředí lze za úspěšné považovat pouze ty regiony, které jsou schopné formulovat a realizovat strategie, které slouží jako rámec pro dlouhodobý rozvoj (Lukovics, 2002, Amdam 2002).

Koncept regionální identity je široce zkoumán ve vědecké literatuře. Regionální identita může znamenat koncepty, kulturní charakteristiky, historické dědictví, dialekty, umělé konstrukty, ekonomický úspěch, vztahy jádra a periferie atd (Lukovics 2004, Paasi 2003, Paasi 2000).

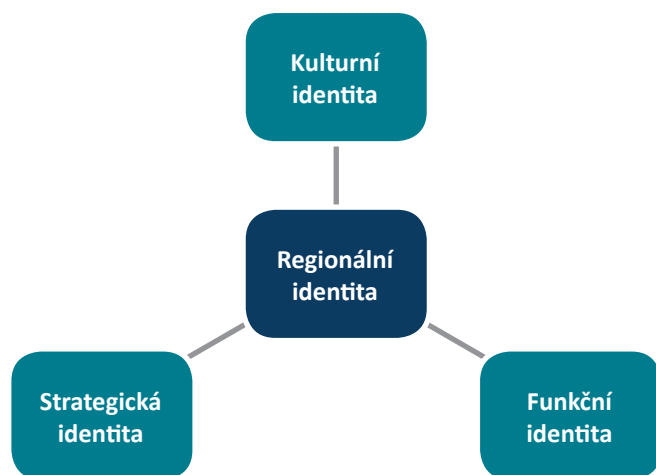
1.4.1 Multiskalárový charakter atraktivity

Aby byl region atraktivní, musí mít silnou a diferencovanou regionální identitu, což znamená, že by měl mít ve srovnání s jinými regionálními územími a identitami odlišné rysy. Charakteristické rysy mohou být strategické, kulturní a funkční (Lukovics 2004, van Houtum – Legendijk 2001).

Koncept kulturní identity není statickou, ale dynamickou vývojovou cestou, na níž se projevuje smysl pro soudržnost s určitou komunitou. Tuto vývojovou cestu charakterizují klíčové prvky, jako je název a společný systém regionálních symbolů – to vše naznačuje určitou jednotu regionu (Lukovics 2004).

Koncept funkční identity bere v úvahu společensko-ekonomické sítě, vazby a faktory daného regionu. Zaměřuje se na objevování již existujících vazeb a nalezení jejich charakteristických rysů. Určitý region se však většinou nemůže považovat za zcela homogenní. I v rámci regionu mohou existovat rozdíly v úrovni vývoje nebo míře ekonomického ukotvení (Lukovics 2004).

Schéma 6: Regionální identita²



Zdroj: sestaveno autory na základě Lukovics (2004, str. 218)

Koncept strategické identity vychází z toho, že obyvatelé regionu by měli mít pro daný region společný dlouhodobý plán a cíl. Tento cíl by se měl orientovat na budoucnost a jeho hnacím motorem by měla být schopnost neustále se přizpůsobovat konkurenčnímu světu. Cíle by měly být dobře zdokumentovány, protože společné preference mohou být díky tomu transparentně rozděleny a zpřístupněny. Je to také zdroj informací pro potenciální investory v regionu (Lukovics 2004).

1.4.2 Atraktivita navázaná na specifické atraktivní jevy

Region může být charakterizován také jako soubor kulturních vazeb mezi určitými komunitami v určitém prostoru (Lukovics 2004, Paasi 2000). Utváření regionu probíhá ve čtyřech krocích, které nemají žádné pořadí, mohou dokonce probíhat paralelně. Tyto kroky jsou následující: vytvoření regionální struktury, vytvoření společných symbolů, založení institucí, vytvoření regionální identity (Paasi 2000, Lukovics 2004).

Díky vytvoření regionální struktury lze snadno rozpoznat rámec regionu. Vytvoření hranic dané oblasti pozitivně ovlivňuje sílu regionální identity, nicméně tyto hranice nelze interpretovat jako přesně vytýčené čáry na mapě. Slouží pouze jako konstrukt pro určení toho, co je součástí regionu a co už nikoli (Lukovics 2004).

² Tyto tři rozměry regionální identity jsou vzájemně úzce propojené a každý z nich ovlivňuje ty ostatní (Lukovics 2004, van Houtum – Lagendijk 2001).

Součástí regionální identity jsou také symboly a přesněji řečeno systémy symbolů. Může to být vlajka, řada událostí, píseň, stavby a pozoruhodní lidé narození v regionu, jako jsou spisovatelé, básníci, politici, herci atd. To vše může posilovat image regionu a pozitivně tak přispívat k faktorům atraktivity (Lukovics 2004).

Vytvoření institucí je zohledněním všech vazeb, které mohou mezi obyvateli regionu vznikat. Mohou to být formální organizace (např. administrativní instituce, úřady), neformální spojení (např. přátelství, partnerství). Některá spojení jsou trvalá (firmy, vzdělávací instituce, místní média), zatímco jiné jsou dočasná (kulturní událost) (Lukovics 2004).

Vytvoření regionální identity je výsledkem všech minulých a současných procesů a událostí v rámci regionu (Lukovics 2004). Jen člověk, který někam patří, se může cítit jako skutečná součást regionální společnosti, a může tak svůj region považovat za atraktivnější. Přemýšlení o výše uvedených čtyřech krocích může pozitivně ovlivnit faktor atraktivity regionu.

1.4.3 Atraktivita navázaná na charakteristické sociální rysy

K úspěšnému naplnění strategií hospodářského rozvoje je nevyhnutelné, aby regionální aktéři navzájem spolupracovali. Spolupráce posiluje sociální struktury v rámci regionu a přispívá tak k sociálnímu aspektu atraktivity (Lukovics 2004).

Strategie hospodářského rozvoje mají jeden klíčový prvek a tím je vybudování úspěšné spolupráce mezi čtyřmi aktéry, kterými jsou: místní samosprávy, hospodářská a podnikatelská sdružení, instituce pro přenos znalostí a místní rozvojové agentury (Lukovics 2004).

Spolupráce je nutná i mezi aktéry místní ekonomiky. Díky spolupráci mohou dokonce i malé podniky vytvářet skupiny, které mají ve vazbě na dodavatele a zákazníka větší potenciál, než jaký by měly samy (Lukovics 2004).

Vidíme, že hospodářský rozvoj pro dosažení kýžených úspěchů skutečně vyžaduje pokročilou úroveň spolupráce.



KAPITOLA 2: PLÁNOVÁNÍ ZALOŽENÉ NA DŮKAZECH

2.1 Vláda v Podunají: společné výzvy

2.1.1 O makroregionu Podunají

Makroregion ve svém konceptu představuje “oblast zahrnující části území několika různých zemí nebo regionů spojených jedním nebo více společnými rysy nebo problémy” (Samecki, 2009), která má v evropském kontextu následující tři charakteristiky (ES, 2013):

- 1. představuje integrovaný rámec týkající se členských států a třetích zemí v téže zeměpisné oblasti;
- 2. řeší společné problémy;
- 3. získává přínosy díky silnější spolupráci na hospodářské, sociální a územní soudržnosti.

Potřeba makroregionálního přístupu v evropské vládě a správě se opírá o nutnost integrovat mnoho různých stávajících rámců politik jednotlivých členských států, programů a finančních nástrojů. Dále tento přístup umožní lepší spolupráci mezi sektory i nadnárodní spolupráci, protože budou zapojeni tvůrci politik na různých úrovních správy, a to i mimo hranice EU.

S institucionalizací Pobaltí, po němž následovaly Podunají, region Jaderského a Jónského moře a později i alpské oblasti, byly po roce 2007 makroregiony zřízeny jako nové nástroje pro územní spolupráci, které řeší specifické kontextové výzvy.

Dunaj je druhou největší evropskou řekou o délce přibližně 2 859 km, která spojuje Černé moře s německým pohořím Černý les. Protéká deseti zeměmi a své povodí rozšiřuje prostřednictvím přítoků do dalších čtyř zemí. Hlavní výzvou, kterou podunajský makroregion řeší, je plavba po této řece.

Za nutností rámcového přístupu v novém rozměru intervence, tj. podunajské oblasti, stojí specifika tohoto funkčního, kulturního, historického a územního pojítka, ale i řada problémů udržitelného řízení modrého dunajského koridoru. Region zasahuje do celkem 14 zemí, devět z nich jsou členské státy Evropské unie.

Oblast zahrnuje následující země, přičemž partneři projektu ATTRACTIVE DANUBE jsou zvýrazněni:

Tabulka 8: Dunajský region v číslech

Č.	Stát	Rozloha (1 000 km²)	Počet obyvatel (2017) – Eurostat
Členské státy Evropské unie			
1	Rakousko	83,9	8 772 865
2	Bulharsko	111,0	7 101 859
3	Chorvatsko	56,5	4 154 213
4	Česká republika	78,9	10 578 820
5	Německo (B-W, Bavorsko)	106,2	82 521 653

6	Maďarsko	93,0	9 797 561
7	Rumunsko	238,4	19 644 350
8	Slovensko	49,0	5 435 343
9	Slovinsko	20,3	2 065 895
Přistupující státy			
10	Bosna a Hercegovina	51,1	3 509 728
11	Černá Hora	13,8	622 387
12	Srbsko	77,5	7 040 272
Sousední státy			
13	Moldavsko	33,8	3 550 852
14	Ukrajina	603,6	42 414 905
CELKEM		1 617,0	148 499 419
Z toho atraktivní dunajská oblast		895,7	93 760 797

Obrázek 2: Mapa dunajského regionu



Zdroj: REGIOgis

Projekt ATTRACTIVE DANUBE, který zahrnuje 11 z celkem 14 zemí Podunají, pokrývá plochu téměř 900 000 km² a usiluje o dosažení dlouhodobého dopadu pro 93,7 milionů obyvatel partnerských zemí.

Podunajská oblast celkem má bezmála 150 milionů obyvatel (včetně sousedních zemí), rozloha jejích členských států představuje přibližně jednu pětinu celkového počtu obyvatel Evropské unie a zahrnuje obrovský potenciál pro vnitřní růst a integraci.

2.1.2 Současný stav

Současný stav v zemích podunajské oblasti má v postkrizové Evropě velký potenciál k růstu. Ekonomická krize, která zasáhla Evropu a svět, jasně ukázala, že růstový model, jehož jádrem je konkurenceschopnost založená na HDP, není pro dosažení požadované územní soudržnosti a integrace, která je cílem makroregionálních strategií, vhodný. Krize odhalila i významné nedostatky v evropském konceptu týkající se konkrétně vztahů mezi jádrem a periferií v rámci Unie, což vedlo ke změně v diskurzu a přesunu pozornosti od růstu směrem k opětovné konsolidaci, tj. harmonizaci politik, institucí, integraci politik EU a k nové perspektivě ekonomického řízení.

V této souvislosti se dunajský region (Německo, Rakousko, Maďarsko, Česká republika, Slovensko, Slovinsko, Chorvatsko, Bulharsko a Rumunsko, stejně jako Srbsko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Ukrajina a Moldavsko) nachází v příznivém vývojovém postavení.

Strategicky postavený region je však také jedním z nejsložitějších, pokud jde o sociální, hospodářské, environmentální a městské výzvy. Je zde heterogenní prostředí pro tvorbu politik, které v mnoha ohledech zachovává charakteristiky bývalých příliš centralizovaných systémů řízení východní Evropy a často zaostává v oblasti hospodářské konkurenceschopnosti, výkonnosti správy, investic do infrastruktury a sociálního kapitálu.

Tato oblast navíc čelí i několika výzvám, které mají přímý dopad na životaschopnost a atraktivitu pro obyvatele, turisty i investory. Jsou to problémy životního prostředí, nízká dopravní dostupnost, nedostatečné energetické propojení, výzvy týkající se bezpečnosti a obecně velmi nerovnoměrný socio-ekonomický vývoj a s tím související rozdíly mezi Západem a Východem.

Podunajský region zahrnuje převážně státy, které jsou zeměmi bývalého východního bloku a do EU vstoupily relativně nedávno (2004, 2007, 2013) nebo jsou stále v procesu přistoupení (Bosna a Hercegovina, Srbsko, Černá Hora). Zatímco země jako Německo a Rakousko využily rozsáhlé předchozí zkušenosti s prováděním integrovaných a participativních územních politik v rámci Unie, východní část oblasti EUSDR (Strategie EU pro Podunají) má s řešením těchto výzev obecně méně zkušeností a pokud jde o hospodářskou a sociální vyspělost, v mnoha ohledech se stále snaží "dohnat" Západ. Protože plánování bude vždy podléhat historii a tradicím dané oblasti, obecně platí, že země lze přiřadit k následujícím dvěma různým systémům:

1. decentralizovaný systém plánování s dobře zavedenými participačními přístupy, politikami a strategickými nástroji, které umožňují lepší územní integraci a rozvoj;
2. centrální plánovací systém, který většinou využívá rigidní normativní (a zastaralé) plány, ještě není připravený na decentralizaci moci a zapojení stakeholderů (zainteresovaných stran) do rozhodovacích a plánovacích procesů.

Dosažení územní soudržnosti v podunajském regionu se zásadně opírá o pomoc těmto zemím při přechodu na nový participativní plánovací systém založený na výkonnosti a důkazech.

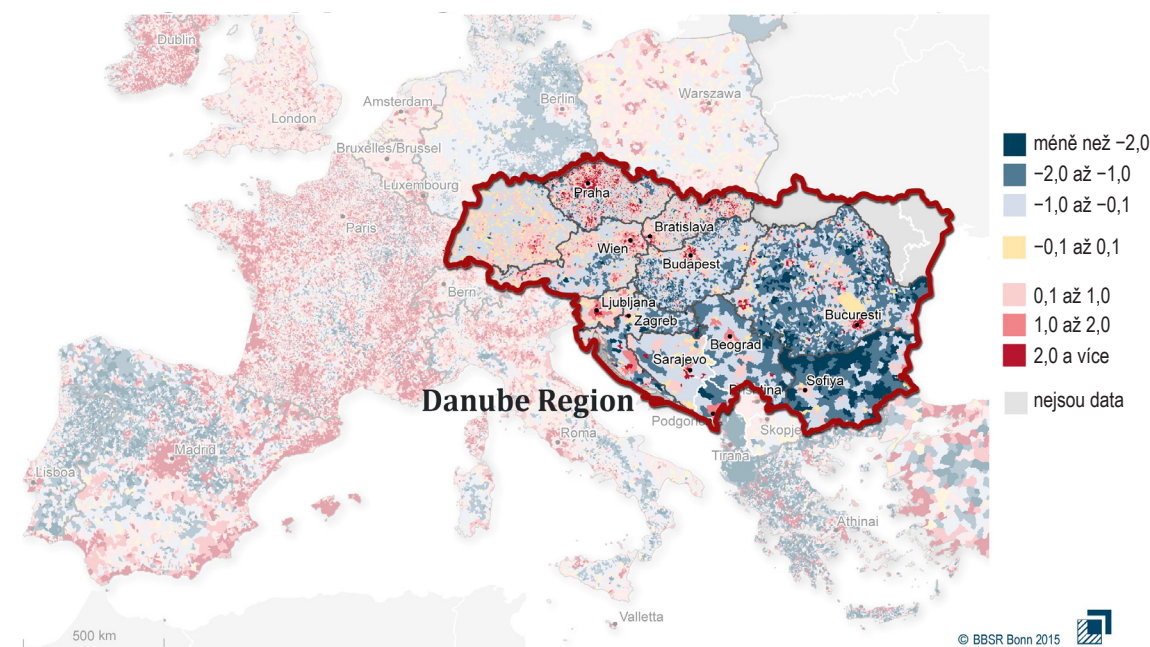
V regionu je nutný společný přístup s cílem poskytnout nejen vládám na všech národních a regionálních územních úrovních, ale i dalším zúčastněným stranám zapojeným do plánování politik potřebné nástroje a dovednosti pro dosažení udržitelného rozvoje. **Právě to chce projekt ATTRACTIVE DANUBE prostřednictvím svých nástrojů a programu budování kapacit řešit.**

2.1.3 Společné problémy podunajského regionu

Jedním z největších problémů v této oblasti je existence velmi výrazných socioekonomických rozdílů, které jsou základní charakteristikou podunajského regionu. Demograficky řečeno, v regionu dochází k silnému trendu úbytku obyvatelstva, který se stupňuje směrem od západu na východ. V dolní části povodí řeky (konkrétně v Rumunsku a Bulharsku) je pak kritický.

Tuto situaci určují dva bezprostřední determinanty: klesající plodnost, obecně stárnoucí populace se stále vyšší mírou závislosti a emigrace, zpravidla kvalifikovanějších a mladších pracovníků ("únik mozků"). Oba problémy jsou přímým důsledkem nedostatečné atraktivity pro obyvatele a nižší životaschopnosti ve srovnání s jinými blíže postavenými možnostmi.

Obrázek 3: Populační dynamika v podunajském regionu



Zdroj: Editováno dle BBSR Bonn, 2015

Determinanty spojené s touto situací jsou různé, ale ty nejdůležitější závisejí na efektivitě státní správy, právním státu, omezování korupce i na kvalitě života (příjem na obyvatele, kvalita institucí, služeb a infrastruktury, vyhlídky na zaměstnání).

Úbytek obyvatel má vážný dopad na **ekonomickou konkurenceschopnost**, která ještě není

plně viditelná nebo přesně vyčíslitelná v důsledku “dohánění”, které v oblasti probíhá ve vztahu k rozvinutějším regionům. **Hospodářský růst v podunajském regionu překonal i další regiony.** Činil 1,8 %, ve srovnání s průměrem EU28 (pouze 1 %) za období 2004–2014 (Centrum pro evropský hospodářský výzkum (ZEW), 2015). Jedná se o velmi pozitivní trend, který však může zastínit elementární negativní procesy, jako je např. ztráta lidského kapitálu. Vzhledem k negativní zpětnovazební smyčce v podobě úbytku obyvatel je tento problém v podunajské oblasti nejzávažnější, a to zejména proto, že politici, kteří se zaměřují na ukazatele, jako je hospodářský růst, jej mohou snadno přehlížet.

I v rámci podunajského regionu jsou však zřejmé **socioekonomické rozdíly**. Roční hrubý disponibilní příjem se mezi horním a dolním Podunajím liší o více než 10 500 EUR (tj. mezi Německem a Bulharskem, přičemž Bulharsko zaznamenává roční hrubý disponibilní příjem rovnající se právě tomuto rozdílu (ATTRACTIVE DANUBE CO-TAMP Data, 2015).

Podle zprávy “*Socioekonomické hodnocení podunajského regionu: stav regionu, výzvy a strategie*” (ZEW, 2015) dosáhl HDP na obyvatele v roce 2013 v tomto regionu **méně než dvou třetin** (62,3 %) úrovně členských států EU28 a 56,7 % úrovně zemí OECD.

Pokles počtu obyvatel silně ovlivňuje výkonnost trhu práce v dunajském regionu, dochází ke snížení míry aktivity. **Produktivita práce je v této oblasti celkově nízká** a region je tak konfrontován s ekonomickými výzvami **znepokojivě silné šedé ekonomiky** a také s důsledky pomalého a obtížného přechodu z centralizovaného hospodářství na tržní ekonomiku, který probíhal v posledních třech desetiletích. Velmi významné jsou i problémy s nízkou úrovní dovedností a kompetencí, nízkou adaptabilitou na změnu a nízkou odolností malých a středních podniků, což má negativní dopad na celé ekonomické prostředí.

Třebaže **zatížení firem regulacemi** je v Podunají stále nevyřešené, indikátory pro vstupu na trh vykazují výrazné zlepšení ve podobě snižování administrativních překážek pro firmy: v letech 2003 až 2014 se čas i náklady potřebné na zahájení podnikání výrazně snížily o asi dvě třetiny (ZEW, 2015). Přesto je zřejmé, že je třeba větší pokrok – až k dosažení většího využívání informačních a nových technologií, vzhledem k tomu, že se tento **region v posledních letech stal pro investory méně atraktivním**. Zpráva o globální konkurenceschopnosti 2015–2016 uvádí horší postavení podunajského regionu v celosvětovém pořadí, pokud jde o zatížení vládními regulacemi, ochranu vlastnických práv, flexibilitu stanovení mezd a obchodní bariéry.

Kromě toho existují **nedostatky v oblasti spolupráce mezi institucemi a jejich koordinace** v oblasti podpory výzkumu, inovací, průmyslu a podniků v Podunají. Výzkumné prostředí postrádá z důvodu slabých regionálních vazeb atraktivitu, nedochází k vytváření klusterů ani přelévání znalostí.

Z **hlediska životního prostředí** jsou nejdůležitějšími problémy podunajské oblasti přímé důsledky **znečištění, invazivních druhů a změn přírodních cyklů**, které se nejčastěji buď zhoršují, nebo jsou přímo způsobeny horším socioekonomickým vývojem a rozdíly. Biogeografické oblasti a přírodní habitaty jsou velmi často roztříštěné a postrádají správnou strukturu řízení a politiku zaměřenou na koordinaci, společnou ochranu a udržitelnou valorizaci.

Nedostatek finančních prostředků na infrastrukturu vede k vážným dopadům na vodní systémy

a životní prostředí, včetně **přímého ohrožení biodiverzity** způsobeného vypouštěním nečištěných odpadních vod, hnojivy, splachem půdy a hydromorfologickými změnami. **Zhoršující se kvalita a ztráta půdy** v oblasti namísto vhodně řízeného využívání orné půdy, dobré infrastruktury a úspěšných zemědělských politik, ale také **nekontrolované rozšiřování příměstských oblastí a trvalé zakrývání půdy nepropustným materiálem** představují další faktory, které je třeba vzít při hodnocení společných problémů podunajského regionu v úvahu.

Pokud jde o **infrastrukturu podunajského regionu**, existují **významné rozdíly v propojenosti a dostupnosti** mezi západními zeměmi (Německo, Rakousko, Slovinsko) a východními zeměmi (např. Rumunskem a Bulharskem). Síť silnic, železnic, přístavů a letišť nejsou ve východních zemích dostatečně rozvinuté, což vede k výrazné ztrátě příležitostí. Tento aspekt platí i v případě vodní dopravy a přístavů. Současný objem dopravy je výrazně nižší než potenciál dunajského koridoru, který představuje ekonomickou páteř této oblasti. Mimo koridorů transevropské sítě TEN-T je mobilita lidí, zboží a informací na většině území podunajského regionu špatná a postrádá moderní, na udržitelnosti založený přístup spočívající v inteligentních sítích, inovacích a multimodálních uzlech a sítích, které jsou prioritou investic v ostatních částech Evropy.

V podunajském regionu je také **bohaté a rozmanité přírodní, kulturní (hmotné a nehmotné) a etnické dědictví**, které z pohledu mnoha stakeholderů představuje klíčový prvek územní atraktivity této oblasti. Velký počet lokalit zapsaných na seznamech UNESCO i dalších památek, chráněných oblastí, tradic a místních autentických produktů činí z Podunají jeden z regionů s největším potenciálem pro přilákání turistů a kapitálu. Kulturní a přírodní dědictví umožňuje **podporovat udržitelný růst a rozvoj i specializaci místních ekonomik** za předpokladu, že je participativním nebo interdisciplinárním způsobem zachováno a valorizováno. Nicméně v tomto okamžiku je dědictví kapitalizováno a chráněno často nedostatečně. Místní a přeshraniční či dokonce nadnárodní hodnotové řetězce v cestovním ruchu jsou buď nedostatečně rozvinuté, nebo zcela chybí.

Jak je uvedeno v předchozích kapitolách, region **čelí silné heterogenitě, pokud jde o politiky a politické rámce**, zejména v kontextu spolupráce mezi členskými státy EU a přistupujícími zeměmi a sousedními zeměmi. Různé prostředí, národní legislativy i politická kultura, jež jsou často narušené volebními cykly, nenabízejí kontinuitu v procesu plánování a nestanovují jasný směr ke kapitalizaci územního kapitálu a územní atraktivity.

2.2 Plánování politiky v podunajském regionu

2.2.1 Strategie EU pro Podunají

Vzhledem ke společným problémům popsaným v předchozí podkapitole je třeba lepší územní integrace, aby se region vyrovnal se změnami, dynamikou a přeshraničními problémy v Evropě. Makroregiony jakožto nové funkční oblasti v tomto smyslu nabízejí doplňkové řešení národních politik v oblasti územního řízení, jejichž cílem je implementace evropských politik a programů územní soudržnosti, jak je stanoveno v článku 174 Smlouvy o fungování Evropské unie. Makroregiony sjednocují členské státy a třetí země, které čelí společným výzvám, aby tak zajistily koordinovaný postup při řešení problémů, které je nejlepší řešit společně (sekce výzkumu Evropského parlamentu, 2017).

Makroregionální strategie zapadají do stávajících politických rámců Evropské unie a upřednostňují přitom tři jednoduché hlavní zásady:

1. **žádné nové finanční prostředky EU** (ale lepší nastavení stávajících fondů),
2. **žádné další struktury EU** (při implementaci spoléhání se na stávající subjekty),
3. **žádná nová legislativa EU** (ale lepší integrace stávajících politik na úrovni EU, národní a regionální).

Makroregionální strategie mohou být konkrétně financovány prostřednictvím evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF) v rámci programů EU na období 2014–2020, jako programy INTERREG V.

Strategie EU pro Podunají (EUSDR) je po Pobaltí druhou makroregionální strategií Evropské komise, která byla přijata v prosinci 2010 spolu s doprovodným akčním plánem. Rada Evropské unie tuto Strategii formálně přijala dne 24. června 2011. Strategii vypracovala Komise společně se zeměmi a stakeholdery z Podunají s cílem společně řešit společné výzvy a usilovat o vytvoření synergie a koordinace mezi stávajícími politikami a iniciativami, které se realizují v celém podunajském regionu.

Strategie EU pro Podunají je popsána ve dvou samostatných dokumentech – ve Sdělení Evropské komise ostatním orgánům EU a v doprovodném Akčním plánu, který doplňuje Sdělení a představuje jeden z výstupů strategického přístupu. Jeho cílem je přejít “od slov k činům” tím, že stanoví konkrétní priority tohoto makroregionu (ES, 2009).

EUSDR stanovila činy, které:

- řeší **priority tohoto makroregionu** a jsou **jasně podporovány** zúčastněnými zeměmi, stakeholdery a službami Komise;
- mají **dopad** na tento makroregion nebo jeho významnou část, a tudíž jsou nadnárodní;
- jsou **realistické a uskutečnitelné**, a to jak z technického, tak i finančního hlediska;
- jsou **ucelené a vzájemně se podporují** a vytvářejí v podunajském regionu řešení prospěšná pro všechny.

EUSDR je postavena na čtyřech pilířích, které se zabývají 11 prioritními oblastmi.

Pilíř 1: Propojení dunajského regionu se zaměřuje na dopravu, energetiku a otázky týkající se kultury a cestovního ruchu s celkovým cílem zlepšit propojení jak v rámci Podunají, tak se zbytkem Evropy, pokud jde o infrastruktury, systémy a lidi.

Pilíř 2: Ochrana životního prostředí v Podunají je určen k tomu, aby bylo možné pečlivě sledovat pokrok v oblasti environmentálních projektů, řešit změny klimatu, udržitelný rozvoj a využívání zdrojů.

Pilíř 3: Budování prosperity v Podunají se zaměřuje na inovace, informační společnost, konkurenceschopnost firem, vzdělávání, trh práce a marginalizované komunity s cílem zlepšit prosperitu celého regionu prostřednictvím spolupráce, výměny zkušeností a realizace společných projektů.

Pilíř 4: Posílení podunajského regionu má za cíl zajistit, aby tento region byl bezpečnějším místem pro život, a posílit fungování demokratických institucí, veřejné správy a organizací na centrální, regionální i místní úrovni se zvláštním zaměřením na spolupráci v regionu.

Schéma 7: Čtyři ličové pilíře EUSDR



2.2.2 Nadnárodní program Dunaj (2014–2020)

Evropská územní spolupráce (ETC), kterou stakeholderi znají spíše jako INTERREG, je jedním z dvou cílů politiky soudržnosti a vytváří rámec pro realizaci společných akcí a výměnu politik mezi národními, regionálními a místními činiteli z různých členských států. Program INTERREG je založen na třech oblastech spolupráce: přeshraniční (Interreg A), **nadnárodní (Interreg B)** a meziregionální (Interreg C). **Nadnárodní spolupráce** zahrnuje regiony z několika zemí EU, které vytvářejí větší oblasti, a představuje hlavní nástroj zajišťování makroregionálních strategií včetně EUSDR.

Nadnárodní program Dunaj 2014–2020 (DTP) představuje jeden z programů spolupráce v rámci

programu Interreg B a je zaměřen na podporu integrace politik v tomto regionu, a to v řadě oblastí souvisejících s prioritami Strategie EU pro Podunají (EUSDR) .

Program nadnárodní spolupráce pro oblast Podunají je hnacím motorem a průkopníkem politiky při řešení společných výzev a potřeb v konkrétních oblastech politiky, u nichž se očekává, že nadnárodní spolupráce přinese hmatatelné výsledky. DTP poskytuje nadnárodní spolupráci politickou dimenzi (což je obtížná výzva zejména v této velmi heterogenní oblasti), a to prostřednictvím ustavení mechanismů a nástrojů pro financování v partnerských zemích.

Nadnárodní program Dunaj financuje projekty zaměřené na **rozvoj a praktickou implementaci politických rámců, nástrojů a služeb a konkrétních pilotních investic malého rozsahu** (Interreg Danube, 2013). Soustředí se na čtyři priority a jeho cílem je zintenzivnění spolupráce při řešení 11 tematických cílů Komise nadnárodním, integrovaným a participativním způsobem:

1. **Inovativní a společensky odpovědný podunajský region**
2. **Environmentálně a kulturně odpovědný podunajský region**
3. **Lépe propojený a energeticky odpovědný podunajský region**
4. **Dobře řízený podunajský region**

Programová oblast pokrývá **devět členských států** (Rakousko, Bulharsko, Chorvatsko, Česká republika, Maďarsko, Německo – Bádensko-Württembersko a Bavorsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko) a **pět zemí, které nejsou členy EU** (Bosna a Hercegovina, Moldavsko, a Ukrajina – 4 provincie), které tvoří **69 regionů NUTS2**. Geograficky se oblast DTP překrývá s územím, kterého se týká Strategie EU pro Podunají (EUSDR), zahrnující také povodí Dunaje a horské oblasti (jako jsou Karpaty, Balkán a část Alp). (ES, Program spolupráce, v3.0 C (2017) 4091).

Obrázek 4: Oblast programu nadnárodní spolupráce pro oblast Podunají



Zdroj: EC

2.3 Plánování založené na důkazech při rozhodování, územním plánování a veřejných investicích

2.3.1 Plánování založené na důkazech a tvorba politik

O koncepci politiky založené na důkazech se poprvé zmínil Sir Adrian Smith ve svém předsednickém proslovu v Královské statistické společnosti ve Velké Británii v roce 1996. Jejím cílem je upustit od ideologicky založeného rozhodování a přejít směrem k **racionálnějšímu, pragmatičtějšímu, na důkazech založenému přístupu, který vychází z rozumné argumentace** (Davoudi, 2006).

Politika založená na důkazech je přístup, který *“pomáhá lidem činit dobře informovaná rozhodnutí o politikách, programech a projektech díky tomu, že v jádru tvorby a implementace politik má nejlepší dostupné důkazy z výzkumu”* (Davies, 2004).

Politika založená na důkazech (EBP) v podstatě představuje pragmatičtější přístup k rozhodování, který zakládá rozvojovou politiku (v našem případě politiku územní atraktivity) **na racionálním uvažování a metodikách, které jsou lokálně zakořeněny a podloženy spolehlivými informacemi**. V tomto smyslu představuje plánování založené na důkazech přístup, který spíše **informuje proces politiky, než aby se snažil přímo ovlivňovat výsledné cíle této politiky** (Sutcliffe a Court, 2005).

Rozhodovací proces se často opírá o široké spektrum zájmů, politické faktory, intuici, dokonce i import rozvojových modelů nebo přístupů, které byly úspěšné jinde a v jiném kontextu (**vytváření politik založených na názorech**). Plánování a vytváření politiky založené na důkazech zavádí racionální rozhodování, přísný a systematický přístup, který je díky své povaze opakovatelný a porovnatelný.

Ve většině oborů existuje obvykle **konflikt mezi teorií a praxí**, což platí ještě více v územním plánování a zejména pak v oblasti Podunají. Rozhodnutí činěná v tomto regionu jsou silně ovlivněna prostředím a tradicemi, politickými prioritami, hodnotami a dostupnými zdroji, tj. kompetencemi, časem a peněží (zejména možnostmi financování prostřednictvím nástrojů ESIF). V důsledku toho **je třeba strukturovanější a spolehlivější přístup, tj. takový, který lze dotáhnout do konce jako kontinuální proces**, od vytvoření základů a počátečních fází až po realizaci (monitoring) a následné vyhodnocení. Politika založená na důkazech tak může pomoci:

- lépe pochopit prostředí, tlaky a změny související s politikou územní atraktivity;
- vyhodnotit pravděpodobné dopady změn politiky a následně posoudit dopady na územní úrovni;
- prokázat propojenost politického rozhodnutí a strategických směrů na národní, regionální a místní úrovni, včetně zamýšlených výsledků;
- vyhodnotit pokrok směrem k cílům strategické územní atraktivity a střednědobým cílům či milníkům;
- ovlivňovat a posilovat spolupráci zajištěním společného a objektivního jazyka tak, aby cíle v rámci tvorby politik mohly sdílet všechny jednotlivé víceúrovňové správy v každé zemi spolu s širšími zainteresovanými stranami a zájmovými skupinami;
- prostřednictvím otevřené správní agendy lépe sdělovat přijatá politická rozhodnutí.

Ale jak může být překlenuta propast mezi tradiční praxí v oblasti tvorby veřejné politiky a oficiálním výzkumem, pokud jde o lepší plánování územní atraktivity?

V projektu ATTRACTIVE DANUBE se přístup založený na důkazech opírá o územní data: soubor nadnárodních, společných indikátorů územní atraktivity a soubor národních indikátorů, přičemž všechny jsou dlouhodobě shromažďovány z oficiálních zdrojů (2008–2021) a používají se k **překlenutí propasti mezi tradiční praxí, jaká se při tvorbě veřejné politiky uplatňovala, a formálním výzkumem.**

Indikátory představují dostupný a spolehlivý nástroj pro monitoring a hodnocení pokroku směřujícího k dosažení cílů politiky v zemích projektu ATTRACTIVE DANUBE s ohledem na řízení územního kapitálu a posílení územní atraktivity.

Indikátorové rámce jakožto systémy na nadnárodní (CO-TAMP) a národní (TAMP) úrovni vytvářejí otevřený, transparentní a právně odpovědný nástroj, který pomůže při rozhodování v každé fázi procesu plánování územní atraktivity v rámci příslušných klíčových stakeholderů i mezi nimi. Rámce podporují posun napříč systémy víceúrovňové správy ve všech zemích projektu ATTRACTIVE DANUBE směrem k:

- **integraci** (informační systémy, instituce, druhy stakeholderů, zdroje);
- **spolupráci** (vertikální, horizontální a příčná);
- **kontinuitě** (přesahující mandáty politiků);
- **transparentnosti** (otevřená, veřejná a srozumitelná);
- **právní odpovědnosti** (viditelnost procesu sdílené politiky).

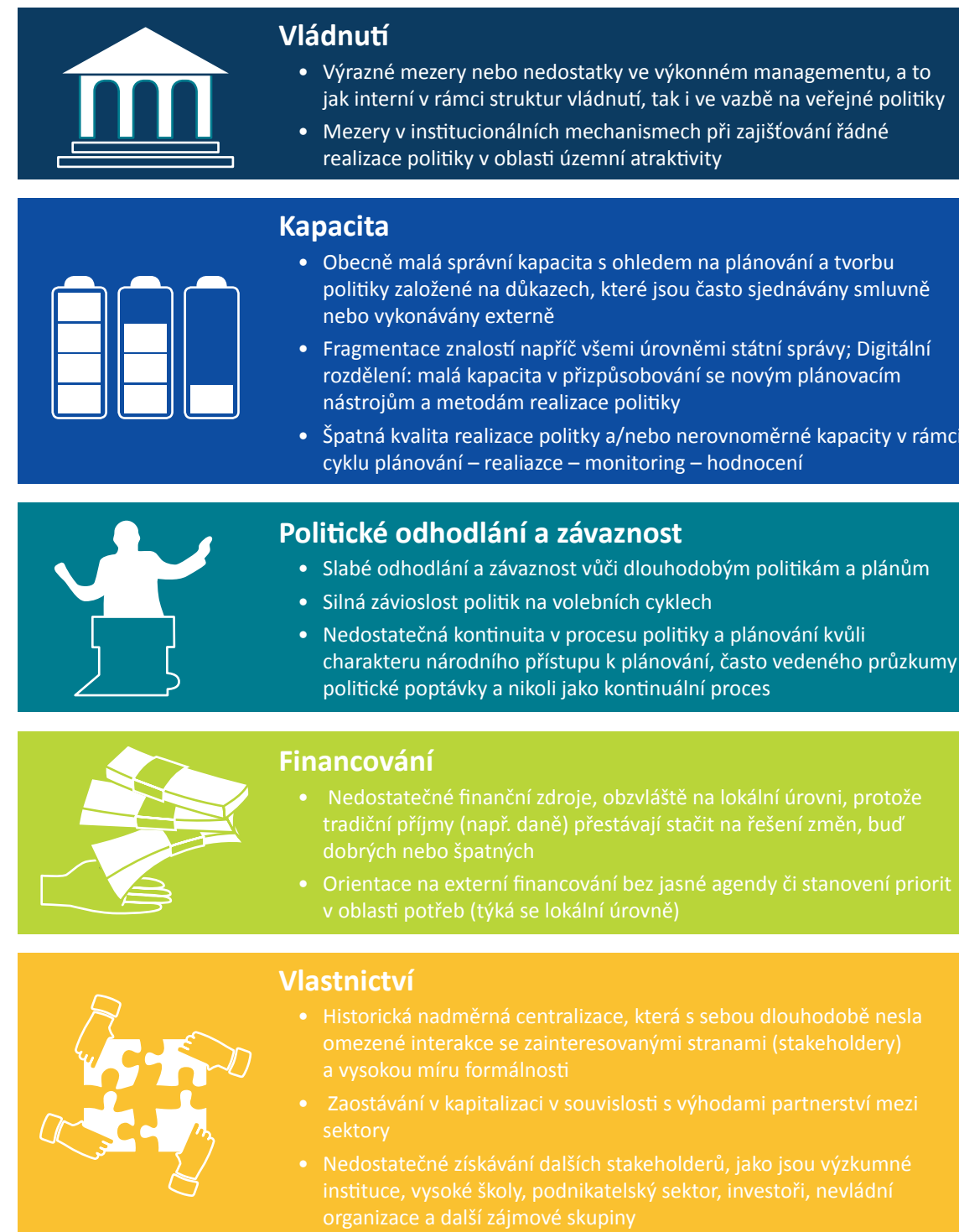
Konečně je třeba poznamenat, že rámec na důkazech založeného plánování by měl být v ideálním případě dlouhodobě pružný a otevřený vůči změnám, novým indikátorům i novým přístupům. Vzhledem k tomu, že globální i místní podmínky se neustále mění a každý den se objevují nová fakta včetně tzv. nejlepších postupů, **je nanejvýš důležité, aby tvorba na důkazech založené politiky nebyla považována za “kouzelný šém” pro politiky a plány územní atraktivity**, ale za systém nástrojů pro asistované rozhodování, který podporuje místní odborné znalosti a schopnost tvůrců politik účinněji analyzovat, plánovat, realizovat, monitorovat a posuzovat.

2.3.2 Hodnocení současné situace na úrovni podunajského regionu. Výzvy a potřeby

Jak bylo řečeno výše, Podunají je jedním z regionů, kde je dosažení vnitřní synergie nejnáročnější. Kvůli politické historii a značným rozdílům mezi systémy plánování a tvorby politiky, které jsou často rigidní a zastaralé, jsou spolupráce a tvorba na důkazech založené politiky velmi obtížné.

Následně popisujeme pět hlavních výzev nebo regionálních potřeb v oblasti udržitelného plánování územní atraktivity a jejího monitoringu.

Obrázek 5: Výzvy pro plánování a monitoring udržitelné územní atraktivity





KAPITOLA 3: ŘÍZENÍ A HODNOCENÍ ÚZEMNÍ ATRAKTIVITY

3.1 Rámce monitoringu územní atraktivity v projektu ATTRACTIVE DANUBE

Na konci roku 2014 zavedla Evropská komise nový soubor pravidel a právních předpisů s cílem optimalizovat a zjednodušit používání finančních nástrojů pro období 2014–2020. Jednalo se o integrační opatření, které umožnilo poskytování pěti finančních nástrojů EU v rámci společných **Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF)**. Vedle účinné změny způsobu, jakým je čerpán rozpočet EU, toto opatření zavedlo i koncepci **dvoustranných Dohod o partnerství** mezi členskými státy a Evropskou komisí, **strategické investiční plány pro každou zemi nastiňující programování a poskytování finančních prostředků v letech 2014–2020 – Víceletý finanční rámec** (Nařízení EU č. 1303/2013). Pro členské státy jsou Dohody o partnerství základem pro realizaci politiky soudržnosti v rámci operačních programů, které se zaměřují na tematické cíle ES a které přímo podporují udržitelnou valorizaci územního kapitálu a posílení územní atraktivity. Je dalším rámcem správy pro členské státy, které transponují strategický evropský dokument, **Strategii EU Evropa 2020**.

Pro všechny partnery zapojené do programu ATTRACTIVE DANUBE existuje společný strategický rámec 2014–2020 pro řízení a zlepšování územní atraktivity ve formě makroregionálních strategií (konkrétně **Strategie EU pro Podunají** 2010).

Na národní úrovni pak většina zemí v Podunají využívá komplexní strategické plánovací akce na národní úrovni, které transponují dlouhodobé rozvojové cíle daných zemí na územní úroveň a řídí proces národního územního rozvoje. Tyto dokumenty jsou z hlediska územní atraktivity relevantní, protože se zaměřují na klíčové oblasti:

- **zprostředkovávají integrovaný plánovací proces** v celostátním měřítku a informují centrální orgány i místní správu o obecných dlouhodobých směrech a cílech rozvoje území celého státu.
- **vysvětlují rozvojové politiky** z hlediska různých administrativních úrovní a různých odvětví, jako je ekonomická konkurenceschopnost, doprava a mobilita, bydlení atd., tj. všech klíčových předpokladů pro atraktivitu;
- **strategicky popisují kapitalizaci rozvojového potenciálu a konkurenční výhody** území státu;
- **integrují a vzájemně propojují různé aspekty** současného stupně rozvoje, potenciálu a příležitostí pro využívání územního kapitálu ve prospěch daných zemí a posílení územní atraktivity.

Všechny země vytvořily **rámcové strategie, dokumentace a institucionální systémy pro implementaci politik, programů a plánů územní atraktivity**, třebaže v praxi tento účel možná není zřejmý nebo konkrétně sledovaný, ale je přímou externalitou integrovaného nebo odvětvového plánování na národní, regionální nebo místní úrovni.

3.1.1 Bosna a Hercegovina

Systém územního plánování Bosny a Hercegoviny je hierarchický, od územního plánování na úrovni celků, přes kantonální úrovně až po oblasti zvláštního účelu a územní plánování v městech a obcích, kde jsou vypracovány podrobné urbanistické plány. V současnosti v Bosně a Hercegovině a ve

Federaci Bosna a Hercegovina celkem existuje více než 20 strategických rozvojových dokumentů přijatých na základě zvláštních odvětvových zákonů. Jejich pojetí, metodiky, úrovně zpracování údajů a další implementace nejsou jednotné. Velký význam mají dokumenty přijaté na základě Územního plánu Bosny a Hercegoviny 1981–2000. Tyto dokumenty zahrnují jasně definované cíle, priority a indikátory pro monitoring a hodnocení implementace i zapojení stakeholderů a veřejnosti atd.

3.1.2 Bulharsko

Bulharská národní politika územního rozvoje zaručuje ochranu bulharského území jako národního pokladu (článek 1 Zákona o územním plánování z roku 2001, naposledy pozměněný v srpnu 2017). Území Bulharska je rozděleno na 6 regionů NUTS 2, přičemž 3 v severní části země a 3 v jižní části, a celkem tvoří 28 okresů a 265 obcí.

3.1.3 Chorvatsko

V Chorvatsku jsou činnosti územního plánování v současné době upraveny Zákonem o územním plánování č. 153/2013 a 65/2017. Územní plány v Chorvatsku zahrnují Státní plán územního rozvoje, územní plány oblastí se zvláštními prvky, plán rozvoje měst státního významu, územní plány okresů, územní plán města Záhřeb, plán územního rozvoje měst okresního významu, plány územního rozvoje měst a obcí, celkový (obecný) plán rozvoje měst (Zákon o územním plánování, 2013).

3.1.4 Česká republika

V České republice je hlavním odpovědným ministerstvem pro určování strategií územního rozvoje Ministerstvo pro místní rozvoj. Existuje však mnoho dalších strategií různých ministerstev nebo krajských rozvojových strategií vypracovaných jednotlivými kraji. Je důležité říci, že jsou přímo nebo nepřímo navázané na stejný cíl či stejnou oblast rozvoje. Existuje mnoho strategií, které s oblastí územního plánování, rozvoje měst a atraktivity regionů přímo nebo nepřímo souvisejí a jsou pro téma územní atraktivity relevantní, téma indikátorů však obsahují jen některé z nich. Kromě toho existují speciální dokumenty o integrovaných územních investicích (např. "Integrovaná strategie pro metropolitní oblast Praha (2015) 2016–2023" atd.) a integrované plány územního rozvoje (např. "Integrovaný plán územního rozvoje města České Budějovice (2015) 2015–2023)" atd.

3.1.5 Německo

V Německu vytváří strategický rámec pro obecnou formulaci principů a koncepcí územního plánování národní zákon (Bundesraumordnungsgesetz). Tento rámec vypracovávají společně zástupci celostátních institucí i spolkových zemí. Právně závazné územní plánování se provádí na celostátní úrovni, na regionální úrovni a dokonce i na místní úrovni v rámci obcí a měst. Důležitými plány jsou státní, regionální a také místní plány územního rozvoje. Ve spolkové zemi Bádensko-Württembersko je za územní plánování odpovědné Ministerstvo hospodářství, práce a bydlení. Na regionální úrovni bylo vypracováno 12 regionálních plánů. Územní plánování v Bavorsku

realizuje na úrovni spolkové země Ministerstvo financí, územního plánování a vlasti. Regionální plány vycházejí ze státního plánu. V Bavorsku vypracovaly příslušné regionální plánovací instituce 18 regionálních plánů. Databáze na všech úrovních poskytují statistické údaje i informace o ekonomických, environmentálních a sociálních indikátorech.

3.1.6 Maďarsko

V Maďarsku existuje několik národních strategií územního rozvoje, které stanoví důležité a relevantní koncepty v ekonomické, kulturní a sociální oblasti a v oblasti ochrany přírody. Ty pak určují rozvoj na příštích 10–15 let. Z důvodu dosažení nejlepší kvality rozvoje přijala maďarská vláda národní strategii pro krajinu (2017–2026). Dokument vypracovalo Ministerstvo zemědělství, životního prostředí a venkova v součinnosti s ministrem odpovědným za ochranu kulturního dědictví, ve spolupráci s ministrem odpovědným za územní rozvoj a územní plánování.

3.1.7 Černá Hora

Černá hora má 22 jednotek místní samosprávy a 2 městské správy. Zákon o regionálním rozvoji zavedl v roce 2011 tři statistické kraje bez legislativních nebo prováděcích pravomocí: pobřežní, centrální a severní kraj. Provázanost národních strategií a dokumentů týkajících se koncepcí a existence územní atraktivity je v Černé Hoře vysoká. Strategie samy o sobě však nemohou mít strukturální dopad na společnost. Toho dosahují spíše úspěšní podnikatelé, vizionáři a jednotlivci.

3.1.8 Rumunsko

Rámec územního rozvoje Rumunska se skládá z několika strategických zastřešujících plánů a strategií na národní úrovni, na které navazují strategie a plány jednotlivých odvětví a územní plány a strategie na nižších úrovních. Rumunsko je rozděleno na 41 okresů a 1 město se zvláštním statusem (Bukurešť) – úroveň NUTS 3 a 103 městských celků, 217 měst a 2 861 obcí – úroveň LAU2. Rumunsko má 8 regionálních celků zřízených v roce 1998 pro statistické účely. Tyto celky nemají správní status, ale díky vypracování plánů regionálního rozvoje s víceletými finančními rámci mohou být i nadále zapojeny do plánování územní atraktivity.

3.1.9 Srbsko

V Republice Srbsko existuje řada strategických rozvojových dokumentů. Byly přijaty na základě zvláštních, odvětvových zákonů a jejich počet je přes 60. Jejich obsah, metodika, úroveň zpracování údajů a další implementace nejsou jednotné. Republika Srbsko proto začala s přípravou zákona o územním plánování. Tento zákon upraví systém plánování, řízení veřejné správy, střednědobé plánování, druh a obsah plánovacích dokumentů, vzájemnou dohodu o územních plánech a další.

3.1.10 Slovensko

Ve Slovenské republice existuje v oblasti regionálního rozvoje a územního plánování mnoho strategických dokumentů, které se zároveň týkají i územní atraktivity a rozvoje.

3.1.11 Slovinsko

Slovinsko nemá samostatnou národní městskou politiku, ale systém územního rozvoje měst je důležitým prvkem Strategie územního rozvoje Slovinska, kterou v roce 2004 přijal národní parlament. Tato Strategie vychází z polycentrického systému měst a stanoví městská centra národního a regionálního významu (OECD, 2015).

3.2 Význam participačního přístupu

Jedním z klíčových výstupů projektu je 11 národních platform pro monitoring územní atraktivity, zřízených v každé partnerské zemi s cílem umožnit na důkazech založené rozhodování v průběhu celého plánovacího cyklu, a to na několika úrovních a na základě potřeb stakeholderů.

Vzhledem k tomu, že projekt ATTRACTIVE DANUBE podporuje **budování kapacit pro práci s komplexními koncepty aplikovanými místně specifickým způsobem**, jako je územní kapitál a územní atraktivita, zabývá se především **lokálním zakořeněním** vyvinutých postupů, metodik a nástrojů.

Lokální zakořenění má vyšší stupeň udržitelnosti. Lze jej dosáhnout prostřednictvím účasti a také překlenutím jednotlivých vstupů a zájmů směrem shora dolů i zdola nahoru. Účast v projektu ATTRACTIVE DANUBE je pro zajištění použitelnosti a aplikovatelnosti platform TAMP zásadní, proto byly v každé zemi zorganizovány **tři participační workshopy**. Tyto workshopy byly meziodvětvové a víceúrovňové a díky tomu došlo k „vykrytalizování“ všech skupin klíčových pro rozvoj národních platform.

Stakeholdery v rámci projektu ATTRACTIVE DANUBE jsou jednotlivci, instituce, organizace nebo konkrétní skupiny lidí s různými obavami a zájmy, kteří by mohli být potenciálně ovlivněni realizací projektu nebo jeho výstupy: státní správa na všech úrovních, poskytovatelé dat, veřejné instituce, akademická obec, nevládní organizace, firmy a průmysl, samotní občané. Všichni projektu poskytují cenné vstupy – své dovednosti, odborné znalosti a zkušenosti.

Stakeholdéři projektu ATTRACTIVE DANUBE

- **úroveň státní správy:** národní (ministerstva odpovědná za rozvoj, životní prostředí, cestovní ruch, evropskou integraci / financování atd.), regionální (úrovně státní správy NUTS 2 nebo 3 nebo agentury pro statistické oblasti), samospráva (úroveň 1–2 v závislosti na zemi).
- **veřejné instituce a orgány na místní úrovni:** všechny příslušné odbory a klíčoví představitelé radnic, místní decentralizované agentury nebo inspektoráty (v oblasti práce, sociálních služeb, zdravotnictví, životního prostředí atd.);
- **výzkumné ústavy a univerzity, odborníci** na tvorbu politiky, plánování, rozvoj, mladí výzkumní pracovníci;
- **ekonomické subjekty**, včetně obchodních komor, asociací malých a středních podniků, tzv. hubů, inkubátorů a investorů;
- **občanská společnost** – nevládní organizace a tematická sdružení (cestovní ruch, výrobci atd.), kluby, aktivistické skupiny;
- **média a široká veřejnost.**

Proces zapojení stakeholderů do projektu ATTRACTIVE DANUBE se realizoval prostřednictvím tzv. **Pracovního balíčku 3 – Národní atraktivita**, a to v průběhu několika měsíců od poloviny roku 2017 do jara 2018.

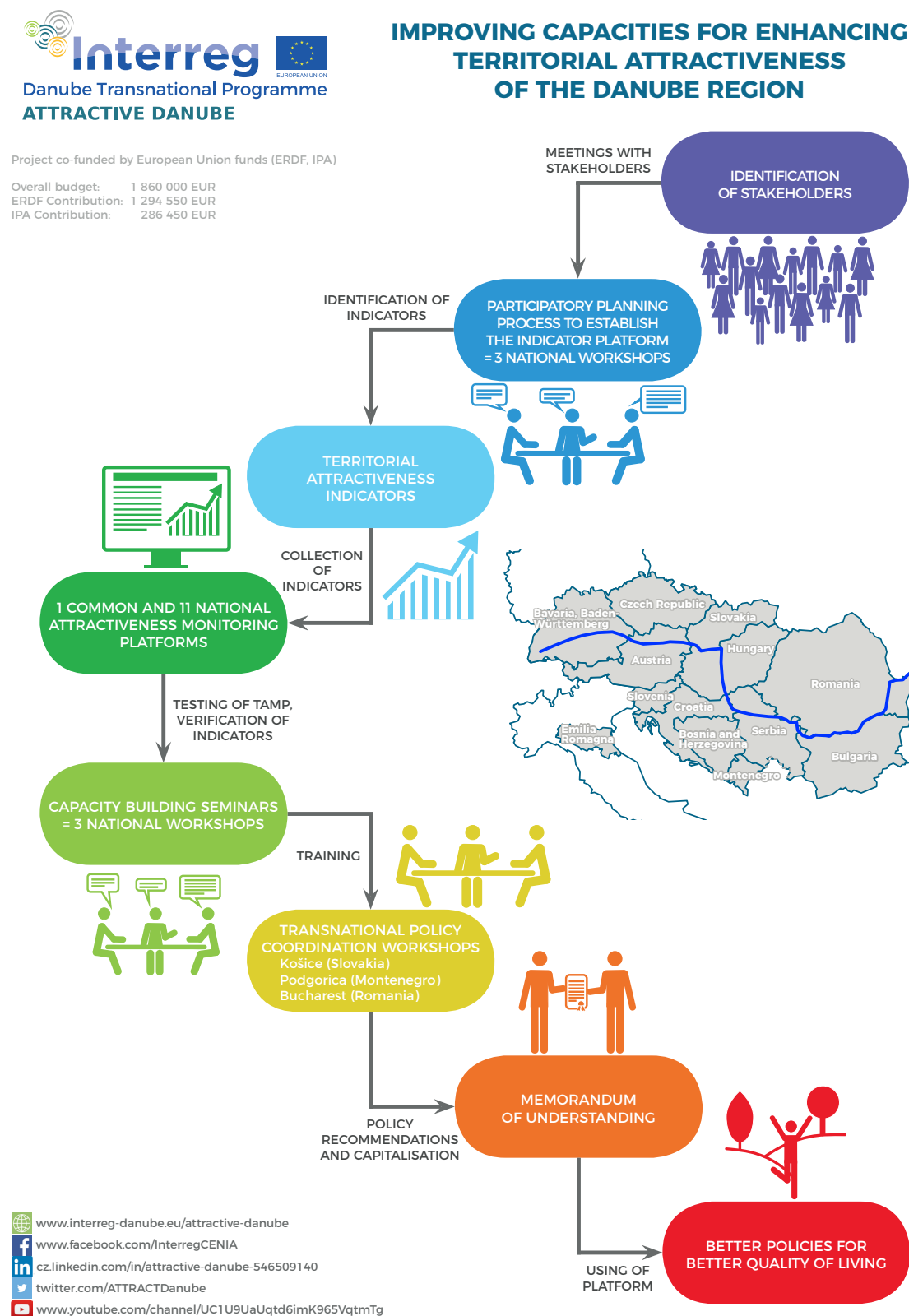
Jedenáct sad tří národních workshopů organizovali partneři pod koordinací a vedením Institutu architektury a územního plánování (IAUS) v srbském Bělehradu, a to za těmito účely:

- **Prezentace projektu**, koncepce územní atraktivity a celkového cíle procesu zapojení stakeholderů a jednotlivých kroků tohoto procesu,
- **Definice územní atraktivity (ÚA)** pro příslušné územní jednotky (stát, kraj nebo obec) v rámci země v podunajském regionu,
- **Stanovení národních indikátorů ÚA**, které podporují rozvoj a monitoring veřejných politik (územní, regionální nebo místní rozvojové strategie a odvětvové politiky),
- **Meziodvětvové stanovení národních indikátorů ÚA** a jejich hodnot, které by mohly mít společný nebo protichůdný zájem na dosažení lepší atraktivity prostřednictvím různých veřejných politik,
- **Prověřování dostupnosti a přesnosti** databází pro stanovené národní indikátory ÚA, které uspokojují potřeby stakeholderů,
- **Pochopení významu a relevance společných indikátorů ÚA a národních indikátorů ÚA** pro různé cykly veřejných politik (plánování – realizace – monitoring – hodnocení) a pro stakeholdery,
- **Dokončení a odsouhlasení souboru národních indikátorů ÚA** pro založení národní platformy pro monitoring územní atraktivity (TAMP),
- **Založení platformy pro monitoring územní atraktivity,**
- **Testování přístupnosti a využití této platformy.**

Prostřednictvím tohoto participačního procesu a dalších aktivit se projekt ATTRACTIVE DANUBE snaží dosáhnout **těchto primárních výsledků**:

1. Koordinace procesů v rámci plánování politiky;
2. Vyrovnávání územního rozvoje v Podunají;
3. Zlepšení konkrétní a efektivní spolupráce mezi odvětvími (hospodářské, environmentální, sociální) a jednotlivými úrovněmi (místní, regionální, národní, nadnárodní);
4. Rozvoj a integrace různých potřeb od různých stakeholderů;
5. Sdílení znalostí, odbornosti a osvědčených postupů v oblasti územního rozvoje;
6. Zlepšení důvěry občanů a stakeholderů v politické orgány.

Celý participační proces projektu ATTRACTIVE DANUBE je shrnut v následujícím schématu:



3.3 Jak měříme, monitorujeme a porovnáváme územní atraktivitu?

Projekt ATTRACTIVE DANUBE se opírá o co **nejpřesnější tvrdá data**, aby mohl těm, kdo plánují politiky, poskytnout nástroje a kapacity potřebné pro aplikaci **metody založené na důkazech (nebo metody řízené důkazy)** právě při plánování, realizaci, monitoringu a hodnocení politik. Stručně řečeno, hlavními nástroji tohoto projektu jsou indikátory.

Statistický indikátor je vyjádřením statistických údajů za určitou dobu, pro určité místo nebo jakoukoli jinou relevantní charakteristiku. Indikátor je převeden na alespoň jeden rozměr (obvykle velikost), aby tak umožňoval smysluplná porovnání (definice EUROSTATu). Na územní úrovni představují statistické indikátory číselné vyjádření některých územních, hospodářských nebo sociálních kategorií definovaných podle času, prostoru a organizační struktury.

Každý soubor indikátorů národní platformy v kontextu projektu ATTRACTIVE DANUBE poskytuje:

1. **přibližný nástin současného stavu** v oblasti atraktivity vybraného území na úrovni národních, regionálních nebo místních jednotek;
2. **výkonnost národních území** z hlediska jejich schopnosti využívat jejich územní kapitál k udržení obyvatel, investorů a turistů;
3. **srovnatelnost územních jednotek** z hlediska atraktivity pomocí multikriteriální analýzy s cílem odhalit územní rozdíly a charakteristické dovednosti;
4. **monitoring vývoje výkonnosti** podle vybraných kritérií v čase pro období 2008–2021.

Z hlediska typologie se indikátory mohou dělit na kvantitativní nebo kvalitativní.

Kvantitativní indikátory představují číslo, index nebo poměr či procentuální podíl, které se při plánování často používají, protože jsou **jasným měřítkem analyzované situace** a jsou **numericky srovnatelné**. Kvantitativní indikátory jsou upřednostňovány před kvalitativními, protože jsou objektivní, vyžadují pouze mechanické metody sběru, které (teoreticky) poskytují stejné výsledky bez ohledu na to, kdo provádí měření.

Kvalitativní indikátory neobsahují numerická měřítka jako taková, ale popisují stav kvalitativně analyzované věci. Kvalitativní indikátory lze převést na tzv. pseudo-kvalitativní indikátory pomocí systémů, jako je např. Likertova škála – široce využívaná psychometrická stupnice, která používá stupnice odpovědí (např. 1–5, kde 1 = silně nesouhlasí a 5 = silně souhlasí). Ačkoli se kvalitativní indikátory v územním výzkumu využívají zřídka, v oblasti územní atraktivity mohou lépe zachytit informace o kvalitě života, kvalitě vládnutí a vybavenosti na daném území. Projekt ATTRACTIVE DANUBE použil Likertovu škálu pro **Dotazník štěstí a důvěry** (partner EMFIE) adresovaný občanům 11 zemí tohoto projektu.

Mezi kvantitativními a kvalitativními indikátory neexistuje žádná konkurence, což znamená, že dobrý program hodnocení a monitoringu by měl zahrnovat oba nástroje.

Na základě metodiky vytvořené v předchozím projektu ATTRACT-SEE projekt ATTRACTIVE DANUBE rozlišuje:

1. **indikátory tlaku, procesu nebo kontroly:** Tyto indikátory slouží k diagnostice a měření procesu, který ovlivňuje míru pokroku. Toto jsou často faktory pro zdůvodnění územních procesů (např. populační dynamika, spotřeba, chudoba);
2. **indikátory stavu:** cílem těchto indikátorů je poskytnout jednoduchý popis současného stavu rozvoje, který je výsledkem tlaků nebo procesů (např. míra znečištění ovzduší, degradace půdy atd.);
3. **indikátory cílů, reakce nebo výkonnosti:** posuzují dopad změn vyvolaných politikami.

Byla formulována definice indikátorů Platformy pro monitoring územní atraktivity, která zohledňuje tyto jejich charakteristiky:

1. **Indikátory již musejí existovat:** projekt poskytuje rámec pro monitoring územní atraktivity, ale neshromažďuje nové indikátory. Platforma TAMP vychází z dat dostupných ze zdrojů, jako jsou INS, Eurostat, Světová banka, národní statistické portály atd.
2. **Vybrané a použité indikátory musejí být otevřené, tj. volně přístupné, aby bylo možné je redistribuovat:** protože jsou součástí volně přístupné platformy, nemohlo konsorcium do platformy zahrnout informace, které jsou duševním vlastnictvím jiných institucí. Tato podmínka vylučuje jakoukoli databázi, kterou je třeba zakoupit. Projekt ATTRACTIVE DANUBE může vložit pouze údaje, které jsou veřejně dostupné na internetu nebo poskytované partnerskými organizacemi či jinými stakeholdery, aby bylo možné je publikovat zdarma, na neziskovém principu, on-line.
3. **Indikátory musejí být SMART (specific, measurable, accepted, relevant, time-bound):** konkrétní, měřitelné, akceptované, relevantní a časově vázané;
4. **Indikátory by měly být jednoduché:** vysvětlované pojmy musejí být jednoduché a srozumitelné a jejich definice musí být široce přijímaná (složitý obsáhlý indikátor vyvolává širokou škálu otázek ohledně dostupnosti, opakovatelnosti, užitečnosti atd.).
5. **Pilotní soubor indikátorů musí být kompaktní:** Projekt probíhá od roku 2017 do června 2019 a vychází z potřeby realizovat ten nejužitečnější a nejpřipravenější způsob porovnávání a monitoringu územní atraktivity pomocí mnoha kritérií jak na národní úrovni, tak i na úrovni Podunají. Naším cílem je získání relevantního konečného souboru nejvýše asi 35 indikátorů pro každou zemi.

3.4 Jak byl vytvořen soubor klíčových indikátorů výkonu v projektu ATTRACTIVE DANUBE?

Pro monitoring územní atraktivity byly vytvořeny dva soubory indikátorů:

1. **Na nadnárodní úrovni** již bylo na základě předchozího projektu ATTRACT-SEE definováno 22 společných indikátorů.
2. **Na národní úrovni** musel každý projektový partner stanovit indikátory pro měření územní atraktivity podle své vlastní situace, prostřednictvím širokého participačního procesu.

Tento proces rozpoznání, výběru, shromažďování a aktualizace se promítá a zároveň zhodnocuje v podobě vytvoření webových GIS platforem CO-TAMP a N-TAMP, které jsou nástrojem šíření geo-prostorových statistik a jejich účelem je vytvoření a zavedení trvalých platforem pro monitoring (kapitola 4).

3.4.1 Využití zkušeností: indikátory projektů ATTRACT-SEE a COTAMP

Projekt ATTRACTIVE DANUBE je nástupcem projektu ATTRACT-SEE, který realizovalo v jihovýchodní Evropě od října 2012 do září 2014 konsorcium 10 financujících partnerů a jednoho přidruženého strategického partnera, přičemž čtyři z nich včetně vedoucího partnera (Slovinský geodetický institut) jsou v současnosti zapojeni i do projektu ATTRACTIVE DANUBE.

Cílem projektu ATTRACT-SEE bylo vytvořit **rámec pro monitoring a koordinaci politik v rámci daného území** a nástroje, jejichž pomocí mohou politici a rozhodující činitelé zlepšit kvalitu svých rozhodnutí v oblasti rozvoje (ATTRACT-SEE, 2014). Vzhledem k omezenému času tohoto projektu byl jeho rozsah omezen na „územní kvalitu a atraktivitu“ jako na společnou relevantní mezisektorovou tematickou oblast s následujícími výstupy a výsledky:

1. rámec pro územní monitoring pro partnerské země;
2. příspěvky k formování procesu územní spolupráce v regionu;
3. soubor indikátorů společně akceptovaný na národní úrovni a určený k monitoringu územní atraktivity
4. zpráva o nadnárodní atraktivitě
5. příručka pro proces koordinace politik.

Ustavení indikátorů územní atraktivity probíhalo participačním způsobem. Bylo vybráno 5 kategorií indikátorů popisujících územní atraktivitu: environmentální, antropogenní, sociálně-kulturní, ekonomické a institucionální. Tyto kategorie se dál používají i v projektu ATTRACTIVE DANUBE.

Pro vytvoření územních klíčových indikátorů výkonu byly použity existující databáze, jako jsou Eurostat, OECD, Evropská komise, Evropská agentura pro životní prostředí, OSN, UNESCO, Světová banka a projekty ESPON. V projektu ATTRACT-SEE bylo hodnocení indikátorů rozděleno do pěti kroků:

1. Určení **konkrétních klíčových indikátorů pro každou cílovou skupinu** (např. obyvatelé, migranti, turisty, investory ...), které lze považovat za obecné vyjádření výkonu územní atraktivity

2. Pro každý „agregovaný“ přínos územního kapitálu byly určeny alespoň dva klíčové indikátory: jeden **„indikátor stavu“** (= popis současného stavu) a jeden **„indikátor tlaku“** (= diagnóza procesu)
3. Přiřazení přínosů k dotčené cílové skupině
4. Přiřazení přínosů k cílům politiky na národní úrovni
5. Kontrola dostupnosti dat pro navržené indikátory.

Z počátečních dlouhých seznamů indikátorů (41 a 31) byl vybrán kompaktní soubor 22 z nich. Tento soubor je reprezentativní pro vizuální nadnárodní hodnocení a reportování a je také zahrnut do Atlasu projektu ATTRACT-SEE, který obsahuje mapy společných indikátorů územní atraktivity v měřítku SEE.

Jedná se o indikátory, které se dále používají v programu ATTRACTIVE DANUBE ve Společné platformě pro monitoring územní atraktivity (CO-TAMP).

Většina vybraných indikátorů spadala do kategorie ekonomického územního kapitálu (11), po ní následuje environmentální a sociokulturní územní kapitál (po čtyřech indikátorech), dále antropogenní (2) a institucionální (1) územní kapitál. V rámci projektu ATTRACTIVE DANUBE na souboru 22 nadnárodních indikátorů pracovali:

- partneři zastupující země, které se podílely i na projektu ATTRACT-SEE a které musely aktualizovat své sady indikátorů;
- nově přidružení partneři (Bulharsko, Rumunsko, Slovensko), kteří shromáždili data o indikátorech za celé dostupné období až do data zveřejnění platformy CO-TAMP (2018–2016/2017).

3.4.2 Metodika vytváření národních indikátorů atraktivity

Jak je uvedeno v předchozích kapitolách, ATTRACTIVE DANUBE je projekt, který se silně opírá o **společnou práci na návrzích (co-design)**, zejména na národních úrovních. Aby se zajistilo, že finální platformy pro monitoring územní atraktivity budou užitečné, použitelné a vhodné pro svůj účel (podpora plánování založeného na důkazech ve všech fázích cyklu plánování politiky), vycházela naše metodika z koncepce **postupné práce na návrzích spolu se zúčastněnými stranami** (step-by-step design).

Jak bylo vysvětleno v předcházející kapitole 3.2, byli **v centru zájmu** projektu ATTRACTIVE DANUBE **stakeholderi**.

Pro národní Platformu pro monitoring územní atraktivity (TAMP) jsou stakeholdery všechny instituce nebo organizace, které mohou ovlivnit její vznik, pravděpodobně budou ovlivněny jejími výsledky nebo jsou jejími potenciálními uživateli: cíloví čtenáři této Příručky.

Za účelem zvýšení kapacity stakeholderů v oblasti plánování politiky byl kladen důraz na snadnější zapojení těch, kdo plánují politiku, do územního plánování, regionálního rozvoje a tematických oblastí (životní prostředí, ekonomika, demografie, sociální věci atd.), podnikání a cestovního ruchu. Tyto významné instituce, zástupci a odborníci se účastnili **opakovaného definování indikátorů územní atraktivity prostřednictvím tří seminářů (workshopů)**.

3.4.2.1 Cíle národních seminářů (workshopů)

Cíle a účel národních workshopů (NWS) v každé z 11 zúčastněných zemí byly následující:

Schéma 8: Cíle a účely tří národních pracovních seminářů v každé zemi



Zdroj: IAUS, pokyny NPP pro ustavení platformy TAMP, 2017

Obrázek 6: Řízení národních workshopů ATTRACTIVE DANUBE

Summary of project national Workshops

11		Number of countries
19		Number of places
33		Number of workshops
765		Number of participants
472		Number of organisations
346		Number of draft TA indicators
51		Environmental capital
69		Anthropic capital
50		Socio-cultural capital
101		Economic/human capital
19		Institutional capital
56		Undefined



3.4.2.2 Průběh národních seminářů (workshopů)

První národní workshopy (NW) o ustavení národní Platformy pro monitoring územní atraktivity (TAMP) se uskutečnily v jedenácti zemích v období od května 2017 do července 2017. Jejich účelem bylo vytvořit národní pracovní skupiny pro každou zemi, informovat stakeholdery o cílech projektu a zahájit diskusi o jejich potřebách s ohledem na indikátory územní atraktivity.

První kolo workshopů charakterizovala značná pozornost, zájem a účast. Celkově se účastnilo 264 stakeholderů ze 170 institucí. Největší zájem projevovala skupina nevládních organizací a zájmových skupin (77 institucí a 99 účastníků).

Setkání se zaměřila na navrhování národních indikátorů ÚA: Na první schůzce účastníků bylo pro další diskusi a výběr definováno celkem 284 indikátorů na úrovni celého projektu.

Zaměření: 1. národní workshop v Černé Hoře

První národní workshop organizoval partnerský ISSP v Podgorici dne 7. 7. 2017. Jeho cílem bylo určit klíčové segmenty a témata monitoringu a hodnocení územní atraktivity Černé Hory pro příslušné stakeholdery a analyzovat a stanovit konkrétní témata Černé Hory v kontextu indikátorů ÚA, které jsou relevantní pro budoucí procesy plánování a rozvoje.

Do workshopu se zapojilo 14 účastníků z 10 institucí (orgány státní správy, zájmové skupiny – akademická obec, firmy, cestovní ruch, občanská společnost).

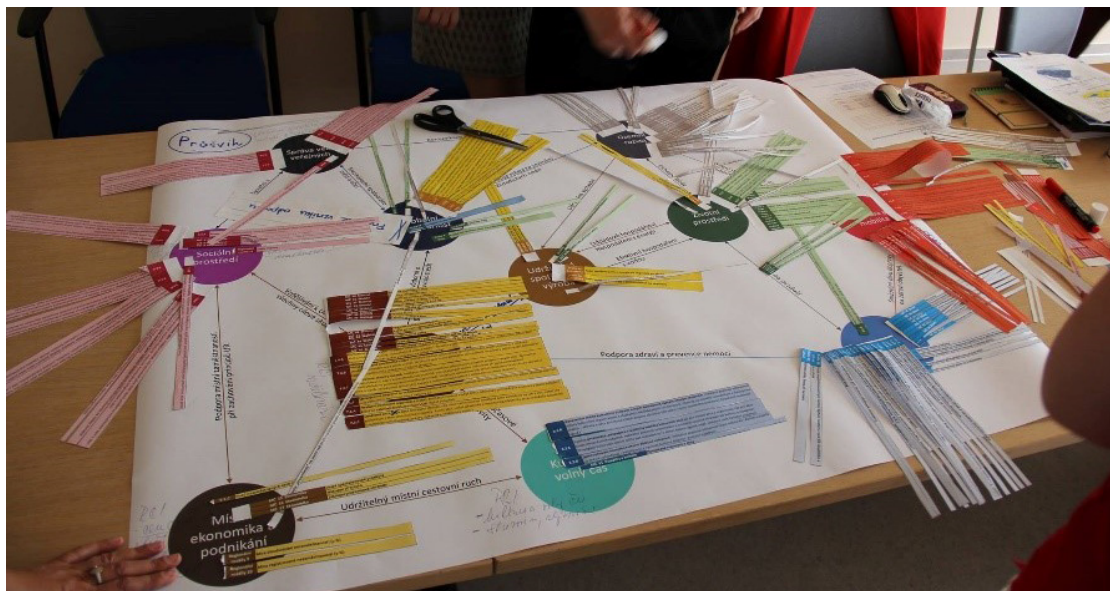
Hlavní závěry:

- Vzhledem k odlišnému kontextu každé země, kvalitě života, strategickým cílům a dokumentům, jakož i současným a historickým rozdílům je obtížné formulovat společný soubor indikátorů pro podunajský region.
- Sbližování různých zemí do více či méně společného rámce však umožní institucionální a územní konkurenceschopnost a určení rolí a modelů.
- Černá Hora je spíše specifický případ, ale je pro ni důležité, aby se zapojila do společné platformy i nadnárodního procesu, protože může získat zkušenosti i poskytnout jiný pohled na institucionální, ekonomickou, územní a dokonce i vzdělávací atraktivitu.
- Některé oblasti byly označeny za důležité v kontextu indikátorů ÚA i v kontextu celkového růstu a rozvoje: i) národní dědictví a zdroje; ii) kulturní dědictví; (iii) cestovní ruch a související služby; iv) vzdělávání; v) služby finančního a kapitálového trhu; (vi) sport; (vii) podnikání a podnikatelská kultura; viii) vzdělaná a kvalifikovaná pracovní síla; (ix) dovednosti pracovní síly mimo vzdělávací programy a soulad mezi potřebami akademické obce a podnikatelské komunity.

Akce splnila očekávání 90 % účastníků. Získané poznatky odhalily důležitost nepřetržité komunikace v době mezi jednotlivými workshopy. O indikátorech ÚA a příslušných tématech je třeba informovat širší skupinu, nejenom skupiny zapojené do workshopů, aby se dosáhlo lepších výsledků a poznatků.

Druhá vlna národních workshopů o ustavení národních platform proběhla od září 2017 do února 2018 a zaměřila se na spolupráci se stakeholdery a sestavení předběžného seznamu národních indikátorů územní atraktivity a také na další integraci a upřesnění požadavků.

Obrázek 7: První národní workshop zorganizovaný CENIA, práce na výběru vhodných indikátorů (Praha, Česká republika)



Obrázek 8: Diskuze během prvního národního workshopu zorganizovaného IAUS (Bělehrad, Srbsko)



Zaměření: 2. národní workshop v Rumunsku

Druhý národní workshop pořádala partnerská organizace Urbasofia v Brašově 18. 10. 2017 s cílem určit národní a regionální specifika Rumunska a hlavní komponenty jeho územního kapitálu včetně metod kvantifikace, zjišťování datových potřeb skupiny aktérů zapojených do procesu územního plánování a načrtnutí konkrétních souborů indikátorů územní atraktivity, které jsou dostupné a z hlediska dat i konkrétní.

Do workshopu se zapojilo 23 účastníků ze 14 institucí (orgány státní správy, zájmové skupiny – vysoké školy, firmy, cestovní ruch, občanská společnost).

Hlavní závěry:

- Národní a regionální specifika v Rumunsku: má na úrovni Unie strategické postavení a mělo by být centrem integrace – případová studie pro Bulharsko a Srbsko, vyznačuje se velmi různorodou kulturní identitou z teritoriálního hlediska, jen málo regionů NUTS2 v Rumunsku má specifickou homogenitu.
- Národní a společná platforma by měly být nástroje pro určování strategií a přehodnocení "nabídky", kterou mohou směřovat na současné a budoucí obyvatele, ale i investory či turisty, a do rozsáhlých venkovských oblastí (44 %) – je třeba najít potenciální prvky ve venkovských oblastech
- Ti, kdo realizují strategie a politiky na územní úrovni, nejsou titíž jako ti, kteří je vytvářejí, a neexistují indikátory výkonu, které by umožňovaly srovnatelnost s předchozími plánovacími obdobími. Z tohoto pohledu je jedním z nejdůležitějších kroků, které je třeba na národní úrovni podniknout, zajištění kontinuity procesu, pro všechny politiky rozvoje nebo kapitalizace národního/regionálního/místního kapitálu.
- Soubory indikátorů by se měly zaměřit na investiční pobídky, zdůrazňování potenciálních přínosů (např. pro průmysl – propojitelnost, materiálové zdroje, lidské zdroje, programy a vybavení atd.);
- Pro kvalitní specializaci regionů a území je důležitým aspektem dosažení územních paktů – spolupráce na principu PPPP

Na setkáních se navrhlo a diskutovalo celkem 332 národních indikátorů ÚA, z nichž většina spadá do kategorie ekonomického a lidského kapitálu (119).

V období od ledna 2018 do dubna 2018 nakonec proběhly **třetí národní workshopy** o ustavení národních platform pro monitoring územní atraktivity. Během těchto akcí byly stakeholderům prezentovány webové platformy (TAMP a CO-TAMP) a byla od nich získána konečná zpětná vazba. Na většině workshopů provedli účastníci hodnocení webové platformy a průměrné hodnocení bylo 4 a více bodů (škála 1–5). (Zdroj: IAUS, Zpráva o procesu participačního plánování a ustavení národní platformy pro monitoring územní atraktivity, 2018).

Obrázek 9: Druhý národní workshop v Brašově, Rumunsko**Obrázek 10: Druhý národní workshop v Zenica, Bosna a Hercegovina****Zaměření: 3. národní workshop v Maďarsku**

Třetí národní workshop zorganizovala partnerská organizace Lechner Non-profit Ltd. v Budapešti dne 7. 3. 2018 s cílem představit účastníkům fungování národní a společné platformy a vyzkoušet ho prakticky.

Do workshopu se zapojilo 24 účastníků z 11 institucí (státní správa, zájmové skupiny – akademici, firmy, cestovní ruch, občanská společnost).

Hlavní závěry:

- Nejúspěšnější výsledky se týkají vizuálních vlastností indikátorů ÚA (4,5 z 5) a přístupnosti platformy TAMP (4,2 z 5)
- Dobrých ale vylepšitelných výsledků bylo dosaženo, pokud jde o posílení ÚA v cyklu politiky, o potřeby stakeholderů (3,8 z 5) a o trendy v nabídce dat a porovnání ÚA příslušných územních jednotek (4,1 z 5).

Obrázek 11: Závěrečný národní workshop v Budapešti, Maďarsko

Obrázek 12: Závěrečný národní workshop ve Freiburgu, Německo



3.5 Přehled klíčových indikátorů výkonu v národní a společné platformě

Partneři projektu ATTRACTIVE DANUBE shromáždili indikátory Společné nadnárodní územní atraktivity a národní územní atraktivity pro období od roku 2008 a budou je aktualizovat s novými dostupnými údaji až do roku 2021, tedy za **celé období 14 let**.

Vedle konsolidovaného, ale kompaktního souboru indikátorů relevantních pro územní atraktivitu bylo stejně důležité **zajistit spolehlivost** nejen přesnosti dat, ale i spolehlivost v průběhu času: indikátory, které by se shromažďovaly každoročně po delší dobu, by tak zajistily přesný monitoring ÚA a formulování rozvojových politik založených na důkazech.

Obrázek 13: Sada indikátorů ATTRACTIVE DANUBE



INDIKÁTORY ATTRACTIVE DANUBE

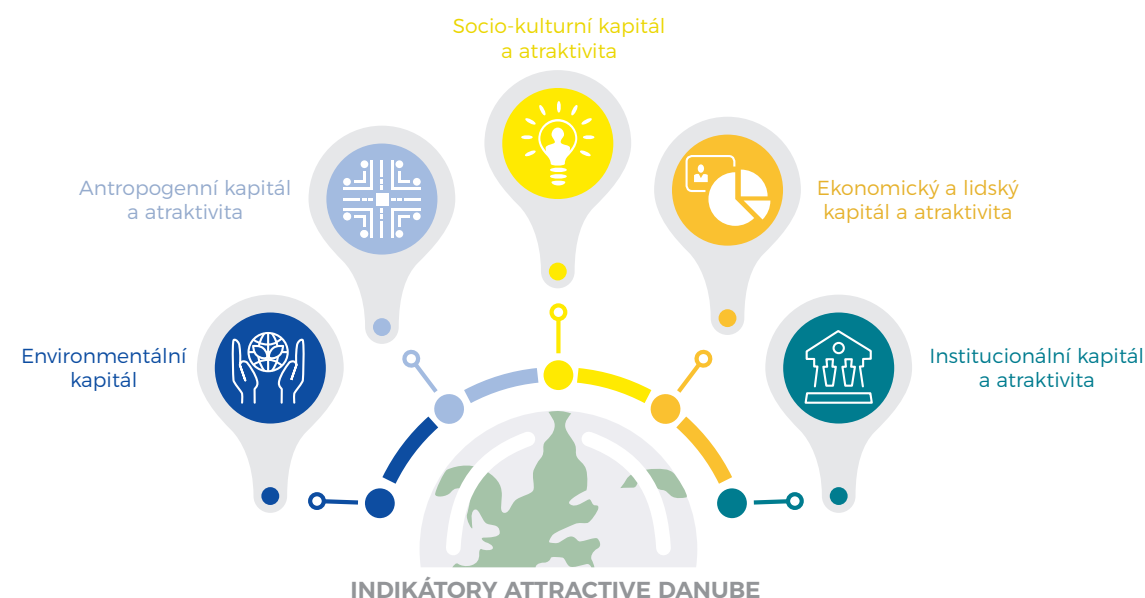
3.5.1 Indikátory společné nadnárodní platformy pro monitoring územní atraktivity

Tabulka 9: Seznam společných indikátorů územní atraktivity sestavený partnerskými zeměmi projektu Attract-SEE a použitý v projektu ATTRACTIVE DANUBE

Č.	VÝHODA ÚZEMÍ	INDIKÁTOR	CÍLOVÁ SKUPINA
ENVIRONMETÁLNÍ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
1	Kvalita životního prostředí	Počet dnů s překročenou koncentrací přízemního ozónu	turisté, místní obyvatelé, přistěhovalci
2		Počet obyvatel napojených na městské čistírny odpadních vod s alespoň sekundárním čištěním	
3	Přírodní zdroje a energie	Elektřina vyráběná z obnovitelných zdrojů	Firmy/investice, místní obyvatelé
4		Spotřeba vody na hlavu	
ANTROPOGENNÍ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
5	Kvalita krajiny	Procenta chráněných území z celkové plochy (celkem a podle ekologického regionu)	turisté, místní obyvatelé
6	Infrastruktura	Počet obyvatel (nebo domácností) s přístupem k vysokorychlostnímu internetu	firmy/investice, turisté, místní obyvatelé, přistěhovalci
SOCIO-KULTURNÍ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
7	Kultura	Evropské lokality na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO	turisté, místní obyvatelé, přistěhovalci
8	Kvalita života	Střední délka života při narození podle pohlaví (indikátor Europe 2020)	firmy/investice, turisté, místní obyvatelé, přistěhovalci
9		Hrubý disponibilní příjem domácnosti	
10		Lidé ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením (indikátor Europe 2020)	
EKONOMICKÝ A LIDSKÝ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
11	Znalosti	Počet obyvatel ve věku 25-64 let s vysokoškolským vzděláním	firmy
12	Inovace	Výdaje na výzkum a experimentální vývoj jako procenta HDP (indikátor Europe 2020)	investice, místní obyvatelé, přistěhovalci

13	Zaměstnanost	Míra nezaměstnanosti u lidí ve věku 20-64 let podle pohlaví (indikátor Europe 2020)	firmy/investice, místní obyvatelé, přistěhovalci
14		Míra nezaměstnanosti u mladých lidí	
15	Specializace / klíčové sektory	Podíl nezaměstnaných podle sektorů	firmy/investice
16	Turistický ruch	Počet noclehů turistů na hlavu a rok	firmy/investice, místní obyvatelé, přistěhovalci
17		Podíl zaměstnanosti v turistickém ruchu na celkové zaměstnanosti	
18	Podpora investic	Procentuální podíl přímých zahraničních investic na HDP	firmy/ investice, přistěhovalci
19	Počet obyvatel	Míra růstu populace	Místní obyvatelé, přistěhovalci
20		Procento obyvatel ve věku 20-64 let	
21		Index stárnutí	
INSTITUCIONÁLNÍ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
22	Mezinárodní vztahy	Procento zahraničních studentů	firmy/ investice, přistěhovalci

3.5.2 Indikátory národní platformy pro monitoring územní atraktivity



3.5.2.1 Národní indikátory – Bosna a Hercegovina



Platforma pro Bosnu a Hercegovinu je na stránkách <http://tamp.gis.si/bih> a navrhuje 15 indikátorů, které jsou k dispozici na úrovni kantonů.

Indikátory pro Federální ministerstvo územního plánování

Na začátku projektu a při prvním workshopu v Bosně a Hercegovině jsme při debatě s našimi stakeholdery sestavili 11 indikátorů, které by mohly být indikátory atraktivity pro Federaci Bosny a Hercegoviny a které byly také snadno dostupné. Během realizace projektu a se zapojením některých institucí jsme definovali tři nové indikátory územní atraktivity.

Jsme hrdí na naše kolegy z Federálního ministerstva pro územní plánování, kteří se pokusili definovat 2 nové indikátory, se kterými se dosud na území Bosny a Hercegoviny nepracovalo.

Prezentace těchto dvou indikátorů v národní platformě byla výzvou, kterou však tým zvládl. Tyto indikátory jsou ve srovnání s ostatními indikátory, které mají číselné hodnoty, prezentovány poněkud jiným způsobem.

3.5.2.2 Národní indikátory – Bulharsko



Bulharská národní platforma je na stránkách <http://tamp.gis.si/bulgaria> a zahrnuje 17 národních indikátorů (NUTS 0/1), přičemž 15 z nich bylo shromážděno na úrovni okresů (NUTS 3).

Stakeholderi považovali v rámci participačního procesu za nejdůležitější tyto indikátory: množství přímých zahraničních investic (na osobu), počet nocí strávených bulharskými turisty a cizinci v regionu a počet osob používajících internet.

3.5.2.3 Národní indikátory – Chorvatsko



Z participačního procesu na národní úrovni a návrhů stakeholderů vzešlo 12 indikátorů národní platformy Chorvatska (<http://tamp.gis.si/croatia>). Chorvatské subjekty považovaly za jedny z nejrelevantnějších a nejdůležitějších indikátorů pro monitoring lokální atraktivity kvalitu životního prostředí, ekologické zemědělství (počet ekologických rodinných farem), bezpečnost, dynamiku stavebnictví (vydaná povolení) a míru spolupráce (evropské projekty).

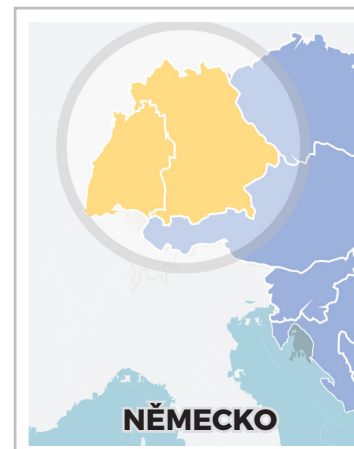
3.5.2.4 Národní indikátory – Česká republika



Národní platforma ČR je na stránkách http://tamp.gis.si/czech_republic a obsahuje 21 indikátorů územní atraktivity.

Platforma navrhuje několik velmi zajímavých a relevantních indikátorů pro hodnocení, mezi něž patří koeficient ekologické stability (CES) (KES_2000-2016_okresy), regionální index spotřebitelských cen, vzdělávání, stravování a ubytování, podíl ekologického zemědělství a kriminalita.

3.5.2.5 Národní indikátory – Německo



Po ukončení participačního procesu v Německu bylo stanoveno 28 indikátorů pro měření atraktivity regionu, které jsou k dispozici na stránkách <http://tamp.gis.si/germany/>

Pro stakeholdery bylo klíčové, že mohli projednat atraktivitu na místní nebo regionální úrovni, takže indikátory jsou v platformě zobrazovány pokud možno na úrovni NUTS 1 a NUTS 3.

Atraktivita je v Německu spojována s ekonomickou i ekologickou udržitelností (viz např. indikátor “ekologické zemědělství”), takže nebylo překvapující, že velká část indikátorů souvisí

právě s udržitelností, ale také s velmi specifickým regionálním zaměřením (např. počet lidí sdílejících auta nebo počet projektů družstevního bydlení). Veřejné databáze bohužel neposkytují širokou škálu požadovaných dat. Proto bylo ze souboru dříve stanovených indikátorů do platformy nakonec zařazeno 21 indikátorů. Vzhledem k nedostatku dat nebylo možné o zbývajících indikátorech dále uvažovat.

3.5.2.6 Národní indikátory – Maďarsko

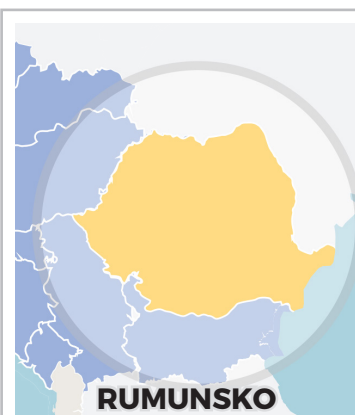


Na základě procesu participačního plánování zvolili stakeholderi 29 národních maďarských indikátorů (<http://tamp.gis.si/hungary>). Hlavními aspekty skupiny indikátorů byly cestovní ruch, ekonomika a bydlení. Stakeholderi považují za žádoucí shromažďovat relevantní indikátory ÚA na nejnižší možné územní úrovni, v budoucnu mohou být ustaveny dokonce i pilotní oblasti. Dostupnost indikátorů územní atraktivity na národní, okresní, mikroregionální, regionální i obecní úrovni podporuje rozhodování na místní i regionální úrovni, proto mohou být maďarské indikátory vizualizovány a stahovány i na úrovni NUTS 0, NUTS 3, LAU 1 a LAU 2.

3.5.2.7 Národní indikátory – Černá Hora

Stránky národní platformy v Černé Hoře jsou k dispozici na <http://tamp.gis.si/montenegro>, stále se na nich však pracuje.

3.5.2.8 Národní indikátory – Rumunsko



Během participačního procesu organizovaného ve 3 regionálních workshopech byl v Rumunsku vytvořen soubor 28 indikátorů, který je k dispozici na následujícím odkazu: <http://tamp.gis.si/romania>

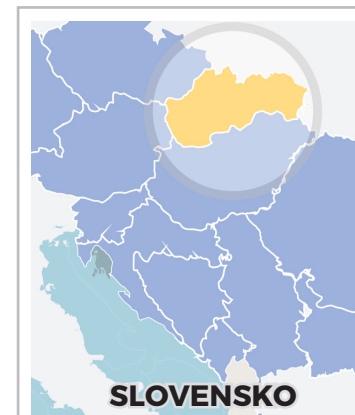
Kromě indikátorů, které považují za důležité stakeholderi, jsou zde také indikátory pokrývající kvalitu měst (infrastruktura, zelené plochy na hlavu), bezpečnost (kriminalita, nehody) a sociální integraci, zájem o kulturní akce, nominální výdělky, ale také stupeň spolupráce (MAS) a vzájemný vztah obyvatelstva a státní správy (elektronická správa).

3.5.2.9 Národní indikátory – Srbsko



Srbská národní platforma (<http://tamp.gis.si/serbia>) byla založena na základě participačního přístupu a obsahuje celkem 25 indikátorů. Velký důraz je kladen na kulturní dědictví a cestovní ruch, ale i kvalitu služeb (např. zdravotní péče) pro obyvatele. Indikátory související s kulturou (např. návštěvnost muzeí) spolu s údaji o důležitých přírodních i historických památkách představují dobrý indikátor ÚA, obzvláště v kombinaci s daty o životním prostředí, dopravní infrastruktura a ekonomickými ukazateli.

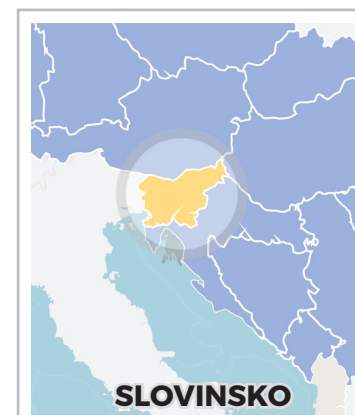
3.5.2.10 Národní indikátory – Slovensko



Slovenská národní platforma je dostupná na stránkách <http://tamp.gis.si/slovakia> a zahrnuje 10 indikátorů na regionální úrovni.

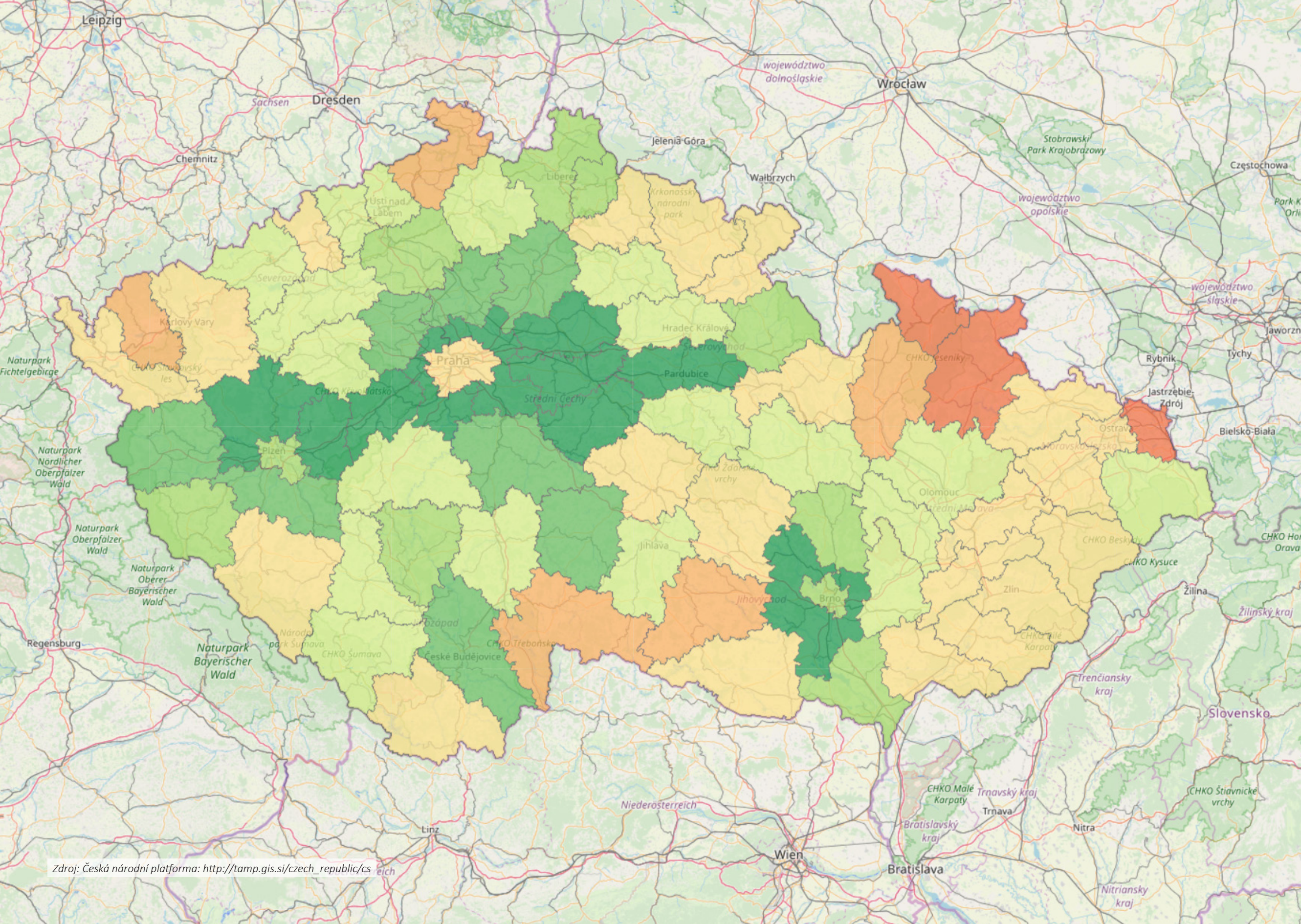
Indikátory, které národní subjekty považují za důležité, se zaměřily na ochranu životního prostředí (produkce odpadů a emisí CO₂, míra recyklace komunálního odpadu), infrastrukturu (tj. připojení na vodovod a kanalizaci), ekonomiku a zaměstnanost (míra zaměstnanosti, regionální HDP, výdaje na výzkum a vývoj), ale také vzdělávání a sociální začlenění.

3.5.2.11 Národní indikátory – Slovinsko



Národní platforma pro monitoring atraktivity územních celků Slovinska je k dispozici na <http://tamp.gis.si/slovenia/>

Obsahuje pilotní oblast (obec Kranj), pro kterou bylo stanoveno 13 indikátorů. Důraz je kladen na kvalitu života a územní atraktivitu pro obyvatele: indikátory populace, pohybu osob a migrace, mezigenerační vzdělávání a bydlení.



4.1 Co je Platforma pro monitoring územní atraktivity a jak funguje?

Platformy TAMP a CO-TAMP jsou inovativní kartografické webové aplikace věnované územní atraktivitě v celém podunajském regionu a v partnerských zemích projektu ATTRACTIVE DANUBE.

Platformy územní atraktivity jsou postaveny na shromážděných datech, která se týkají indikátorů a která lze analyzovat, **spravovat, geo-vizualizovat, exportovat a šířit**.

Cílem těchto platform je **příspěk k lepšímu územnímu rozvoji po procesu územního plánování** v každé zúčastněné zemi a **podpořit víceúrovňovou a meziodvětvovou státní správu** a dosáhnout tak lepší atraktivity podunajského regionu. Pomocí tohoto nástroje je možné **zhodnotit míru atraktivity** v jednotlivých zemích, regionech a dalších prostorových jednotkách a zaměřit se přitom na různé cílové uživatele, zejména na **obyvatele, turisty a investory**. Platformy nám pomáhají analyzovat měnící se vzorce a dopad, který politická rozhodnutí mohou mít na náš každodenní život.

Webové platformy jsou **volně přístupné** všem a jsou k dispozici na všech zařízeních (mobilní telefony, tablety nebo počítače).

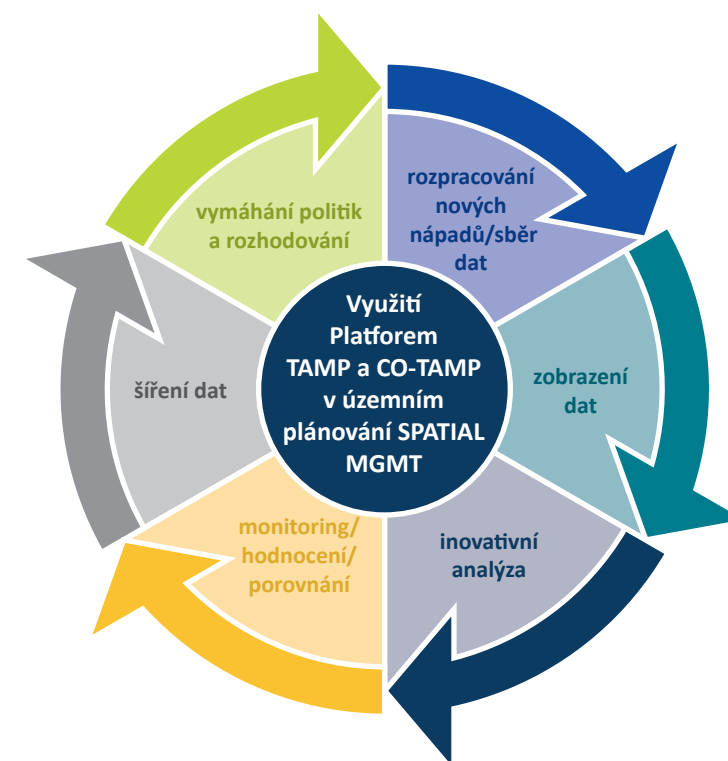
Klíčem k úspěchu platform jsou přesná a tvrdá data. Platformy ukazují údaje o územní atraktivitě v **životním prostředí, ekonomice a sociální oblasti** s údaji již od roku 2008 (v závislosti na dostupnosti údajů).

Aby byly tyto platformy užitečné pro všechny obyvatele podunajského regionu, je prioritním jazykem všech národních platform angličtina spolu s národním jazykem dané země. Společná platforma (CO-TAMP) pak používá výhradně angličtinu.

Při zaměření na **management určitého prostoru** lze platformy použít následovně (obrázek 1):

1. Rozvíjení nových myšlenek, politik, strategií či projektů a jejich realizace na základě indikátorů v platformě. Lze to provádět s dobrou přípravou dat a určením těch správných dat.
2. Vizualizace shromážděných dat tak, aby byla atraktivnější, vyprávěla příběhy, byla snadno srozumitelná atd.
3. Inovativní analýza:
 - a. s různými časovými jednotkami (např. roky)
 - b. s různými prostorovými jednotkami pro zvolenou oblast (klasifikace NUTS pro územní úrovně, např. země – regiony – města – obce).
4. Zavedení monitorovacího systému pro sledování nových trendů v územní správě, posuzování efektivnosti, hodnocení vlivu a udržitelnosti a interpretace a porovnávání indikátorů.
5. Šíření dat (export dat nebo obrázků pomocí grafů, map, infografik atd. a sdílení obsahu).
6. Dopad na územní politiky a rozhodovací procesy, jež pomohou těm, kdo plánují politiku, rozpoznat a pochopit potenciál a trendy v daném území a účinně tak stanovovat priority v cílech územního rozvoje.

Schéma 9: Využití Platform TAMP a CO-TAMP v územním plánování



4.1.1 Národní platforma pro monitoring územní atraktivity (TAMP)

TAMP je národní platforma pro monitoring územní atraktivity, zaměřená na každou zemi a její regiony, okresy, města a obce. Data indikátorů byla pro každou zemi vybrána podle potřeb stakeholderů a jsou proto relevantnější na dané národní nebo místní úrovni. Jejich cílem jsou lepší rozhodovací procesy. O indikátorech a datových sadách se diskutovalo a byly rozpracovány na třech národních workshopech. Na dosažení participačního přístupu a zapojení stakeholderů do celého procesu se vynaložilo velké úsilí.

Proto je každá národní platforma jedinečná a tvoří ji různé národní indikátory. Platforma TAMP byla založena v 11 zemích, které se účastní projektu ATTRACTIVE DANUBE.

4.1.2 Společná platforma pro monitoring územní atraktivity (CO-TAMP)

Webový nástroj CO-TAMP (Společná nadnárodní platforma pro monitoring územní atraktivity) je podobným nástrojem jako TAMP, ale poskytuje údaje pro celý podunajský region. Poskytuje trvalou podporu makroregionálním rozvojovým strategiím, podporuje i víceúrovňovou a meziodvětvovou koordinaci státní správy a politik. Platforma CO-TAMP přináší nejnovější poznatky a trendy

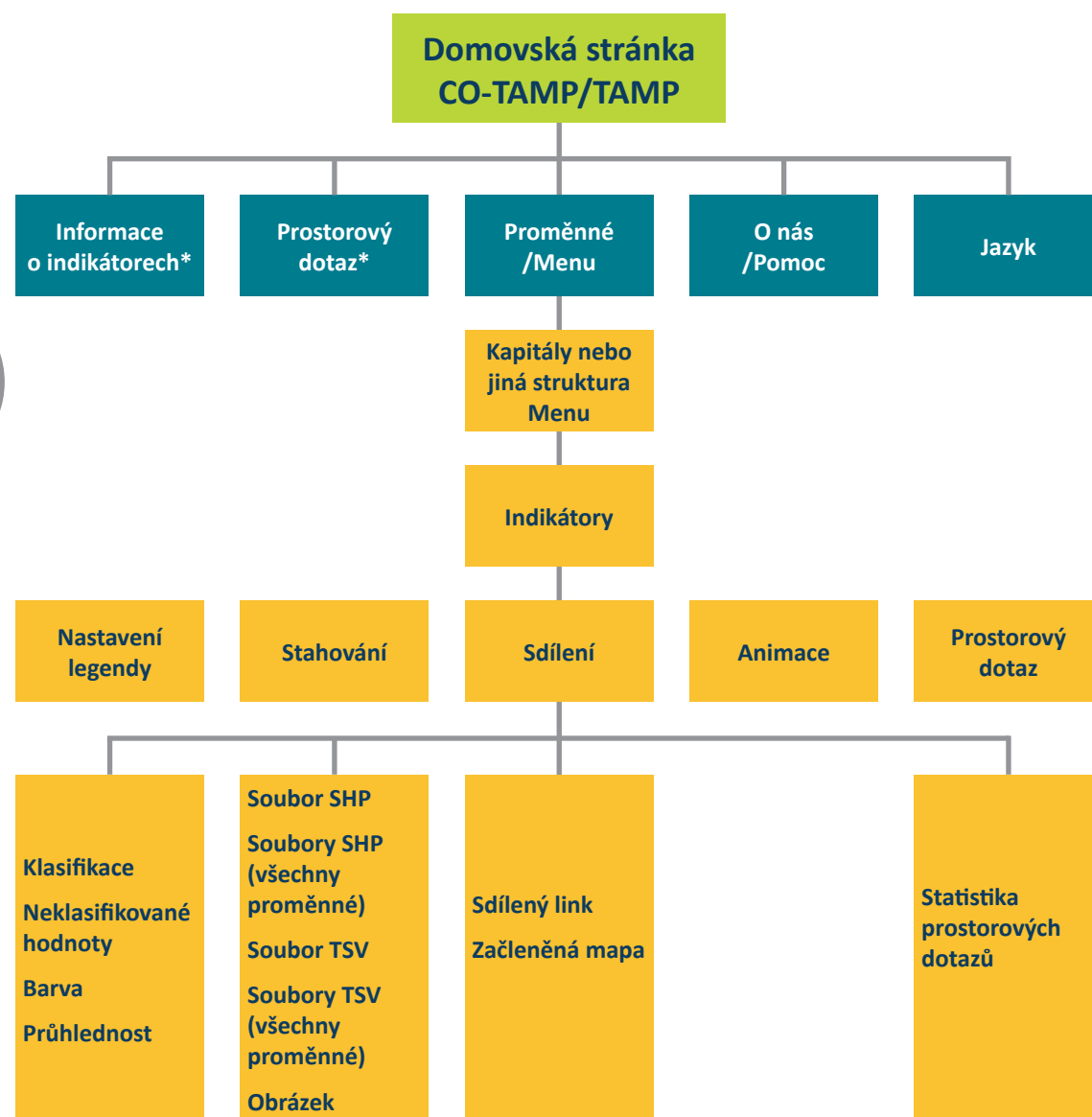
v oblasti správy dat a vývoje informačních systémů a zahrnuje příslušné strategie a normy EU, jako je INSPIRE.

Data pokrývají dobu již od roku 2008 a poskytuje je 11 států a 2 německé spolkové země. Celkově platforma CO-TAMP obsahuje 2 354 datových sad s popisy metadat (údaj z května 2018).

Odkaz na webovou aplikaci: http://cotamp.gis.si/attractive_danube/

Struktura platformy CO-TAMP a TAMP se všemi funkcemi je znázorněna na následujícím obrázku.

Schéma 10: Struktura platformy CO-TAMP/ TAMP



* Ikony lze použít, když je vybrán jeden indikátor.

4.2 Kdo platformy řídí?

Obě webové platformy byly vyvinuty na již existujícím technologickém řešení Slovinského geodetického institutu, který je také zodpovědný za hosting a udržování platformy. Údaje o 11 národních platformách TAMP shromažďují, zpracovávají a nahrávají partneři projektu z každé zúčastněné země. Data pro společnou platformu CO-TAMP připravují všichni zúčastnění partneři a nahrává je Slovinský geodetický institut.

Cílem je zajistit udržitelnost projektu po jeho skončení tak, aby se integroval do politik a klíčové hnací motory koordinace politiky a integrační sítě se ujaly jeho udržování.

4.2.1 Budoucí řízení

Slovinský geodetický institut bude odpovědný za fungování a technickou údržbu platformy CO-TAMP a TAMP po dobu nejméně 3 let od ukončení projektu.

Pokud jde o aktualizace dat, partneři se zavázali, že poskytnou údaje, které naplní informační systémy platformy CO-TAMP a TAMP, a zajistí údržbu indikátorů ÚA podle svých potřeb po dobu nejméně 3 let po ukončení projektu (do roku 2021). Každý partner projektu bude odpovídat za komunikaci se Slovinským geodetickým institutem v technických otázkách.

Další udržitelnost platformy závisí na udržitelnosti spolupráce v rámci institucí a mezi nimi po skončení projektu. Znamená to obnovovat data o atraktivitě území tak, aby cílové skupiny měly pravidelně k dispozici aktuální data. To bude definováno prostřednictvím 11 národních Memorand o porozumění, která budou podporovat institucionální spolupráci za účelem dobré územní správy.

4.3 Jaké informace na nich mohu najít?

Platformy TAMP a CO-TAMP představují nástroje pro různé druhy dat (obrázek 4):

- **Indikátorová (statistická) data**, která představují národní indikátory pokrývající environmentální, sociální a ekonomická data. Data jsou a budou shromažďována za období 2008–2021, pokud jsou příslušné údaje k dispozici. Spolu s daty jsou připravena i metadata a popis indikátorů.
- **Prostorová data**, která představují různé územní úrovně.

Pomocí těchto platform je možné zobrazit a vyhodnotit statistiky v různých časových a prostorových jednotkách a získávat i statistické a prostorové údaje pro každý ukazatel, který uživatel v určitém okamžiku vidí. Jedná se nicméně o způsob, jak data zpřístupnit veřejnosti k dalšímu využití a zároveň podpořit implementaci směrnice INSPIRE se zaměřením na shromažďování, standardizaci a zpřístupnění dat pro zpracování informací jakožto podpory plánování rozvoje.

4.3.1 Platforma CO-TAMP

Platforma CO-TAMP představuje spolehlivá a dostupná data za období 2008–2021 a jednu prostorovou jednotku – 11 zúčastněných zemí v podunajském regionu. Jedná se o skvělý nástroj pro porovnávání indikátorů mezi zeměmi a pro různé cílové potřeby.

Všechny indikátory jsou nastíněny v kapitole 3.5.1 – Indikátory společné nadnárodní platformy pro monitoring územní atraktivity (CO-TAMP).

Spolu s indikátorovými daty byly připraveny i **metadatové dokumenty** pro indikátory atraktivity a databáze indikátorů na národní úrovni. Jsou dostupné pro každou zemi a pro všechny společné indikátory na stránkách: http://cotamp.gis.si/attractive_danube/admin/node/1

Pomocí těchto dokumentů PDF lze získat metadatové informace, např. popis a typ indikátoru, roční rozsah, zdroj dat pro indikátor, použitá klíčová statistická data, úplnost dat, politika a cíle, kontaktní osoba pokud je k dispozici, podmínky použití, zajímavá fakta o konkrétním indikátoru.

4.3.2 Platforma TAMP

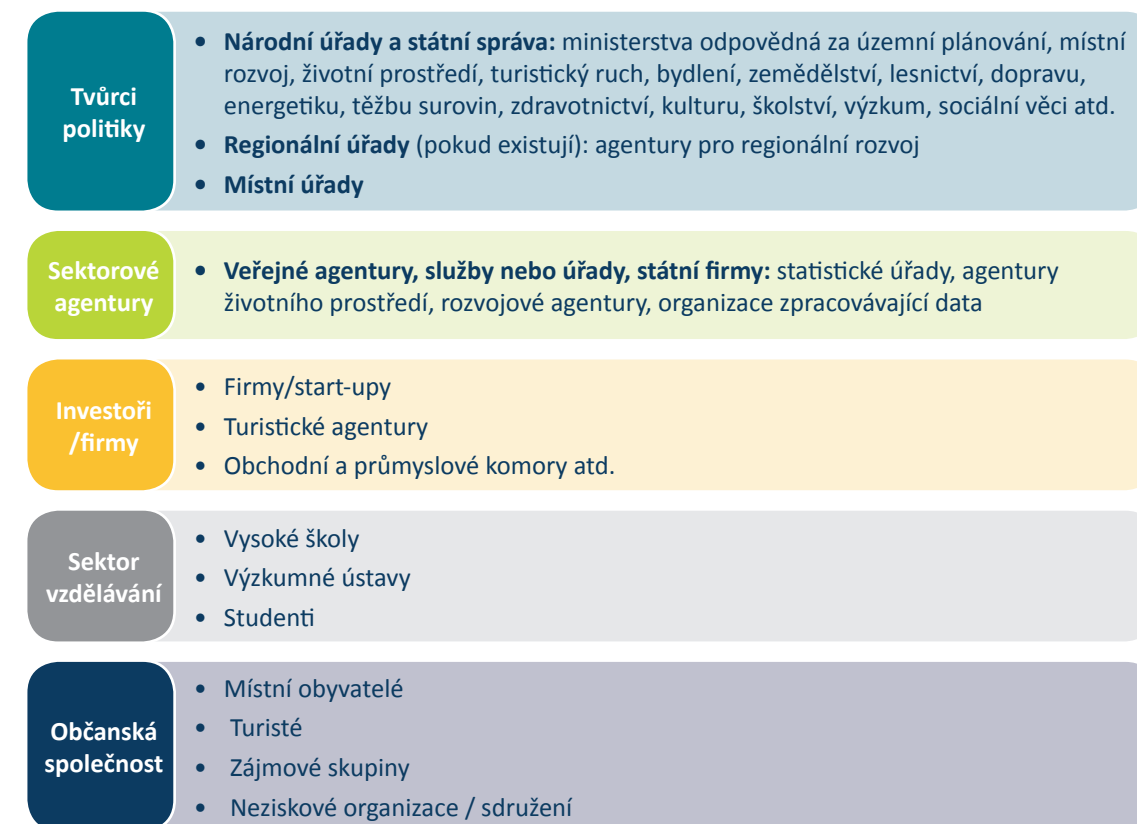
Platforma bude k dispozici pro zobrazení a vyhodnocení **dostupných údajů za období 2008–2021**. Cílem projektu je však delší udržitelnost platformy. Je důležité, aby stakeholderi věděli, že platforma TAMP představuje důležitý nástroj pro **zdůraznění specifických regionálních a územních aspektů**.

Každá platforma TAMP má svůj vlastní **metadatový dokument** s informacemi o konkrétních národních indikátorech atraktivity. Je připravena stejným způsobem jako metadatové dokumenty pro společnou platformu CO-TAMP a shromažďuje stejný druh informací. Metadata jsou k dispozici na každé platformě TAMP při výběru jednoho indikátoru (v popisu).

4.4 Co mohou platformy TAMP a CO-TAMP pro mě udělat?

4.4.1 Pro koho jsou platformy TAMP a CO-TAMP určeny?

Schéma 11: Cíloví uživatelé platform TAMP a CO-TAMP



Platformy TAMP a CO-TAMP jsou nástroje pro lepší rozvoj a územní plánování, proto také mohou být užitečné pro různé cílové skupiny, jak je uvedeno výše.

TVŮRCI POLITIKY jsou stakeholderi na národní, regionální a místní úrovni. Potřebují úzkou spolupráci s různými odvětvími a tematickými oblastmi a také spolehlivá data. Tímto způsobem je možné platformy využívat a ovlivňovat tak budoucí územní politiku a plánování a také integrovat územní atraktivitu do celého územního rozvoje. Porovnávání údajů na různých územních úrovních přispěje i k lepšímu pochopení environmentálních, územních potenciálů a rozvojových priorit.

SEKTOROVÉ AGENTURY potřebují platformy k přípravě kvalitativních a účinných opatření při řešení problémů. V případě potřeby mohou snadno zapojit jiné organizace a podívat se podrobně na příspěvky ostatních stakeholderů, aby bylo možné srovnání v rámci dané země. S pomocí platformy a podepsaného memoranda mohou různé instituce mezi sebou snadno spolupracovat.

INVESTOŘI/FIRMY potřebují velmi spolehlivé a přesné údaje, aby mohli rozvíjet své podnikání. Při

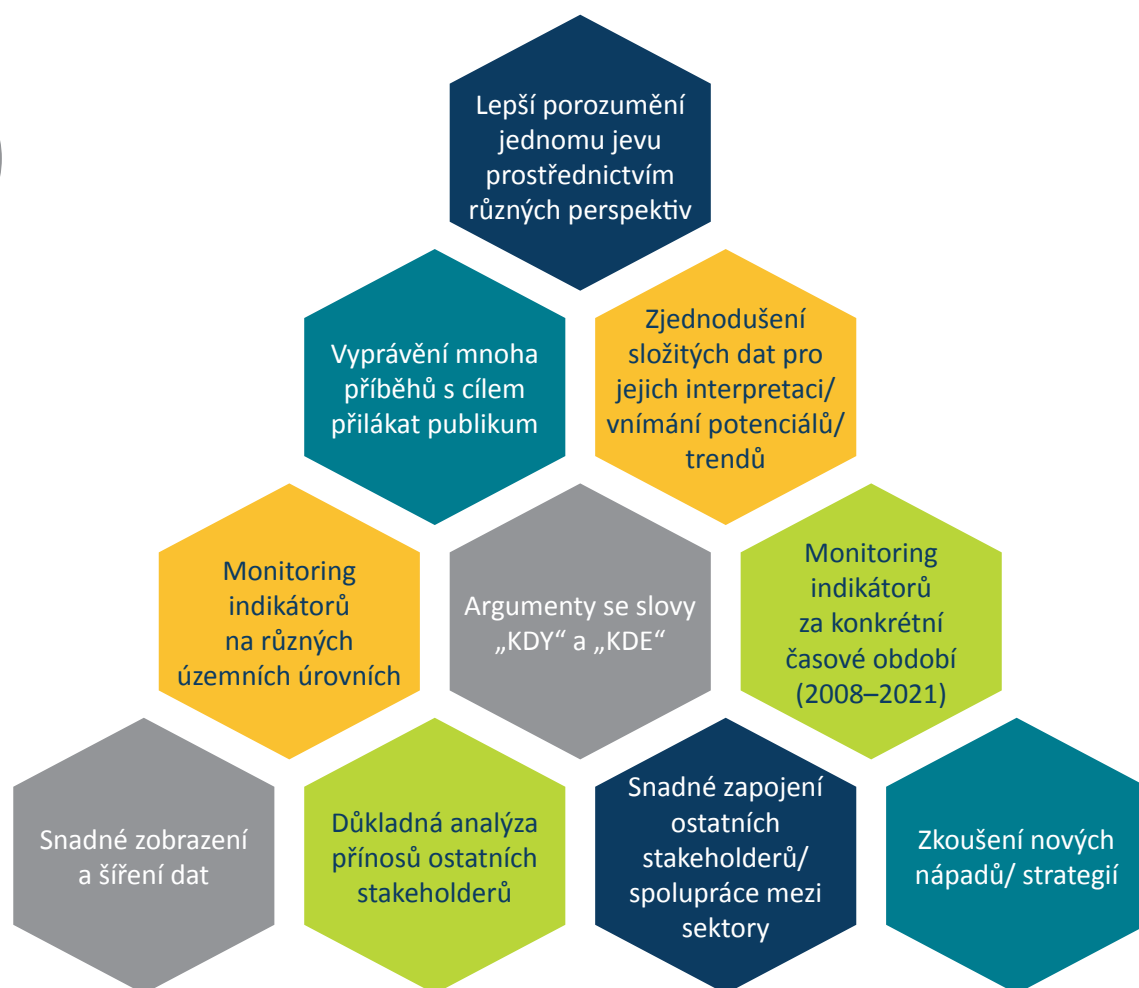
hledání nových potenciálů a řešení problémů je vždy důležité zahrnout různé perspektivy. Pomocí různých nástrojů pro vizualizaci a analýzu dat lze platformy využít k benchmarkingu a marketingu. Pokud jsou obchodní společnosti nadnárodní nebo pracují na několika trzích, je velmi důležitá i mezisektorová analýza a monitoring.

SEKTOR VZDĚLÁVÁNÍ potřebuje platformy zejména k monitoringu a analýzám pro výzkumné účely. Nástroje mohou být mimořádně užitečné i pro studenty, kteří hledají nové vývojové nástroje pro vizualizaci a analýzu dat.

OBČANSKÁ SPOLEČNOST spojuje různé organizace a jednotlivce se zaměřením na územní řízení, plánování a rozvoj. Platformy TAMP a CO-TAMP jsou volně přístupné nástroje a jsou k dispozici všem, proto mohou být velmi užitečné i pro ty, kdo nemají mnoho zdrojů a analytických nástrojů, se kterými by mohli pracovat.

4.4.2 Užitečnost platform TAMP a CO-TAMP

Schéma 12: Proč potřebuji platformy TAMP a CO-TAMP?

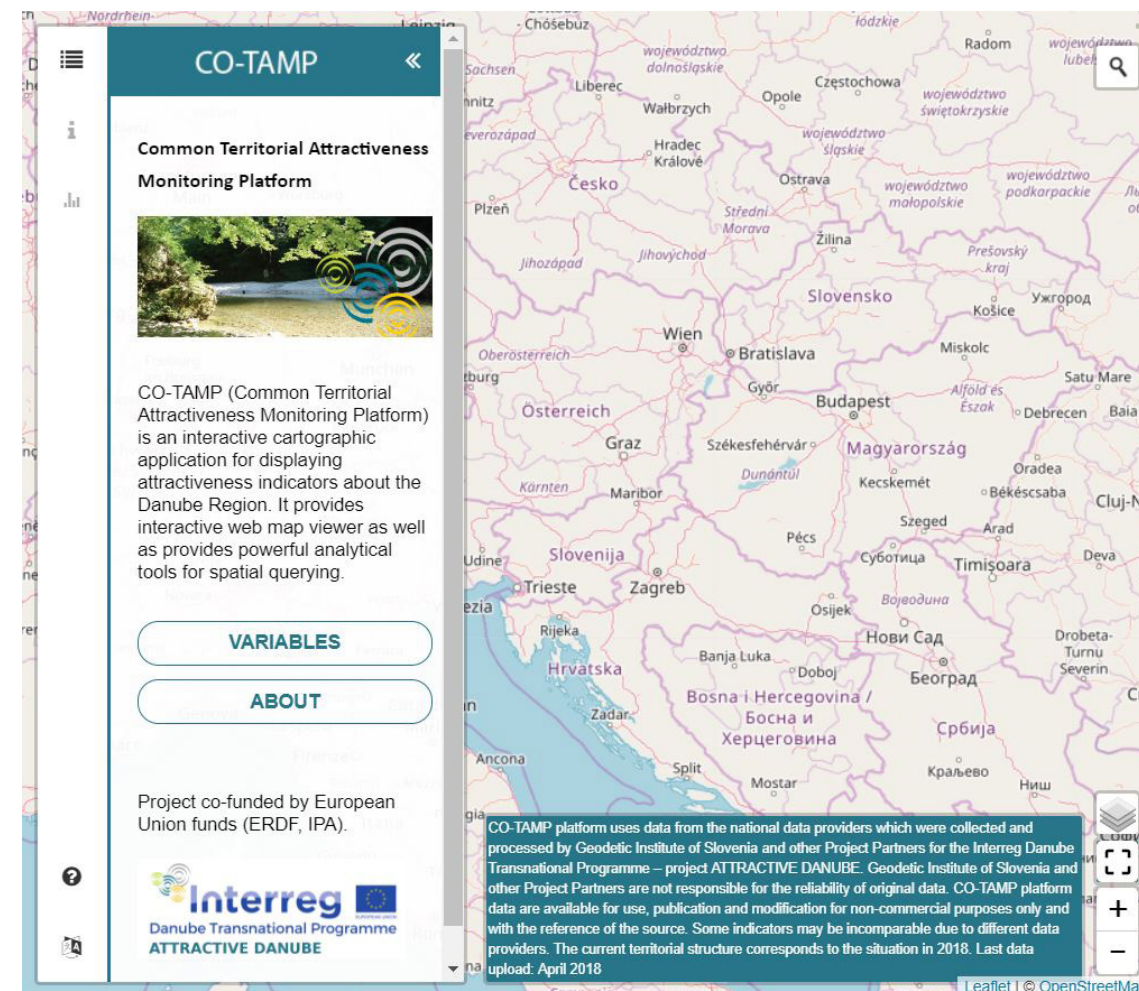


4.5 ŠKOLENÍ A TECHNICKÝ POPIS PLATFORM TAMP a CO-TAMP

Následující screenshoty funkcí a podstránek platform TAMP a CO-TAMP jsou převzaty z platformy CO-TAMP, která je k dispozici na odkazu: http://cotamp.gis.si/attractive_danube/

4.5.1 Domovská stránka

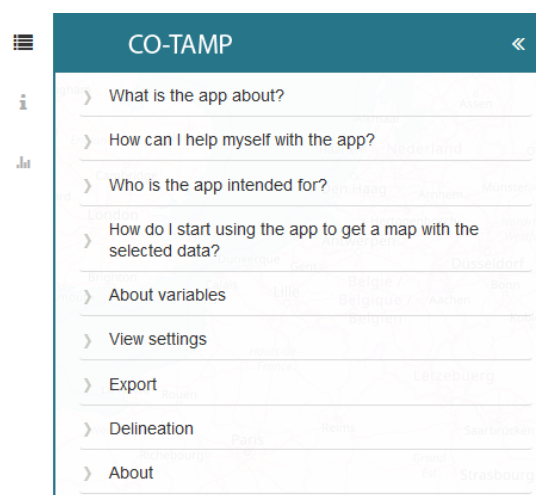
Obrázek 14: Domovská stránka



Domovská stránka je výchozím bodem aplikace pro **výběr indikátorů, zjištění více informací** o aplikaci nebo **volbu jazyka** aplikace, pokud je k dispozici.

4.5.2 Sekce „O aplikaci“ a „Nápověda“

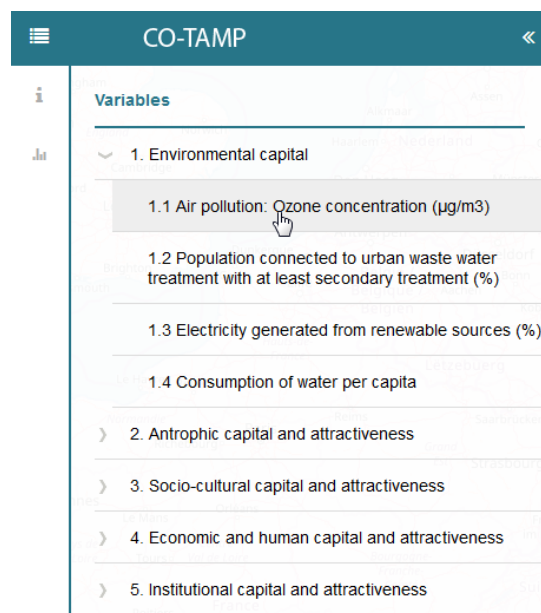
Obrázek 15: Sekce O aplikaci a Nápověda platforem TAMP a CO-TAMP



Zvolíte-li „Nápovědu“ nebo „O aplikaci“, dozvíte se více o aplikaci pomocí již připravených otázek.

4.5.3 Proměnné/Menu

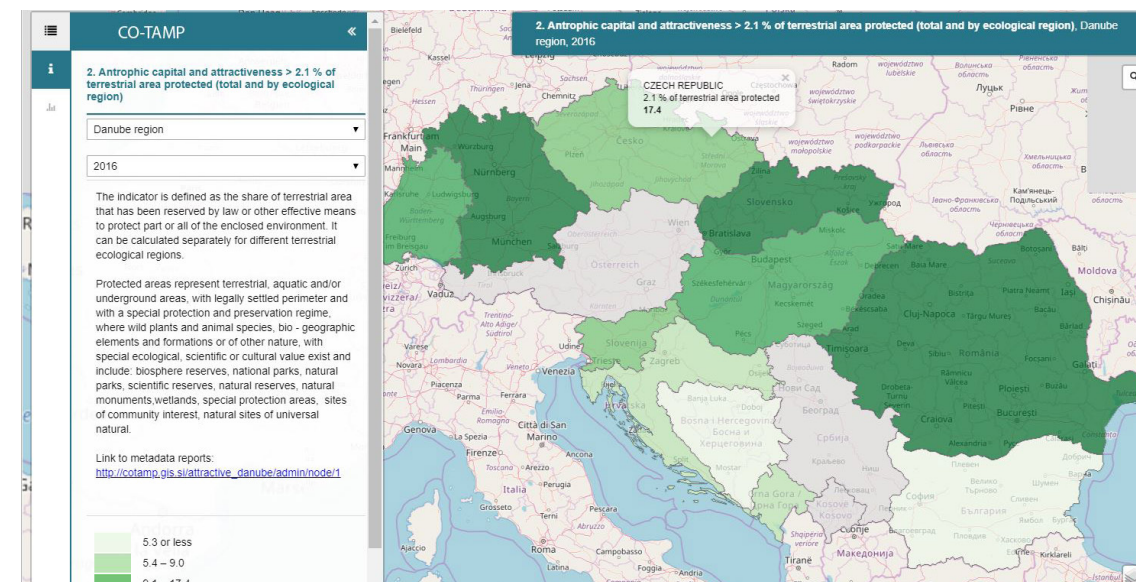
Obrázek 16: Proměnné/Menu



Uživatelé mohou ve struktuře Menu vybrat zvolený indikátor (kliknutím na „Proměnné“ nebo „Menu“).

4.5.4 O indikátorech

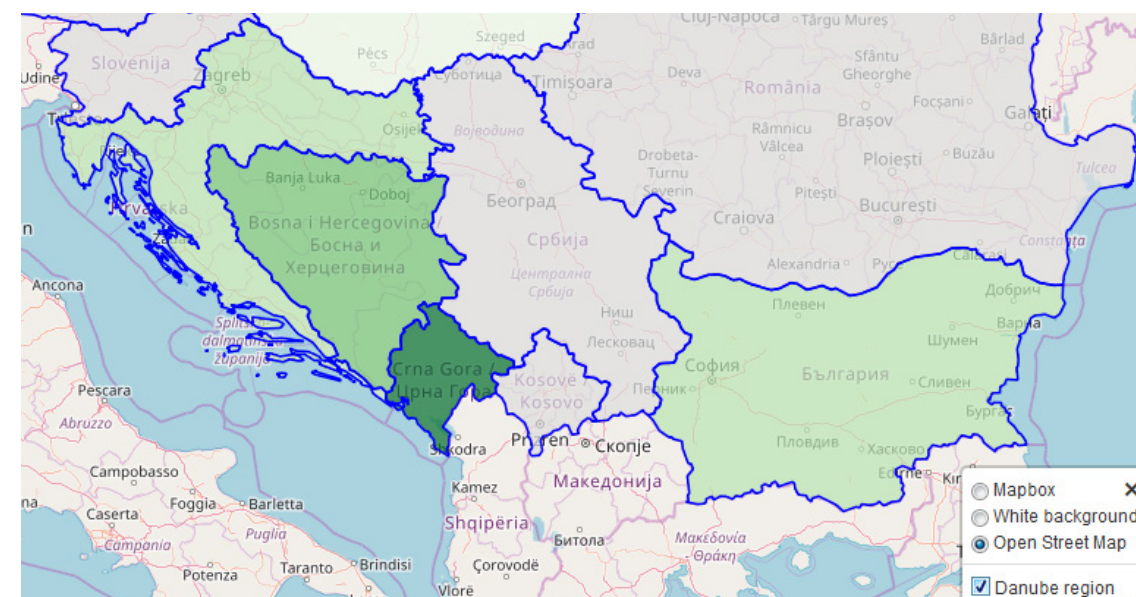
Obrázek 17: Zobrazení indikátorů (karta indikátoru)



Nejdůležitější částí aplikace je **interaktivní mapa se zvolenou kartografickou základnou** a **zvolený indikátor** ukazující statistické hodnoty pro zvolenou prostorovou jednotku, **popis indikátoru s odkazem na přehledy metadat a hodnoty legend**.

Vedle mapy je menu, kde si uživatel může zvolit různé **prostorové jednotky**, pokud jsou k dispozici, a různé **časové jednotky** indikátoru pro období od roku 2008.

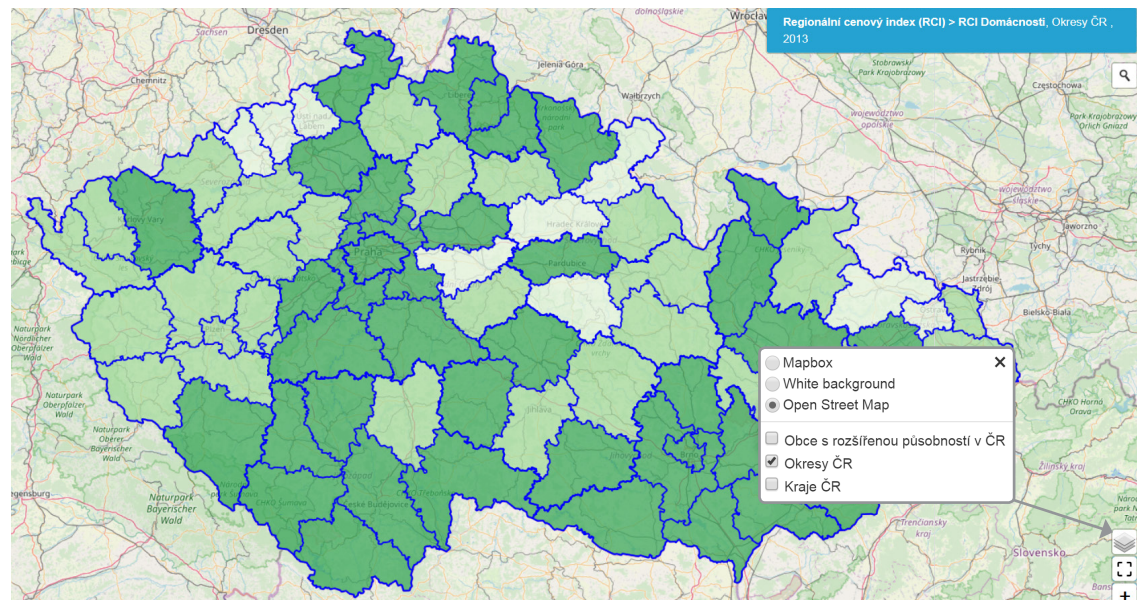
Obrázek 18: Zobrazení hranic administrativních jednotek



Na pravé straně mapy může uživatel zvolit kartografický základ (Open Street Map, bílá pozadí nebo Mapbox) a v případě potřeby i zvýraznění hranic.

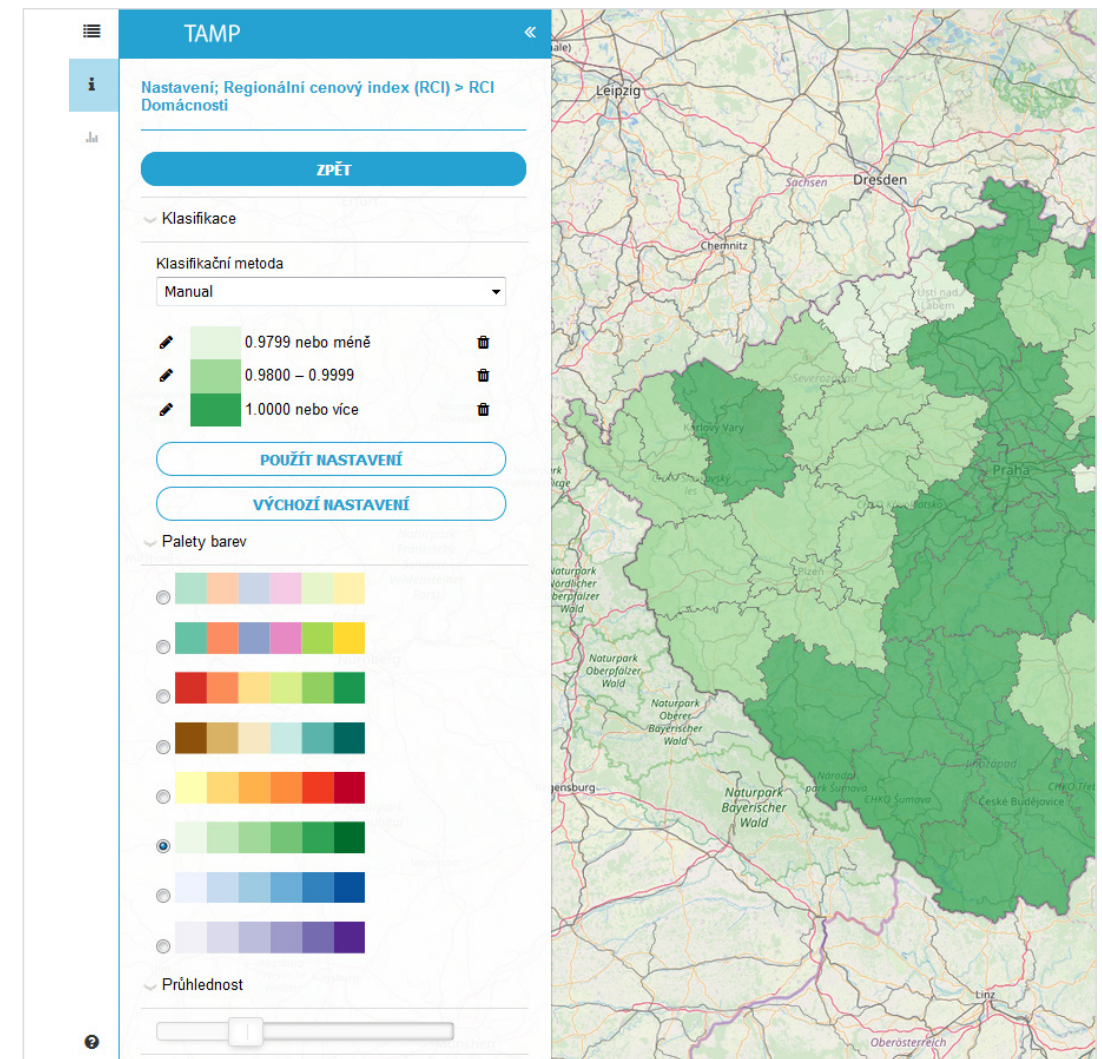
V národních platformách TAMP je možné v závislosti na územních úrovních prostorových dat zobrazit hranice několika jednotek NUTS najednou pomocí stejného tlačítka Layer (vrstva).

Obrázek 19: Zobrazení hranic administrativních jednotek



4.5.5 Nastavení legendy – vizualizace dat

Obrázek 20: Nastavení legendy



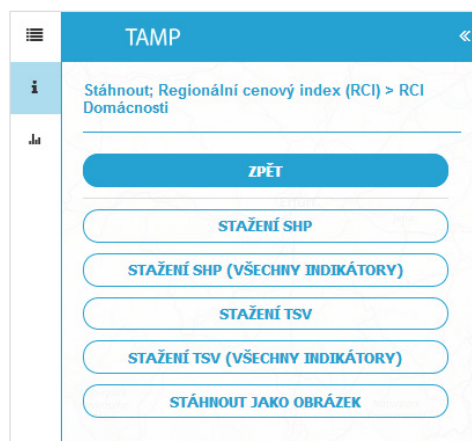
V nastaveních legend jsou k dispozici různé nástroje pro vizualizaci dat: metoda klasifikace a počet zlomů tříd (class breaks), specifikace neklasifikovaných hodnot, různé barevné palety na mapě, změna průhlednosti mapy.

K dispozici je několik metod klasifikace:

- Kvantily dělí třídy, kde každá třída obsahuje stejný počet prvků.
- Stejný interval rozděluje rozpětí hodnot atributů na dílčí rozpětí stejné velikosti.
- Přirozený zlom (break) dělí do tříd s velkými rozdíly mezi hodnotami (pro konkrétní data).
- Manuálně stanovený interval slouží pro definování vlastních tříd uživatelem, kde může uživatel ručně přidávat zlomy tříd

4.5.6 Stahování, export a další využití dat

Obrázek 21: Stahování a export dat



Všechny soubory lze exportovat ve formátu ESRI (geoprostorový vektorový datový formát) v souboru ZIP. Formát ESRI shapefile obsahuje alespoň tři povinné soubory:

- .shp – tvarový formát; samotná geometrie
- .shx – formát tvarového indexu; polohový index geometrie prvku
- .dbf – formát atributu; sloupcové atributy pro každý tvar

Při exportu mohou být soubory použity pro další práci uživatele: analýza v nástrojích GIS (např. QGIS, ArcGIS apod.), zpracování dat a další vizualizace dat v tabulkových programech (Microsoft Excel, Libre Office Calc atd.).

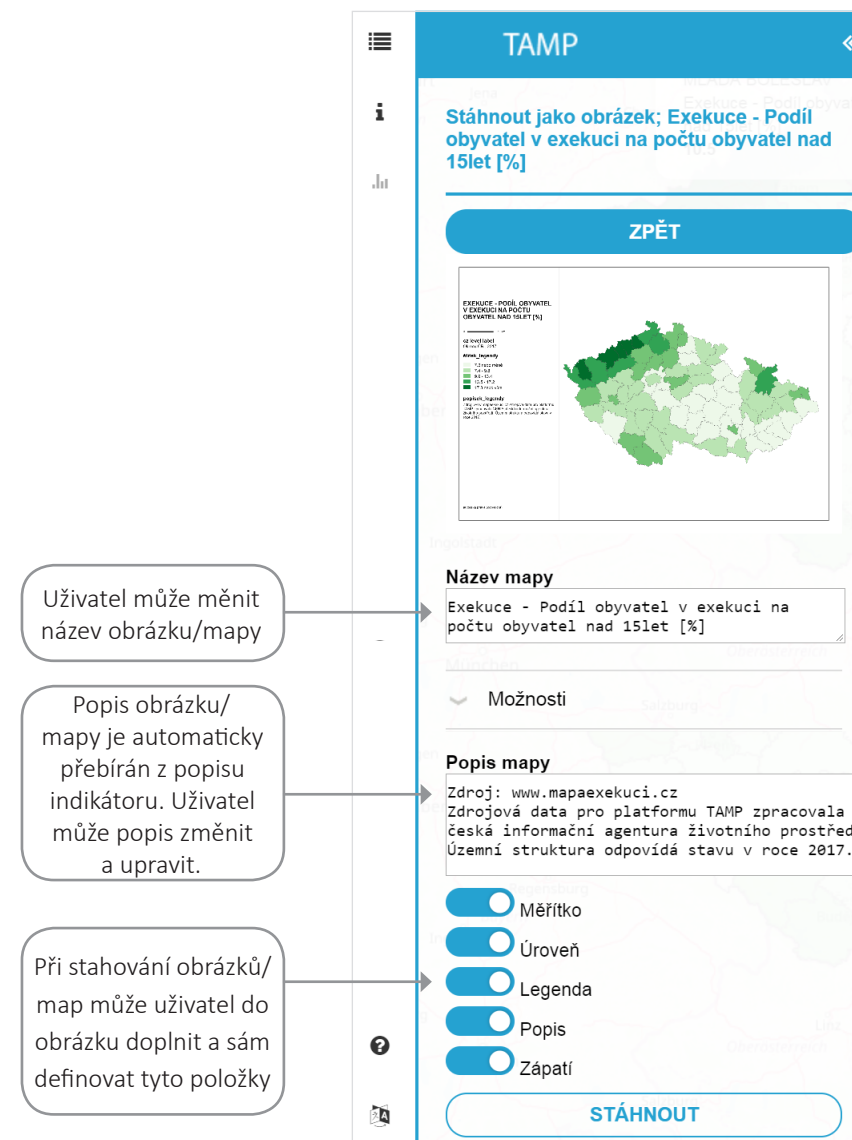
Licence pro data:

Platforma CO-TAMP má licenci zobrazenou v prohlížeči map s vysvětlením použití dat. Všechna data platformy CO-TAMP jsou k dispozici pro volné použití, publikování a úpravy pro nekomerční účely pouze s příslušným odkazem na zdroj.

Použití dat v platformě TAMP závisí na každém partnerovi projektu odpovědném za národní platformu.

Stahování obrázku:

Obrázek 22: Stahování obrázku z platformy



Při stahování obrázků (map) může uživatel rozhodnout o následujícím:

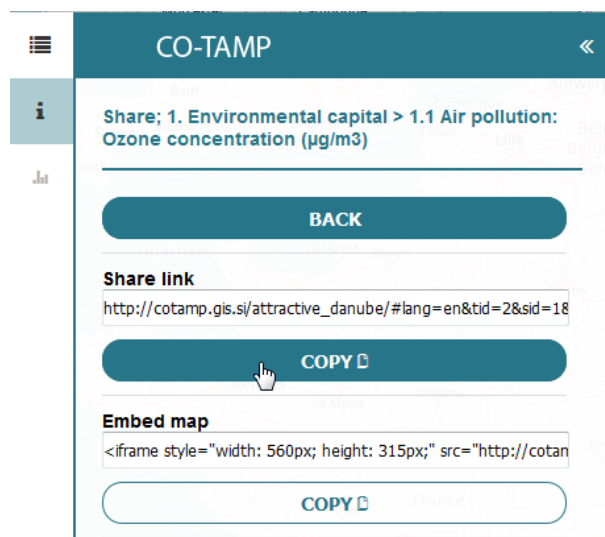
- Měřítko mapy
- Úroveň (prostorová jednotka)
- Hodnoty legendy
- Popis indikátoru
- Zápatí (věta o spolufinancování projektu)

Obrázek je stažen ve formátu PNG.

4.5.7 Sdílení obsahu

Obsah (odkazy a mapy) lze snadno sdílet kopírováním odkazů na jiných webových stránkách.

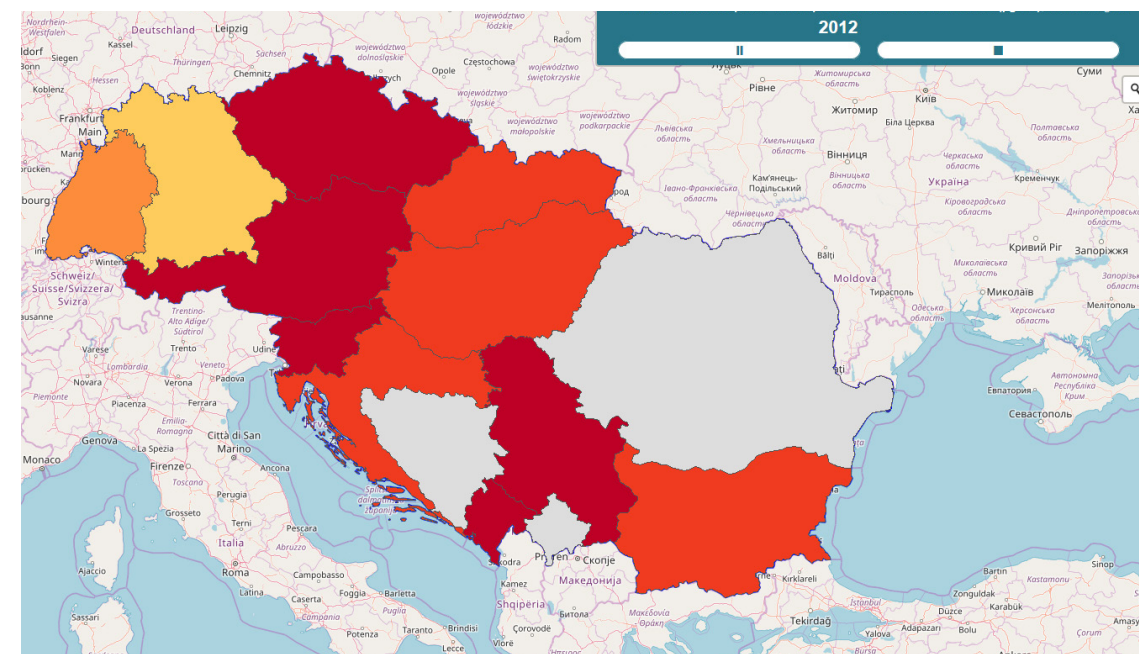
Obrázek 23: Funkce sdílení



4.5.8 Časová animace

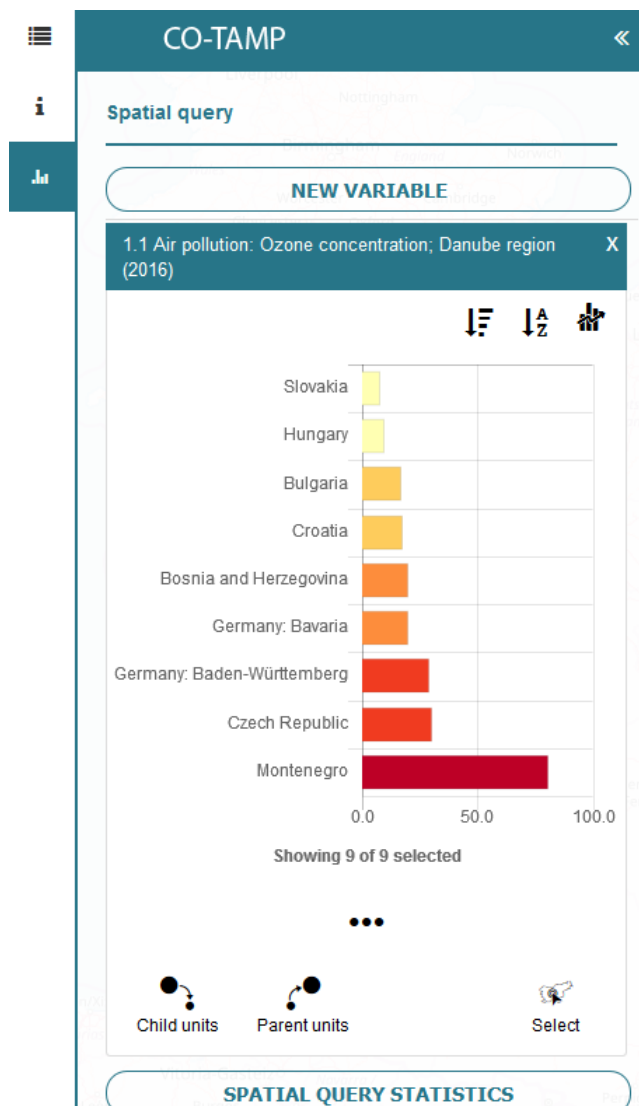
Je možné se podívat na proměnné pomocí animace času. Animace je možná pro každý indikátor a časové období od roku 2008.

Obrázek 24: Časová animace



4.5.9 Prostorový dotaz - analytické nástroje

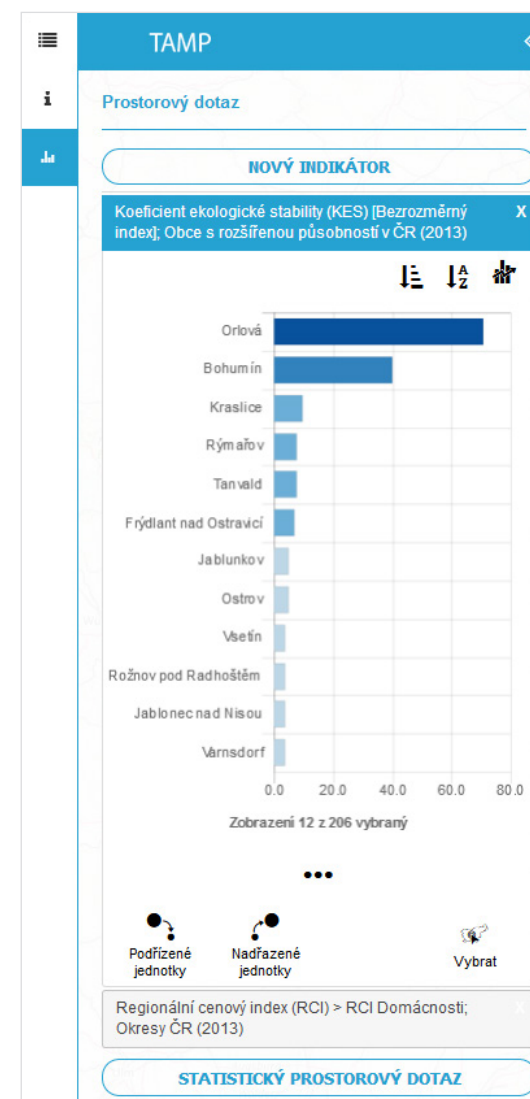
Obrázek 25: Pokročilé analytické nástroje



Pomocí prostorového dotazu nebo vymezení lze vytvářet grafy s prvky vybraného indikátoru.

- Grafy lze řadit číselně nebo abecedně.
- Pokud chce uživatel zobrazit všechny prvky zobrazené na mapě nebo stáhnout grafy, musí vybrat ikonu (...).
- Pokud je k dispozici více prostorových jednotek (pouze v paměti TAMP), může uživatel zvolit „dětskou“ nebo „rodičovskou“ jednotku a získat tak nový graf s hodnotami jen pro vybranou oblast.
- Pomocí tlačítka „Vybrat“ může uživatel filtrovat prvky pomocí bodů, kruhů nebo obdélníků a vytvořit tak nový graf pouze s nahodilými nebo potřebnými prvky.

Obrázek 26: Pokročilé analytické nástroje



S časovou řadou může uživatel získat graf pro každý indikátor a hodnoty za všechny roky, pro které jsou k dispozici data.

STATISTIKA PROSTOROVÝCH DOTAŽŮ – porovnání datových sad

Na možnosti porovnání dvou nebo více datových sad se v současné době pracuje a funkce bude přidána později.

**KAPITOLA 5:
POSILOVÁNÍ
KAPACIT
V PLÁNOVÁNÍ
POLITIKY**

Dunaj, západ slunce, zdroj: Pixabay

5.1 Státní správa a kapacity v plánování

Obě platformy vyvinuté v rámci projektu ATTRACTIVE DANUBE mohou velmi dobře přispívat k podpoře plánování založeného na důkazech na úrovni Podunají i na úrovni národní, regionální a místní. Nicméně aby nastal jejich očekávaný pozitivní dopad na místní úrovni, bude nutné vybudovat **rozsáhlé kapacity**, který zajistí porozumění, osvojení si nových přístupů a závazek k jejich budoucímu využití.

Budování kapacit představuje jednu z klíčových akcí pro dosažení cílů projektu, a to prostřednictvím lepší správy a zvýšení kapacit stakeholderů k řešení problémů územního rozvoje v podunajském regionu, zejména v oblasti zvyšování atraktivity a územního kapitálu.

5.1.1 Budování kapacit pro lepší tvorbu politik

“Kapacita je schopnost lidí, organizací a celé společnosti úspěšně řídit své záležitosti.”
(OECD, 2006).

Jedna z prvních definic budování kapacit se objevila na začátku devadesátých let v rámci Agendy 21:

“Budování kapacit zahrnuje konkrétní lidské, vědecké, technologické, organizační, institucionální a zdrojové schopnosti dané země. Základním cílem budování kapacit je posílit schopnost vyhodnotit a řešit klíčové otázky související s politickými volbami a způsoby realizace, protože jsou správně chápány potenciál a omezení životního prostředí a také potřeby obyvatel dotčené země “(UNCED, 1992)

Prostřednictvím této Příručky a následných workshopů o budování kapacit se v projektu ATTRACTIVE DANUBE snažíme realizovat:

1. Budování kapacit, které je efektivní a účinné, postavené na strukturách a informacích, které již existují. Cílem je vytvářet znalosti a dovednosti tam, kde je lze nejlépe využít nebo přenést.
2. Budování kapacit jako **prostředek k dosažení cíle**, nikoliv jako cíl sám o sobě: je třeba vytvářet měřitelný dopad na úrovni zemí a regionů projektu.
3. **Multidimenzionální budování kapacit**: posilování kapacit nejen zúčastněných stakeholderů, ale také institucí, které tyto stakeholderi reprezentují, a zlepšovat i prostředí v těchto institucích z hlediska jejich možností a vztahů (včetně politických, právních, regulačních, ekonomických a sociálních podpůrných systémů, v nichž působí).
4. **Přímá účast stakeholderů** jako hlavních protagonistů tohoto úkolu a workshopů.
5. **Flexibilní a adaptabilní budování kapacit**, s přihlédnutím k různým kontextům zemí projektu ATTRACTIVE DANUBE.

5.1.2 Řešení potřeb a nedostatků

Během participačního procesu, který dosud v projektu ATTRACTIVE DANUBE probíhal, jsme testovali, analyzovali a pochopili různé potřeby našich stakeholderů, které se týkají na důkazech založeného rozhodování při plánování a tvorbě politiky pro územní atraktivitu.

Ze zasazování potřeb a nedostatků ve zvyšování územní atraktivity podunajského regionu do kontextu (zejména pro země zapojené do projektu ATTRACTIVE DANUBE) je zřejmé, že je třeba zavést **nové modely plánování a spolupráce založené na důkazech**, ale nikoli jako náhradu, ale jako novou, pružnou a funkční vrstvu, která doplňuje stávající, obrovsky normativní systémy plánování.

Právě toto je prostor pro vstup projektu ATTRACTIVE DANUBE, který prostřednictvím platformy TAMP a CO-TAMP přímo umožňuje kompletní plánovací cyklus a podporuje stakeholdery odpovědné za jeho realizaci, a to prostřednictvím konkrétních opatření v oblasti budování kapacit v následujících klíčových fázích:

Schéma 13: Hlavní stupně plánovacího procesu, ve kterém mohou pomoci platformy projektu ATTRACTIVE DANUBE



5.1.3 Cíle a metodika zlepšování kapacity v oblasti plánování v zemích projektu ATTRACTIVE DANUBE

V této Příručce a také při akcích v rámci budování kapacit, které budou v rámci projektu realizovány jako soubor 3 seminářů v každé z 11 zemí, se zaměříme na:

- BUDOVÁNÍ POVĚDOMÍ:** Podpora šíření informací, povědomí a porozumění platformě CO-TAMP i národním platformám TAMP jako klíčovým nástrojům pro podporu na důkazech založeného politického plánování v územním rozvoji Podunají a v každé z 11 účastnických zemí projektu.
- BUDOVÁNÍ ANALYTICKÝCH KAPACIT:** Podpora hlavních stakeholderů identifikovaných v rámci projektu a dříve zapojených do participačního plánování, aby využívali platformy CO-TAMP a TAMP v průběhu celého procesu zjišťování potřeb, vyhledávání dat, využívání funkcí platform, interpretace dat o územní atraktivitě a tvorby výstupů využitelných pro plánování politiky.
- BUDOVÁNÍ KAPACIT PRO ROZHODOVÁNÍ:** Péče o rozsáhlé přijetí a ukotvení nástrojů projektu ATTRACTIVE DANUBE do rozhodovacího a každodenního vyžívání u klíčových stakeholderů a podpora šíření poznatků z workshopů o budování kapacit v rámci institucí zastupujících stakeholdery, a to prostřednictvím Memoranda o porozumění.

Schéma 14: Tři pilíře budování kapacit v projektu ATTRACTIVE DANUBE

Příručka pro politiku územního plánování

- Znalost souvislosti územní atraktivity a na důkazech založené plánování v oblasti DTP (Danube Transnational Programme)
- Explicitní návody, jak využívat funkcionality obou platform a jak je začlenit do pracovního procesu v rámci politiky územního plánování

Semináře pro vybudování kapacit

- Praktické zkušenosti s prací s koncepty územní atraktivity a územní konkurenceschopnosti i s oběma platformami.
- Posílení kapacity stakeholderů v oblasti posuzování, hodnocení, řízení, rozvíjení, realizace a monitoringu politik a akcí spojených s územní atraktivitou

Memoranda o porozumění

- Memoranda jsou posledním krokem procesu budování kapacit
- Cílem memorand je formalizovat kontext pro dlouhodobou udržitelnost platform a příslušných koncepcí.

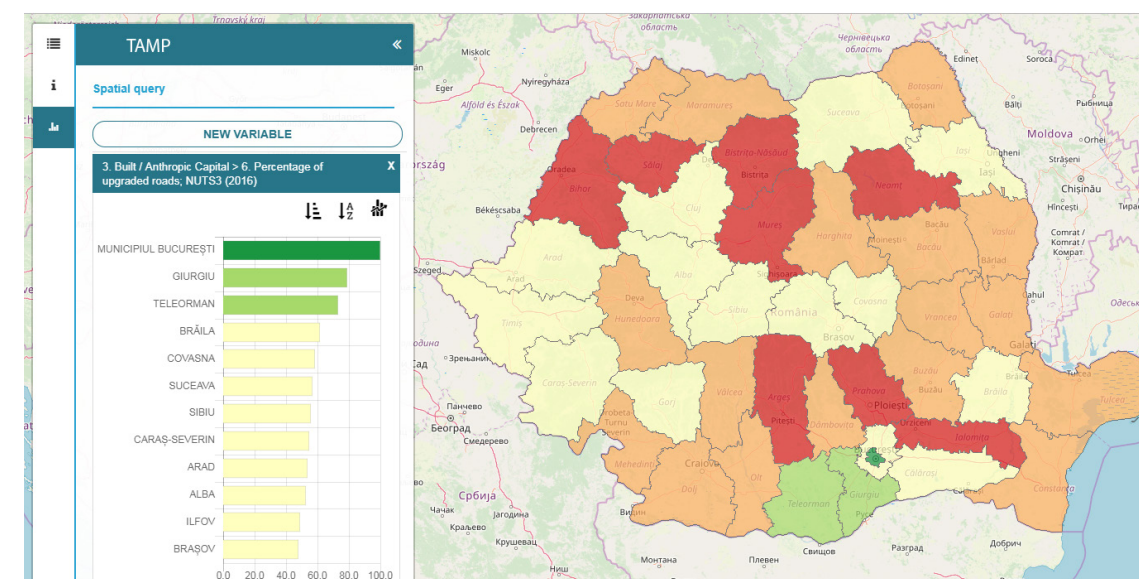
5.2 Platforma TAMP v praxi: PŘÍKLADY POUŽITÍ

5.2.1 Definování výzev a cílů

Platforma TAMP může být užitečným průvodcem při definování výzev a cílů v určitých regionech země. Například za předpokladu, že Ministerstvo pro místní rozvoj a dopravu v Rumunsku si je vědomo velkého počtu obětí dopravních nehod na několika veřejných komunikacích a rozhodne se o zlepšení tohoto problému tak, že navrhne nové bezpečnější způsoby dopravy. Dokonce i když existují některé známé nebezpečné trasy, chce mít ministerstvo celkovou představu o problému, aby mohlo vytvořit účinný akční plán. Při stanovování priorit v oblasti intervencí pak mohou úřady na platformě TAMP v kategorii nazvané Built/Anthropic Capital najít několik užitečných map.

Na úrovni kraje jsou k dispozici informace o počtu obětí silničních nehod, procentu zkvalitněných silnic a hustotě silnic. Platforma nabízí navíc i přístup k časovým řadám pro osmileté období vývoje těchto indikátorů (2008–2016).

Obrázek 27: TAMP pro definování cílů a výzev (příklad: Rumunsko)

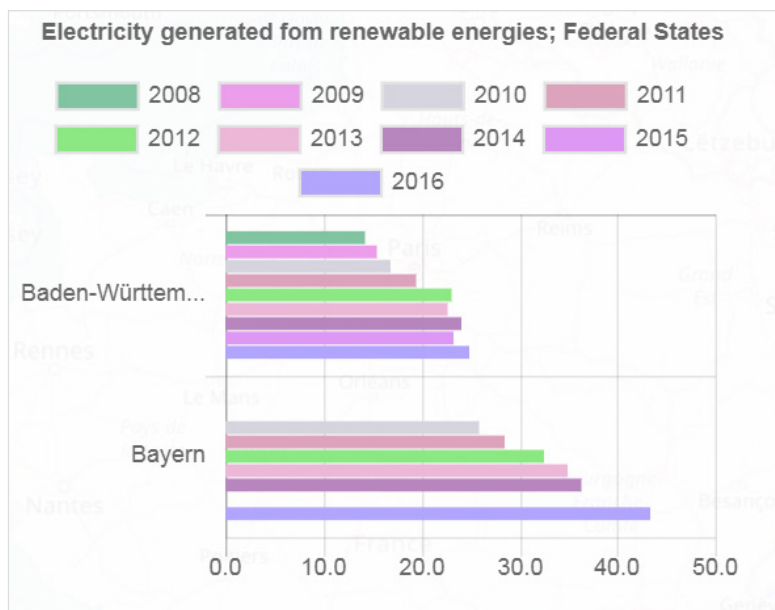


5.2.2 Sběr dat

Platforma TAMP je velmi užitečným nástrojem při sběru dat o určitém tématu. Řekněme například, že po obrovských investicích do alternativních způsobů získávání energie se německé obce rozhodnou provést průzkum zjišťující míru přijetí a skutečnou účinnost těchto zdrojů energie.

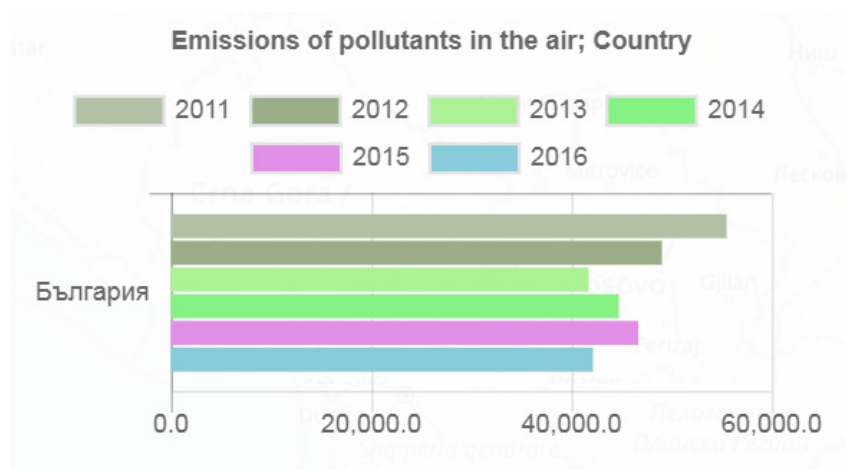
Na platformě TAMP tak mohou najít informace o obnovitelných energiích využívaných výrobními podniky a také o podílu energie vyrobené z obnovitelných zdrojů v jednotlivých regionech.

Mohou tak vidět, které regiony mají větší tendenci či výhodu při přechodu k obnovitelným zdrojům a poté rozhodnout, zda a kde navýší financování obnovitelných zdrojů.

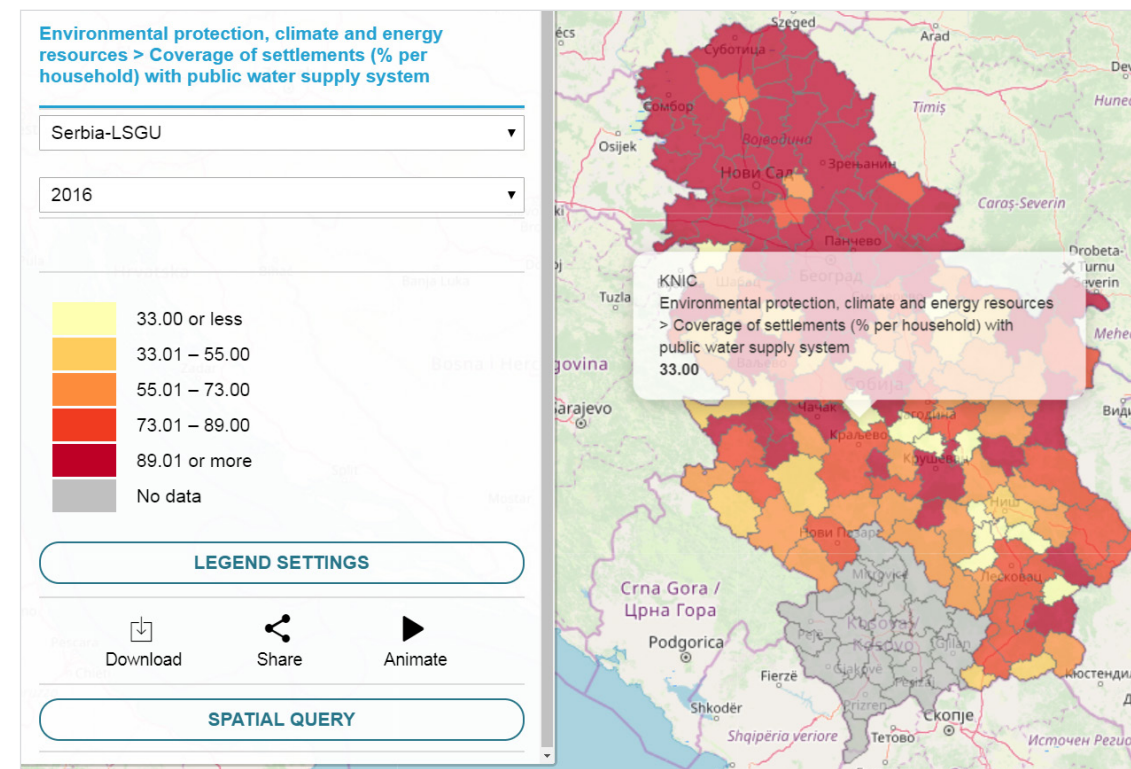
Obrázek 28: Využití platformy pro sběr dat (příklad: Německo)

5.2.3 Komunikace

Platforma TAMP může také přispívat k veřejné komunikaci dat směrem ke třetím stranám. Například v Bulharsku by proměnná nazvaná environmentální kapitál mohla být užitečná pro environmentální nevládní organizace, jako je Greenpeace nebo WWF, které jsou v digitálním prostředí velmi aktivní. Mohou veřejně doložit situaci v kvalitě ovzduší tím, že budou zobrazovat zprávy o koncentraci ozonu nebo emisích znečišťujících látek v ovzduší. Vstoupí do platformy a stáhnou mapy a grafy tak, aby bylo možné je použít v článcích na internetu. Tyto nevládní organizace si často stěžují na špatné informace o environmentálních indikátorech a platforma TAMP tak pro ně může být velmi dobrou podporou.

Obrázek 29: Využití platformy pro komunikaci, Bulharsko**Obrázek 30: Monitoring**

A konečně platforma TAMP je velmi užitečným nástrojem i při monitoringu určitého problému. Například pokud chce srbská obec sledovat míru dotací pro bydlení, může vyhledávat indikátory v proměnné 2: Ochrana životního prostředí, klima a energetické zdroje, kde existují údaje o pokrytí sídel veřejnou vodovodní a kanalizační sítí a také o počtu budov, které mají energetický štítek. Mohou tedy porovnávat různé regiony a zasahovat tam, kde je situace kritická.

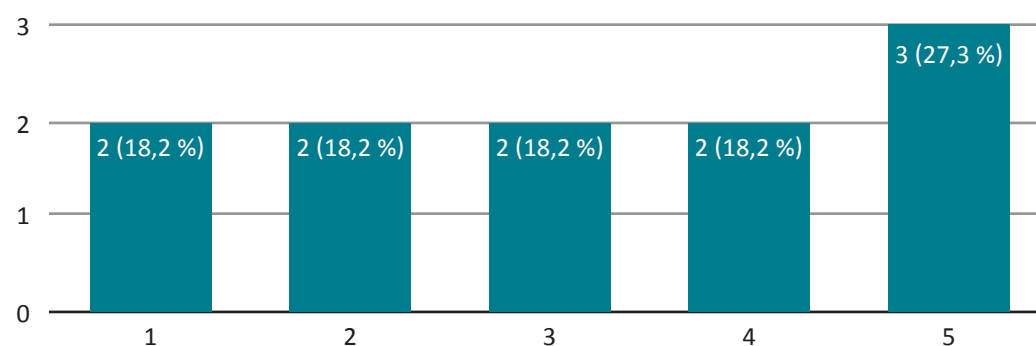
Obrázek 31: Využití platformy pro monitoring, Srbsko

5.3 Dosavadní poznatky

V rámci participačního procesu přivítaly národní workshopy mnoho různých stakeholderů, přičemž všichni měly svou motivaci, nadšení, potřeby a přístup k datům. Zapojení však nebylo homogenní: některé zúčastněné instituce byly aktivnější než ostatní a **heterogenita zájmů v 11 zemích** poukazuje na mnohé rozdíly v místním prostředí a tím na následnou **potřebu zasazovat věci do kontextu a projekt ATTRACTIVE DANUBE i platformy zavádět a přizpůsobovat s ohledem na situaci v každé zemi a její prostředí.**

Schéma 15: Zájem národních stakeholderů o semináře (dotazník Partner Questionnaire)

Na stupnici od 1 do 5 je vyznačeno, jaký zájem měli NÁRODNÍ stakeholderi o semináře WP3 11 odpovědí

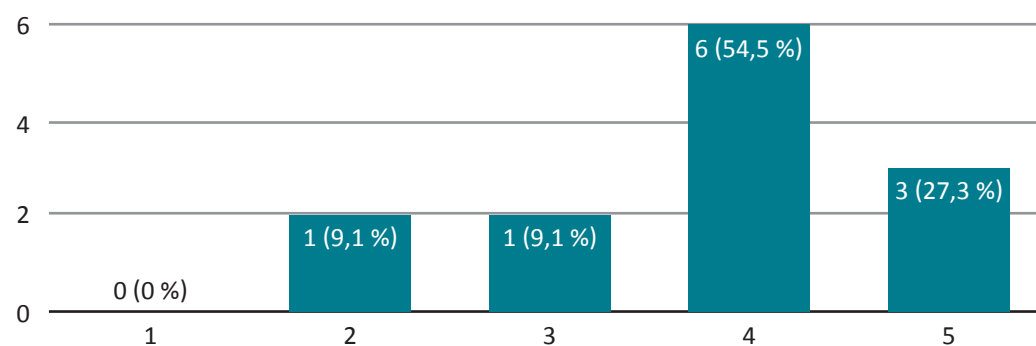


Možná nejzřejmějším rozdílem je široké rozpětí míry zapojení do workshopů. Celostátní úroveň je klíčovým hráčem v projektu a pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti platformy má zásadní význam péče o aktivní zapojení všech stran.

Na druhé straně nejvíce zapojenými institucemi byli v participačním procesu poskytovatelé dat, výzkumná centra a akademická obec. To v budoucnu umožní vytvářet partnerství nebo formalizovat Memorandum o porozumění.

Schéma 16: Zapojení výzkumných center a univerzit (dotazník Partner Questionnaire)

Jaký zájem měli a jak byli zapojeni poskytovatelé dat/instituce/výzkumná centra/univerzity? 11 odpovědí



Jako vždy existují "šampióni" tohoto procesu: představitelé, kteří aktivně rozšiřují skupinu stakeholderů a na které bude v budoucnu spolehnout při propagaci projektu. Jedná se převážně o samosprávy nebo vysoké školy, výzkumné instituce a firmy.

V praxi je participační přístup (zejména pokud je zaměřen na ambiciózní cíle na úrovni politiky) opakující se a zdoluhavý. Projekt ATTRACTIVE DANUBE má obtížný úkol – zahájit tento proces a dát mu silný impuls, který bude v budoucnu potřebovat. Někteří partneři, zejména ti, kteří se

při organizaci svých workshopů rozhodli pro regionální přístup, cítili potřebu pokračovat v tomto procesu se stejnými stakeholdery a posílit tak spolupráci a zapojení.

Platformy CO-TAMP a TAMP jsou také pomocnými nástroji pro rozhodování a jako takové mohou někdy vypadat příliš složité a technicky. Porozumění jejich funkcím může být u institucionálních stakeholderů delegováno na technická oddělení. Nicméně klíčovými stakeholdery, jejichž porozumění tématům plánování územní atraktivity je nanejvýš potřebné, jsou politici s rozhodovací pravomocí, tj. ti, kteří mají pravomoc a ambice zlepšovat územní kapitál v podunajském regionu na všech úrovních státní správy. Proto je nesmírně důležité, aby ti, kdo rozhodují, dobře znali místní procesy v každé zemi a byli do nich zapojeni, a to často vyžaduje další úsilí, aby se tato diskuse přibližovala k nim a ne naopak.

I v rámci podunajského regionu je mnoho rozdílů a disparit. Přesto existuje také mnoho stejných priorit, pokud jde o rozvoj a monitoring územní atraktivity. Během první poloviny projektu (tj. v národních procesech v rámci každé země) se objevilo několik důležitých společných zaměření:

1. Podpora cestovního ruchu a kulturního i přírodního dědictví
2. Vzdělávání, dovednosti a spolupráce pro místní hospodářský růst
3. Kvalita životního prostředí

Během místních participačních procesů se tyto tři složky staly společnými prioritami při zvyšování místní atraktivity a v tomto ohledu mohou být považovány za výchozí body pro vytváření politiky.

Koncept územní atraktivity je velmi složitý, specifický pro konkrétní místo, lze jej interpretovat a vyvíjet v čase. Dosavadní zkušenosti s projektem ukázaly, že pilotní soubor indikátorů (třebaže byl připraven tak, aby byl snadno zvládnutelný) nemusejí stakeholderi považovat za dostatečný. Mnozí účastníci národních workshopů cítili, že potřebují více indikátorů a datových sad, dokonce i možnost nahrávání vlastních dat. To ukazuje na možnost přenést vlastnictví platformy TAMP dále na stakeholdery se skutečnými konkrétními potřebami na různých územních úrovních, ale také na to, že projekt ATTRACTIVE DANUBE je skutečně prvním krokem v dlouhém procesu zakořeňování naší navržené metodiky plánování založeného na důkazech v praxi.

5.4 Doporučení pro tvorbu politiky

Tato kapitola představuje řadu doporučení pro rozvoj, implementaci a monitoring udržitelných a realistických politik v oblasti územní atraktivity v Podunají, vycházejících ze zkušeností s projektem ATTRACTIVE DANUBE.

Stanovení prioritních cílů rozvoje územní atraktivity

Není snadné zjišťovat potřeby rozvoje určitého území a vytvářet seznam možných řešení, ale ještě obtížnější je stanovit v rámci tohoto seznamu priority, aby byly veřejné i soukromé investice efektivní. K nejdůležitějším výzvám patří v této souvislosti výběr a rozvoj variant, které mají nejvyšší návratnost, tj. soustředění se na nejzávažnější věci v dané oblasti, a zároveň zabránění tomu, aby byly financovány akce, které nemívají velký význam. Projekt ATTRACTIVE DANUBE může prostřednictvím národních platforem pomoci najít správný směr.

Plánujte integrovaným způsobem

Problémy a potenciál územní atraktivity jsou často složité, překračují jednotlivá témata, sektory i volební cykly a nerespektují hranice administrativních celků. Efektivní řešení může vycházet jen z integrovaného přístupu k celému plánovacímu cyklu.

Schéma 17: Cyklus integrovaného plánování.



Zdroj: autoři

Platforma TAMP byla navržena právě s ohledem na tuto skutečnost a plné využití by měl mít i její potenciál: schopnost nabídnout územní kontext (pro obec, okolní region, zemi, celou oblast Nadnárodního programu Dunaj), konzistentní časově vázanou sadu indikátorů, které jsou multi-odvětvové, pokrývají období 14 let a stojí na spolupráci mnoha stakeholderů a budování kapacit, jež by měly dále pokračovat.

Myslete globálně... a jednejte lokálně

Porovnávání výkonnosti a silných stránek v rámci kontextu s cílem zjistit strategickou pozici ve stále více konkurenčním prostředí měst a regionů. Nacházení a kapitalizace přínosů (územní kapitál), které mají na místní úrovni největší potenciál, podobně jako jedinečný výskyt v podunajském prostoru, představují klíč k úspěchu rozvoje místní atraktivity. Pracovat na místní úrovni znamená naplňovat lokální endogenní rozvojové kapacity, kontextualizované a zároveň specifické pro daný region.

Vytvořte místní znalosti a hodnotu

Existují výhody spojené s využíváním externích odborných znalostí, ale lepší schopnost využívat pro rozvoj územní atraktivity přístupy založené na důkazech se podobá příslovečnému “naučit se rybařit, a mít tak co jíst po zbytek života”. Pro zajištění úspěchu jakéhokoli plánu a politiky je zásadní především zaměření se na rozvoj kapacit. Místo toho nelze úspěšně uplatnit ani tu nejlepší externí strategii. Tato Příručka a další workshopy zaměřené na budování kapacit v rámci projektu ATTRACTIVE DANUBE k tomu přispívají, ale je to proces, který je nutné předávat dál, od bezprostředních stakeholderů k širším soustředným skupinám zúčastněných subjektů nebo k účasti v politice územní atraktivity.

Zvyšte povědomí a interakci

Města a regiony nyní více než kdy jindy soutěží o atraktivitu: přitahování a udržení obyvatel, turistů, investorů nebo firem. Povědomí o kapitálech a výhodách je v této souvislosti zásadní a projekt ATTRACTIVE DANUBE může pomoci sdělovat nejdůležitější informace vizuálním, interaktivním a snadno srozumitelným způsobem.



Soutok Dunaje a Moravy, Slovensko, zdroj: Pixabay

Závěry, perspektiva a udržitelnost

Projekt ATTRACTIVE DANUBE skončí v červnu 2019, ale práce partnerů při sběru a aktualizaci indikátorových databází bude pokračovat až do roku 2022, kdy budou platformy TAMP a CO-TAMP aktualizovány a doplněny o data z roku 2021. Platformy budou svými daty pokrývat celkem 14 let, v podunajském regionu tak nabídnou pevnou základnu pro plánování založené na důkazech.

Nicméně ještě předtím a také během realizace projektu bude probíhat několik klíčových činností, jejichž cílem je posílit udržitelnost prováděné práce:

1. V druhé polovině roku 2018 a první polovině roku 2019 se uskuteční soubor tří národních workshopů zaměřených na budování kapacit. Cílem bude předat stakeholderům v každé z 11 zemí poznatky získané prostřednictvím projektu. Tyto workshopy nabídnou praktické školení práce na platformách TAMP a CO-TAMP a pomohou tak při jejich přizpůsobování a využívání při tvorbě politiky v oblasti územní atraktivity.
2. Ke konci projektu v první polovině roku 2019 bude naším cílem podepsat pro každý stát zapojený do projektu ATTRACTIVE DANUBE národní memorandum, tj. klíčový dokument o spolupráci mezi partnery projektu a jejich národními stakeholdery, který nastíní dohodu o další spolupráci zaměřené na udržitelnost platformy.
3. Proběhnou tři mezinárodní workshopy, jejichž cílem bude usnadnit integraci politik na úrovni podunajského regionu ve vazbě na územní atraktivitu a zainteresované strany také vypracují a podepíší Memorandum o spolupráci na mezinárodní úrovni.

Cílem všech výše uvedených opatření je vytvořit podrobný plán pro budoucí využití znalostí, zkušeností, informací a nástrojů projektu ATTRACTIVE DANUBE. Účast na těchto akcích bude bezplatná pro všechny stakeholdery, kteří se podílejí na tvorbě politiky, plánování a regeneraci měst, kapitalizaci a monitoringu územní atraktivity.

Udržitelnost platformy TAMP a CO-TAMP závisí na jejich užitečnosti. Dle metodiky projektu je jeho jádrem společná práce na návrzích (tzv. co-design). Tím je zajištěno, aby se požadavky (tj. příslušné indikátory) dostaly přímo k cílovým uživatelům platformy. Jsme si však vědomi toho, že se priority a požadavky mohou v průběhu času měnit, a také toho, že projekt ATTRACTIVE DANUBE je prvním pilotním krokem v rozsáhlém procesu rozvoje znalostní infrastruktury pro plánování založené na důkazech v tomto regionu. Proto budou memoranda o porozumění představovat nástroj sdílení vlastnictví a odpovědnosti při dalším utváření platformy TAMP na základě rostoucích datových a informačních potřeb.

Budiž řečeno na závěr: kapacita a spolupráce nevzniknou přes noc – je zřejmé, že je třeba hlubší lokální zakořenění na důkazech založeného přístupu, který je základem tohoto projektu i národních platform. Je na každé zemi, aby převzala odpovědnost a v tomto procesu pokračovala.

KAPITOLA 7: REFERENCE

Reference

- Amdam, R. (2002): Sectoral Versus Territorial Regional Planning. *European Planning Studies*, 10, s. 99–111.
- Annoni, P. – Dijkstra, L. (2013): European Regional Competitiveness Index. Referenční zpráva Společného výzkumného centra Evropské komise. Evropská komise, Lucemburk.
- Atkinson, R. D. (2013): Competitiveness, Innovation and Productivity: Clearing Up the Confusion. The Information Technology and Innovation Foundation, Washington, DC.
- Bagnasco A. (1977): *Tre Italie. La problematica territoriale dello sviluppo italiano*. Il Mulino, Bologna.
- Barboric, B. – Zivkovic, L. – Esposito, G. (2013): Attract-SEE – Assessing Territorial Attractiveness in South East Europe. Establishing a Common Territorial Monitoring. ResearchGate Publications.
- Batey, P. – Friedrich, P. (2000): Aspects of Regional Competition. In Batey, P. – Friedrich, P. (editoři): *Regional Competition*. Springer, Berlín, s. 3–33.
- Becattini G. (1979), “Dal ‘settore’ industriale al ‘distretto’ industriale. Alcune considerazioni sull’unità di indagine dell’economia industriale”, *Rivista di economia e politica industriale*, sv. 2, s. 7–21.
- Belcáková, I. (2004): Strategic Environmental Assessment and spatial planning in Slovakia: Current practices and lessons for practical application of the European Commission SEA Directive http://archive.rec.org/REC/Programs/EnvironmentalAssessment/pdf/seminar2004/Ingrid%20Belchakova_bp.pdf
- Berg, L. van den – Braun, E. (1999): Urban Competitiveness, Marketing and the Need for Organizing Capacity. *Urban Studies*, 36, 5/6, s. 987–999.
- Blind P. K., (2006), “Building Trust in Government in the Twenty-First Century: Review of Literature and Emerging Issues”. Příspěvek na 7. Globálním fóru o obrodě státní správy, budování důvěry ve státní správu, červen 2007, Vídeň.
- Camagni R. (ed.) (1991), *Innovation Networks: Spatial Perspectives*, Belhaven-Pinter;
- Camagni, R. (2002): On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading? *Urban Studies*, 13, s. 23952411.
- Camagni R. – Traversi C. (2006), *L’insostenibilità dello sprawl urbano: un’analisi dell’impatto della mobilità in Italia*, Franco Angeli;
- Camagni R. (2009): Per un concetto di capitale territoriale, in Borri D., Ferlaino F., (eds), “Crescita e sviluppo regionale: strumenti, sistemi, azioni”, Franco Angeli;
- Capgemini (2011): Digital Transformation Review. The Challenges of the Digital Revolution. Capgemini Consulting.
- Cepeda-Carrion, G. – Cegarra-Navarro, J. G. – Jimenez-Jimenez, D. (2012): The Effect of Absorptive Capacity on Innovativeness: Context and Information Systems Capability as Catalysts. *British Journal of Management*, 23, s. 110–129.

Claridge, T. (2004), *Social Capital and Natural Resource Management: An important role for social capital?* Nepublikovaná disertační práce, University of Queensland, Brisbane, Austrálie.

Cohen, W. M. – Levinthal, D. A. (1990): Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation. *Administrative Science Quarterly*, 35, s. 128–152.

Connell, R. B. (2010): The Attractiveness-Competitiveness Matrix: A Methodology Used to Assist Policy Makers Select Priorities for Industrial Development Initiatives. *International Journal of Business Management*, 5, s. 3–13.

Cheshire, P. C. (2003): Territorial Competition: Lessons for (Innovation) Policy. In Bröcker, J. – Dohse, D. – Soltwedel, R.: *Innovation Clusters and Interregional Competition*. Springer, Berlín, s. 331–346.

CRS (2007): Smart Cities. Ranking of European Medium-Sized Cities. Centre of Regional Science, University of Technology, Vídeň.

Dahlman, C. (2007). Technology, globalization and international competitiveness: Challenges for developing Countries. Oddělení pro ekonomické a sociální otázky OSN. New York, NY.

Di Tella R., MacCulloch R. J., Oswald A. J., (2003), “The Macroeconomics of Happiness”, *Review of Economics and Statistics*, sv. 85, č. 4, s. 809–827, MIT Press.

Dicken, P. (2003): *Global Shift. Reshaping the Global Economic Map in the 21st Century*. SAGE Publications, Londýn.

Dijk, A. van (2015): Smart Cities. How Rapid Advances in Technology Are Reshaping Our Economy and Society. Deloitte Netherlands.

Dobos, K. – Kulcsár, S. – Nagy, P. – Sik, A. – Szemerey, S. – Vasváriné. M. É. (2015): Smart City tudásplatform. Metodikai Javaslat. Lechner Nonprofit Kft., Budapešť.

Dujin, A. – Geissler, C. – Horstkötter, D. (2014) (eds.): *Industry 4.0. The New Industrial Revolution. How Europe Will Succeed*. Roland Berger Strategy Consultants, Mnichov.

EC (1999): Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of Regions in the European Union. Evropská komise, Lucemburk.

EC (2017): Reflection Paper on Harnessing Globalization. Evropská komise, Brusel.

Ezmales, S. (2012): Strategies for Enhancing Attractiveness of the Cities in Latgale Region. *European Integration Studies*, 6, s. 121–127. Gavrilova, M. A. – Shepelev, V. M. – Kosyakova, I. V. – Belikova, L. F. – Chistik, O. F. (2016): Assessment of Entrepreneurial Territorial Attractiveness by The Ranking Method. *International Journal of Environmental & Science Education*, 11, s. 6866–6875.

French, R. (2011): “Political capital”. *Representation*. 47 (2): 215–230. doi:10.1080/00344893.2011.581086

Fukuyama F., (1995), “Social Capital and the Global Economy: A Redrawn Map of the World”, *Foreign Affairs*, sv. 75, č. 4, září/říjen.

Gavrilova, M. A. – Shepelev, V. M. – Kosyakova, I. V. – Belikova, L. F. – Chistik, O. F. (2016): Assessment of Entrepreneurial Territorial Attractiveness by The Ranking Method. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11, s. 6866–6875.

Gambetta, D. (2000) "Can We Trust Trust?", in Gambetta, D., (ed.), *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations*, Basil Blackwell, University of Oxford.

Götz, M. (2015): *Cluster, Competitiveness, Attractiveness, Innovativeness – How Do They Fit Together?* Poznan University College of Business and Foreign Languages, Poznaň.

Granovetter M., (2005), "The Impact of Social Structure on Economic Outcomes", *Journal of Economic Perspectives*, sv. 19, č. 1, pp 33–50, zima, American Economic Association.

Haeckel, S. H. (2013): *Adaptive Enterprise: Creating and Leading Sense-and-Respond Organizations*. Harvard Business Press, Boston.

Hage, J. T. (1999). *Organizational Innovation and Organizational Change*. *Annual Review of Sociology*, 25, s. 597–622.

Hamri, H. M. – Zerouali Ouarti, O. – Sadiqui, A. (2014): *Territory Attractiveness: Case of Souss-Massa-Draa Region*. *International Journal of Research in Management & Business Studies*, 1, s. 27–31.

Hardin R., (2004), *Trust and Trustworthiness*, Russell Sage Foundation, Londýn.

Helliwell J.F. (ed.), (2001), *The Contribution of Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-Being*, OECD and Human Resources Development Canada.

Helliwell, J. F., Huang H., (2008), "Well-Being and Trust in the Workplace." NBER Working Papers č. 145989, NBER, Cambridge, MA.

Huggins, R. (2003): *Creating a UK Competitiveness Index: Regional and Local Benchmarking*. *Regional Studies*, 1, s. 89–96.

Huggins, R. – Izushi, H. – Prokop, D. – Thompson, P. (2014): *The Global Competitiveness of Regions*. Routledge, Londýn.

Hwang, J. S. (2016): *The Fourth Industrial Revolution (Industry 4.0): Intelligent Manufacturing*. Researchgate Publications.

IC (2010): *What Strategies for Sustainable Employment and Urban Development Planning?* Ineum Consulting, Paříž.

IMD (2017): *IMD World Digital Competitiveness Ranking 2017*. International Institute for Management Development World Competitiveness Center, Lausanne.

Kagerman, H. – Wahlster, W. – Helbig J. (2013): *Securing the future of German Manufacturing Industry. Recommendations for Implementing the Strategic Initiative Industrie 4.0*. Final Report of the Industrie 4.0 Working Group. Frankfurt nad Mohanem, Německo.

Keating, M. (2001): *Rethinking the Region: Culture, Institutions and Economic Development in Catalonia and Galicia*. *European and Regional Studies*, 8, s. 217–314.

Kovács, O. (2017a): *Az ipar 4.0 komplexitása – I. Közgazdasági Szemle*, 56, p. 823–851.

Kovács, O. (2017b): *Az ipar 4.0 komplexitása – II. Közgazdasági Szemle*, 56, p. 970–987.

Krugman, P. (1994): *Competitiveness: A Dangerous Obsession*. *Foreign Affairs*, 2, s. 28–44.

Krugman, P. (1998): *Pop Internationalism*. MIT Press, Cambridge, MA.

Lengyel I. (2010): *Regionális gazdaságfejlesztés. Versenyképesség, klaszterek és alulról szerveződő stratégiák*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Lengyel I. – Fenyővári Zs. – Nagy B. (2012): *A közelség szerepének újraértelmezése az innovatív üzleti kapcsolatokban*. *Vezetéstudomány*, 3, s. 19–29.

Lengyel I. – Rechnitzer J. (2004): *Regionális gazdaságtan*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs.

Lengyel I – Rechnitzer J. (2013): *Drivers of Competitiveness in the Central European Countries*. *Transition Studies Review*, 20, s. 421–435.

Lengyel, I. (2000): *Porter-rombusz: a regionális gazdaságfejlesztési stratégiák alapmodellje*. *Tér és Társadalom*, 14, s. 39–86.

Loucks, J. – Macaulay, J. – Noronha, A. –Wade, M. (2016): *Digital Vortex: How Today's Market Leaders Can Beat Disruptive Competitors at Their Own Game*. DBT Center Press, Lausanne.

Lopez, E. (2002). "The legislator as political entrepreneur: Investment in political capital". *The Review of Austrian Economics*. 15 (2): 211–228.

Lukovics M. (2008): *Térségek versenyképességének mérése*. JATEPress, Szeged.

Lukovics, M. (2004): *A regionális identitás szerepe a regionális gazdaságfejlesztésben*. In Czagány, L. – Garai, L. (eds.) *A szociális identitás, az információ és a piac*. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei. JATEPress, Szeged, s. 214–228.

Malecki, E. J. (2002): *Hard and Soft Networks for Urban Competitiveness*. *Urban Studies*, 5–6, s. 929–945. PART 7 : POLICY 127

Manyika, J. – Lund, S. – Bughin, J. – Woetzel, J. – Stamenov, K, – Dhruv D. (2016): *Digital Globalization: The New Era of Global Flows*. McKinsey Global Institute, New York. RECOMMENDA-

Markusen, A. (1996): *Sticky Places in Slippery Spaces: A Typology of Industrial Districts*. *Economic Geography*, 72, s. 293–313.

Marshall, A. (1890): *Principles of Economics*. London: Macmillan and Co. 8th ed. 1920, republished by the Liberty Fund, Inc., s. 159–163.

Martin, R. (2003): *A Study on the Factors of Regional Competitiveness. A Draft Final Report for the European Commission Directorate-General for Regional Policy*. Cambridge Econometrics, Cambridge.

Mathiassen, L. – Pries-Heje, J. (2006): *Business Agility and Diffusion of Information Technology*. *European Journal of Information Systems*, 15, s. 116.–119.

OECD. 2017. *Making Globalization Work: Better Lives for All*. OECD Publishing, Paříž.

OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development (2006): *The challenge of capacity development – Working towards good practice*, Paříž

Paasi, A. (2000): *Re-Constructing Regions and Regional Identity*. <http://gpm.ruhosting.nl/avh/Paasi1.pdf>

Paasi, A. (2003): *Region and Place: Regional Identity in Question*. *Progress in Human Geography*, 4, s. 475–485.

PAP/RAC (2007): National Report on Current Policy, Procedures, Legal Basis and Practice of Marine Spatial Planning in Croatia, <https://www.pap-thecoastcentre.org/pdfs/Croatia%20WEB.pdf>

Pfohl, H. C. – Yahsi, B. – Kurnaz, T. (2015): The Impact of Industry 4.0 on the Supply Chain. In Kersten, W. – Blecker, T. – Ringle, C. M. (szerk.): Innovations and Strategies for Logistics and Supply Chains. Technologies, Business Models and Risk Management. Sborník z Mezinárodní konference o logistice v Hamburku (HICL).

Piccinini, E. – Flores, C. K. – Vieira, D. – Kolbe, L. M. (2016): The Future of Personal Urban Mobility – Towards Digital Transformation. Presented at Multikonferenz Wirtschaftsinformatik (MKWI) 2016. Technická univerzita v Ilmenau, Ilmenau.

Polenske, K. R. (2004): Competition, Collaboration and Cooperation: An Uneasy Triangle in Networks of Firms and Regions. *Regional Studies*, 9, s. 1029–1043.

Popovici, O. C. (2017): International Competitiveness versus Location Attractiveness for FDI. A Theoretical Approach. *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Economy Series*, 1, s. 199–205.

Porter, M. E. (1996): Competitive Advantage, Agglomeration Economies and Regional Policy. *International Regional Science Review*, 1–2, s. 85–94.

Porter, M. (1990): Competitive Advantage of Nations. *Comp. Int. Rev.*, 1: 14–14. doi:10.1002/cir.3880010112

Porter, M. E. (2008): On Competition. Updated and Expanded Edition. Harvard Business School Press, Cambridge, MA.

Putnam, Robert D. (1995): Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy* 6: 65–78.

Raagmaa, G. (2002): Regional Identity in Regional Development and Planning. *European Planning Studies*, 1, s. 55–76.

RB (2017): Smart city, Smart Strategy. Cities Around the World Are Embracing the Digital Revolution. But How Well Are They Really Doing? Roland Berger, Mnichov.

Republika Chorvatsko, Ministerstvo životního prostředí, územního plánování a stavebnictví (2006): Physical Planning System <https://www.slideshare.net/edcallum/physical-planning-system-croatia>

RSAES (2016): Keys to Greater Attractiveness and Competitiveness. Královská švédská akademie technických věd. Stockholm, Švédsko.

Serageldin I., Dasgupta P., (2001), Social Capital: A Multifaceted Perspective, Světová banka, Washington.

Servillo, L. – Atkinson, R. – Russo, A. (2012): Territorial attractiveness in EU urban and spatial policy: <https://goo.gl/s5vZoK>

Schmidt, R. – Möhring, M. – Härtig, R. C. – Reichstein, C. – Neumaier, P. – Jozinovic, P. (2015): Industry 4.0- Potentials for Creating Smart Products: Empirical Research Results. In Abramowicz, W. (ed.): Business Information Systems. 18. mezinárodní konference, BIS 2015, s. 16–27. Poznaň.

Schuh, G. – Anderl, R. – Gausemeier J. – ten Hompel, M. – Wahlster, W. (2017): Industrie 4.0

Maturity Index. Managing the Digital Transformation of Companies. Acatech Study. Mnichov.

Schwab, K. (2017): The Fourth Industrial Revolution. The Crown Publishing Group, New York.

Sen, R. – Eggers, D. W. – Kelkar, M. (2018): Building a Smart City. Deloitte Center for Government Insights. Deloitte Publication.

Serrano, A. (2003). City Competitiveness and Attractiveness: A New Approach to Evaluate Economic Development in Mexican Cities. University of Glasgow, Glasgow.

Siebert, H. (2000): The Paradigm of Locational Competition. Discussion Paper 367. University of Kiel, Kiel.

Smit, J. – Kreutzer, S. – Moeller, C. – Carlberg, M. (2016): Industry 4.0. Study for the ITRE Committee. Evropský parlament, Generální ředitelství pro vnitřní politiku, Brusel.

Spano, A. (2005): Performance Evaluation as a Tool for Improving Attractiveness and Competitiveness of the Public Sector as an Employer. University of Cagliari, Cagliari.

Storper, M. (1997): The Regional World. The Guilford Press, New York.

Storper, M. (1995), The Resurgence of Regional Economies, Ten Years Later: The Region as a Nexus of Untraded Interdependencies, *European Urban and Regional Studies*. Sv. 2, č. 3, s. 191–221

Treccani, Territorio, www.treccani.it/enciclopedia/territorio/

UNCED (1992), Capacity Building – Agenda 21's definition, kapitola 37

Van Houtum, H. – Lagendijk, A. (2001): Contextualising Regional Identity and Imagination in the Construction of Polycentric Urban Regions: The Cases of the Ruhr Area and the Basque Country. *Urban Studies*, 4, s. 747–767. WEF (2016a): Digital Transformation of Industries: Digital Consumption. Světové ekonomické fórum, Ženeva.

WEF (2016b): The Global Competitiveness Report 2016–2017. Insight Report. Světové ekonomické fórum, Ženeva, Švýcarsko.

Williamson O.E., (1993), “Calculativeness Trust, and Economic Organization”, *Journal of Law and Economics*, sv. 36, č. 1, s. 453–86, duben, University of Chicago Press.

Winiwarter, V. – Haidvogel, G. (2015): Danube: Future, White Paper on Integrated Sustainable Development of the Danube River Basin, https://www.danubefuture.eu/sites/default/files/DanubeFuture_WhitePaper.pdf

Yoon, D. (2017): What We Need to Prepare for the Fourth Industrial Revolution. *Healthcare Informatics Research*, 23, p. 75–76.

Zahra, S. A. – George, G. (2002). Absorptive Capacity: A Review, Reconceptualization, and Extension. *Academy of Management Review*, 27, s. 185–203.

Zivkovic, L. – Barboric, B. (2017): “ATTRACTIVE DANUBE” – Improving Capacities for Enhancing Territorial Attractiveness of the Danube Region. ResearchGate Publications.

Zivkovic, L. – Marani, S. – Berk, S. – Dezman Kete, V. – Trapani, F. – Esposito, G. – Speh, N. – Milic, D. – Zivanovic, T. – Barboric, B. (2015) Towards a Monitoring InformationSystem for Territorial Attractiveness Policy Management in South East Europe. *Geodetski vestnik*, 59, s. 752–766.